

วิทยานิพนธ์

การใช้ประโยชน์ที่ดินและสภาพเศรษฐกิจสังคมหลังการขายที่ดิน
ของเกษตรกรบ้านไทยสามัคคี และบ้านไทยพัฒนา
อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

**FARMERS' LAND USED AND SOCIOECONOMIC AFTER
LAND SALE IN THAISAMAKKHI AND THAIPATTANA
VILLAGE, WANG NAM KHIAO DISTRICT,
NAKHON RATCHASIMA PROVINCE**

นางสาวณิชภา เอยพันธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

พ.ศ. ๒๕๕๑

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การใช้ที่ดินและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน)

ปริญญา

การใช้ที่ดินและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

โครงการสหวิทยาการระดับบัณฑิตศึกษา

สาขา

ภาควิชา

เรื่อง การใช้ประโยชน์ที่ดินและสภาพเศรษฐกิจสังคมหลังการขายที่ดินของเกษตรกร
บ้านไทยสามัคคี และบ้านไทยพัฒนา อำเภอลำสนธิ จังหวัดนครราชสีมา

Farmers' Land Used and Socioeconomic after Land Sale in Thaisamakki and
Thaipattana Village, Wang Nam Khiao District, Nakhon Ratchasima Province

นามผู้วิจัย นางสาวณิชาภา เฉยพันธ์

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

ประธานกรรมการ

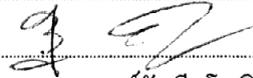
(รองศาสตราจารย์จวงจันทร์ ควงพัตรา, Ph.D.)

กรรมการ

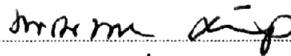
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์อนุชนาถ มั่งคั่ง, Ph.D.)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์รัชณี โพธิ์แทน, M.S.)

ประธานสาขาวิชา

(รองศาสตราจารย์พรธรรมา ศักดิ์สูง, Ph.D.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์วินัย อางคงหาญ, M.A)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ 6 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2551

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

การใช้ประโยชน์ที่ดินและสภาพเศรษฐกิจสังคมหลังการขายที่ดินของเกษตรกรบ้านไทยสามัคคี
และบ้านไทยพัฒนา อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

Farmers' Land Used and Socioeconomic after Land Sale in Thaisamakkhi and Thaipattana
Village, Wang Nam Khiao District, Nakhon Ratchasima Province

โดย

นางสาวณิชากา เฉยพันธ์

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การใช้ที่ดินและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน)

พ.ศ. 2551

นิชากา เฉยพันธ์ 2551: การใช้ประโยชน์ที่ดินและสภาพเศรษฐกิจสังคมหลังการขาย
ที่ดินของเกษตรกรบ้านไทยสามัคคี และบ้านไทยพัฒนา อำเภอวังน้ำเขียว
จังหวัดนครราชสีมา ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การใช้ที่ดินและการจัดการ
ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน) สาขาการใช้ที่ดินและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ
อย่างยั่งยืน โครงการสหวิทยาการระดับบัณฑิตศึกษา ประชานกรรมการที่ปรึกษา:
รองศาสตราจารย์จวงจันทร์ ดวงพัตรา, Ph.D. 81 หน้า

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน และศึกษา
สภาพเศรษฐกิจและสังคมก่อนและหลังการขายที่ดินของเกษตรกรหมู่บ้านไทยสามัคคี และ
หมู่บ้านไทยพัฒนา อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา โดยการประเมินชุมชนอย่างเร่งด่วน
ได้แก่ การสังเกตการณ์โดยตรง การทำภาพตัดขวาง การทำแผนที่อย่างมีส่วนร่วม การจัด
อภิปรายกลุ่ม การจัดทำปฏิทินกิจกรรมการเพาะปลูก และสัมภาษณ์เกษตรกรที่ขายที่ดิน จำนวน
44 ครัวเรือน ในปี พ.ศ. 2549 วิเคราะห์และแปลผลจากภาพถ่ายทางอากาศ และวิเคราะห์ปัจจัย
ทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน

ผลการศึกษา พบว่า ในปี พ.ศ. 2520 รัฐได้จัดสรรที่ดินทำกินให้กับเกษตรกรครัวเรือน
ละ 10 ไร่ และเป็นที่อยู่อาศัยครัวเรือนละ 1 งาน การถือครองที่ดินส่วนใหญ่เป็นใบชำระภาษีบำรุง
ท้องที่ประจำปี (ภบท.5) เกษตรกรส่วนใหญ่ขายที่ดิน ในปี พ.ศ. 2544 เนื่องจากรายได้จากการ
ปลูกพืชลดลง ก่อนการขายที่ดินเกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำไร่ ไม่มีการเลี้ยงสัตว์ มี
รายได้หลักจากภาคการเกษตร ใช้ประโยชน์ที่ดินในการทำไร่และเป็นที่อยู่อาศัย อาชีพหลักคือ
ปลูกมันสำปะหลัง ข้าวโพด และอ้อย หลังการขายที่ดินเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้ทำการเกษตร
เนื่องจากไม่มีที่ดินทำกิน มีที่ดินที่เป็นที่อยู่อาศัยเพียงอย่างเดียว จึงไม่มีรายได้จากการปลูกพืชแต่
มีรายได้จากการเลี้ยงสัตว์ และรับจ้าง เกษตรกรมีหนี้สินลดลง วิถีชีวิตของเกษตรกรเปลี่ยนแปลง
ไปจากเดิม ความสัมพันธ์ในครัวเรือน และเพื่อนบ้านลดลง กิจกรรมและพิธีกรรมทางศาสนา
ลดลง ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินหลังการขายที่ดิน ในหมู่บ้านมีแหล่งชุมชน และแหล่งน้ำ
เพิ่มขึ้น มีการปลูกพืชไร่มากขึ้น มีการปลูกยางพารา แต่การปลูกไม้ผลลดลง

นิชากา เฉยพันธ์

ลายมือชื่อนิติ

รองศาสตราจารย์จวงจันทร์ ดวงพัตรา

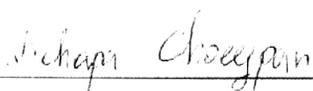
ลายมือชื่อประชานกรรมการ

26/11/51

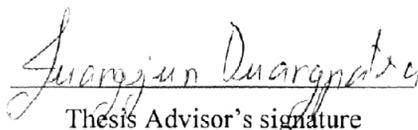
Nichapa Choeypan 2008: Farmers' Land Used and Socioeconomic after Land Sale in Thaisamakkhi and Thaipattana Village, Wang Nam Khiao District, Nakhon Ratchasima Province. Master of Science (Sustainable Land Use and Natural Resource Management), Major Field: Sustainable Land Use and Natural Resource Management, Interdisciplinary Graduated Program. Thesis Advisor: Associate Professor Juangjun Duangpatra, Ph.D. 81 pages.

The objective of this research was to study the changes of land uses and socio-economic before and after land selling of farmers in Thaisamakkhi and Thaipattana Villages, Wang Nam Khiao District, Nakhonratchasima Province. Rapid rural appraisal: direct observation, transecting survey, participatory mapping, group discussion, village crop calendar and semi-structured interview of 44 households were conducted in 2006. Data analysis on socio-economic factors relating to land use changes and interpretation of satellite photographs were employed.

Results revealed that in 1977, the government allocated 10 rai of land for each family to earn their living and 0.25 rai for housing purpose. Land certificate was the annual payment bill of local maintenance tax (Por Bor Tor 5). Land selling was mostly done in 2001 due to less income from cropping. Before land selling, farmers earned their living by planting field crops, no animal raising. Their incomes were from agricultural sector. Lands were used for planting cassava, corn and sugarcane and housing. After land selling, there was not farm cropping. Their land uses were only for housing. Farmers had no income from agriculture sector but only from animal raising and labor. Their debts thus, decreased. Farmers changed their livelihood, less family relation and less communication with other villagers as well as social and Buddhist activities. After land selling, there were more human communities and more water resources in the two villages. More farm cropping lands and rubber plants were found while fruit planting decreased.

Student's signature

 26 4 2008

Thesis Advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งของรองศาสตราจารย์ ดร.จวงจันทร์ ดวงพัตรา ประธานกรรมการที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นุชนาด มั่งคั่ง กรรมการที่ปรึกษาวิชาเอก ผู้ช่วยศาสตราจารย์รัชณี โปธิแทน กรรมการที่ปรึกษาวิชาการ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์นงนุช อังยุริกุล ผู้แทนบัณฑิตวิทยาลัย ที่เสียสละเวลาให้คำปรึกษา คำแนะนำ ข้อคิดเห็น และตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยเพื่อให้วิทยานิพนธ์มีความ สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ คณาจารย์สาขาวิชาการใช้ที่ดินและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ อย่างยั่งยืน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิประสาทวิชาความรู้แก่ผู้วิจัย และขอ กราบขอบคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อวิทยานิพนธ์ และวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี ด้วยความร่วมมือและความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว กำนันตำบลไทยสามัคคี คุณจงกล สระเจริญ ผู้ใหญ่บ้านไทยพัฒนา คุณสมหมาย พัฒนาพวงสกุล ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านไทยสามัคคี คุณจะอ่อน จงอ่อนกลาง และคุณสมพร ชะม้อยกลาง โดยเฉพาะเกษตรกรในพื้นที่ศึกษาหมู่บ้านไทยสามัคคี และหมู่บ้านไทยพัฒนา อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา ที่ให้ความร่วมมือ และอนุเคราะห์ ข้อมูลและสถานที่ในการเก็บข้อมูล เป็นอย่างดี

ขอขอบคุณพี่ๆ เพื่อนๆ นิสิต SLUSE 3 ทุกท่าน ที่คอยเป็นกำลังใจและช่วยเหลือตลอดมา โดยเฉพาะ คุณแสงวันชัย พันนุราช และคุณวารภรณ์ อิเพ็ชร รวมทั้งคุณกิตติพิชญ์ ศรีहरา และ คุณอนันต์ มิตรคุณ ที่ช่วยให้คำปรึกษาแนะนำ ร่วมเหน็ดเหนื่อยในการเก็บข้อมูลและเป็นกำลังใจที่ ดีเสมอมา และขอขอบคุณเจ้าหน้าที่โครงการ SLUSE ทุกท่านที่คอยอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ

สุดท้ายนี้ ขอขอบคุณความดีและประโยชน์อันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เพื่อตอบแทน คุณบิดา มารดา ญาติพี่น้อง และครอบครัวที่มีส่วนในการสนับสนุนและให้กำลังใจในการทำ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จการศึกษา

ณิชาภา เจยพันธ์

เมษายน 2551

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2531-2538 แบ่งตามภาคต่างๆ	2
2	การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าไม้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือในปี พ.ศ. 2531-2538 แบ่งตามจังหวัด	2
3	การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2543-2547 แบ่งตามภาคต่างๆ	3
4	การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าไม้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือในปี พ.ศ. 2543-2547 แบ่งตามจังหวัด	3
5	จำนวนครัวเรือนที่มีการขายที่ดินในช่วงเวลาต่างๆ ของหมู่บ้านไทยสามัคคี และหมู่บ้านไทยพัฒนา	17
6	จำนวนประชากรและครัวเรือนของหมู่บ้านไทยสามัคคี และหมู่บ้านไทยพัฒนา อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา	22
7	ประวัติการตั้งถิ่นฐานและเหตุการณ์สำคัญของหมู่บ้านไทยสามัคคี และหมู่บ้านไทยพัฒนา	30
8	ลักษณะทั่วไปของครัวเรือนหมู่บ้านไทยสามัคคี และหมู่บ้านไทยพัฒนาที่มีการขายที่ดิน	35
9	ภูมิฐานะเดิม และระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานของหัวหน้าครัวเรือนที่มีการขายที่ดิน	36
10	อาชีพหลักและอาชีพรองก่อนและหลังการขายที่ดิน	37
11	รายได้ในภาคการเกษตรก่อนและหลังการขายที่ดินของครัวเรือนที่มีการขายที่ดิน	39
12	รายจ่ายในภาคการเกษตรก่อนและหลังการขายที่ดินของครัวเรือนที่มีการขายที่ดิน	40
13	รายได้และรายจ่ายนอกภาคการเกษตรก่อนและหลังการขายที่ดินของครัวเรือนที่มีการขายที่ดิน	42
14	ปีที่มีการขายที่ดิน และราคาที่ดินที่ขาย	43

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
15	ภาวะหนี้สิน แหล่งสินเชื่อ และหลักค้ำประกันก่อนและหลังการขายที่ดิน	45
16	การถือครองที่ดินก่อนและหลังการขายที่ดิน	47
17	รูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินก่อนและหลังการขายที่ดินของครัวเรือนที่มีการขายที่ดินในหมู่บ้านไทยสามัคคี และหมู่บ้านไทยพัฒนา	48
18	ปฏิทินการเพาะปลูกในหมู่บ้านไทยสามัคคี และหมู่บ้านไทยพัฒนา ปี พ.ศ. 2541-2547 ซึ่งเป็นช่วงเวลาก่อนการขายที่ดิน	49
19	ปฏิทินการเพาะปลูกในหมู่บ้านไทยสามัคคี และหมู่บ้านไทยพัฒนา ปี พ.ศ. 2548 ซึ่งเป็นช่วงเวลาหลังการขายที่ดิน	50
20	การใช้ประโยชน์ที่ดินก่อนและหลังการขายที่ดินของครัวเรือนที่มีการขายที่ดิน	53
21	การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน ในเขตพื้นที่หมู่บ้านไทยสามัคคีและหมู่บ้านไทยพัฒนา อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา	58
22	สรุปรายได้และรายจ่ายของครัวเรือนในหมู่บ้านไทยสามัคคี และหมู่บ้านไทยพัฒนา ที่มีการขายที่ดิน	60
ตารางผนวกที่		
ก1	ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยรวมรายปีในแต่ละเดือนของตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา	69
ก2	รายชื่อผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ของหมู่บ้านไทยสามัคคี ตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา	70
ก3	รายชื่อผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ของหมู่บ้านไทยพัฒนา ตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา	71
ก4	รายชื่อผู้ให้ข้อมูลหลักของหมู่บ้านไทยสามัคคี และหมู่บ้านไทยพัฒนา ตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา	72
ข	แบบสัมภาษณ์	73

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	กรอบแนวคิดในการวิจัย	14
2	แผนที่แสดงขอบเขตหมู่บ้านในตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา	20
3	แผนที่แสดงการเดินทางสู่ตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา	21
4	แผนที่แสดงขอบเขตหมู่บ้านไทยสามัคคี และหมู่บ้านไทยพัฒนา ตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา	24
5	กราฟแสดงปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยรวมรายปีของแต่ละเดือน ตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา	26
6	แผนที่แสดงการตั้งถิ่นฐานและสถานที่สำคัญต่างๆ ภายในหมู่บ้านไทยสามัคคี และหมู่บ้านไทยพัฒนา อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา	28
7	ภาพถ่ายทางอากาศแสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินของหมู่บ้านไทยสามัคคี และหมู่บ้านไทยพัฒนาในปี พ.ศ. 2548-2549	52
8	แผนที่ภาพถ่ายทางอากาศของหมู่บ้านไทยสามัคคี และหมู่บ้านไทยพัฒนา อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา	55
9	การใช้ประโยชน์ที่ดินก่อนการขายที่ดินของบ้านไทยสามัคคีและบ้านไทยพัฒนา ตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา ปี พ.ศ. 2542 จาการแปลภาพถ่ายทางอากาศมาตราส่วน 1:320,000	56
10	การใช้ประโยชน์ที่ดินหลังการขายที่ดินของบ้านไทยสามัคคีและบ้านไทยพัฒนา ตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา ปี พ.ศ. 2548 จาการแปลภาพถ่ายทางอากาศมาตราส่วน 1:320,000	57

การใช้ประโยชน์ที่ดินและสภาพเศรษฐกิจสังคมหลังการขายที่ดิน
ของเกษตรกรบ้านไทยสามัคคี และบ้านไทยพัฒนา
อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

Farmers' Land Used and Socioeconomic after Land Sale in Thaisamakkhi and
Thaipattana Village, Wang Nam Khiao District,
Nakhon Ratchasima Province

คำนำ

ที่ดินเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่จำกัด และเป็นทรัพยากรพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศมาโดยตลอด จากการศึกษาที่ประชากรเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้ความต้องการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อกิจกรรมต่างๆ รวมทั้งที่ดินเพื่อการเกษตรที่ใช้ผลิตอาหารเพิ่มสูงขึ้น เมื่อมีความต้องการใช้ประโยชน์ที่ดินสูงเช่นนี้ทำให้ การขายพื้นที่เพาะปลูกเข้าสู่พื้นที่ป่าไม้เป็นกิจกรรมที่ควบคุมได้ยาก กระแสบริโภคนิยมที่มาพร้อมกับโลกาภิวัตน์ทำให้กิจกรรมทางด้านการผลิตในรูปแบบต่างๆ เพิ่มขึ้น เป็นผลให้มีความต้องการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2541) ทำให้ทรัพยากรดินอยู่ในสถานะเสื่อมโทรม การประกอบอาชีพทางการเกษตรซึ่งเป็นกิจกรรมการผลิตอย่างหนึ่งที่มีการใช้ประโยชน์ทรัพยากรดินในการทำการเกษตรเพิ่มมากขึ้น มีการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ทำให้พื้นที่ป่าไม้และพื้นที่ดินน้ำซึ่งมีความสำคัญต่อระบบนิเวศ และความหลากหลายทางชีวภาพลดลง ในปี พ.ศ. 2504 เป็นปีแรกที่ประเทศไทยได้เริ่มใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2545) ประเทศไทยมีพื้นที่ป่าไม้อยู่ถึง ร้อยละ 53.3 ของพื้นที่ประเทศทั้งหมด คือ 171 ล้านไร่ และลดลงมาโดยตลอด (ตารางที่ 1) ในปี พ.ศ. 2541 ประเทศไทยมีพื้นที่ป่าไม้เหลือ ร้อยละ 25.28 หรือเท่ากับ 81 ล้านไร่ แม้ว่าในปี พ.ศ. 2543 มีการสำรวจพื้นที่ป่าไม้อีกครั้ง ซึ่งพบว่า มีพื้นที่ป่าไม้เพิ่มขึ้นเป็น 106 ล้านไร่ (ตารางที่ 3 และตารางที่ 4) (กรมป่าไม้, 2542 และ 2546) และในปี พ.ศ. 2547 พื้นที่ป่าไม้เหลือ 167,591 ตารางกิโลเมตร หรือ 32.66 เปอร์เซ็นต์ (กรมป่าไม้, 2549) ก็ตาม แต่ก็ยังคงมีน้อยเมื่อเทียบกับในปี พ.ศ. 2504

ตารางที่ 1 การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2531-2538 แบ่งตามภาคต่างๆ

ภาค	รวมพื้นที่ภาค	ปี พ.ศ. 2531		ปี พ.ศ. 2538	
		ตร.กม.	ร้อยละ	ตร.กม.	ร้อยละ
ภาคเหนือ	107,673,187.50	80,402	55.92	73,886	56.20
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	104,822,312.50	23,693	16.48	21,265	16.17
ภาคกลางและตะวันตก	42,012,312.50	17,244	11.99	16,288	12.38
ภาคตะวันออก	22,828,000.00	7,834	5.44	7,591	5.78
ภาคใต้	43,993,250.00	14,630	10.17	12,455	9.47
รวม	321,329,062.50	143,803	100	131,485	100

ที่มา : กรมป่าไม้ (2546)

ตารางที่ 2 การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าไม้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือในปี พ.ศ. 2531-2538 แบ่งตามจังหวัด

จังหวัด	รวมพื้นที่จังหวัด	ปี พ.ศ. 2531		ปี พ.ศ. 2538	
		ตร.กม.	ร้อยละ	ตร.กม.	ร้อยละ
กาฬสินธุ์	4,334,000.00	645	2.72	594	3.00
ขอนแก่น	6,653,375.00	932	3.93	815	4.10
ชัยภูมิ	7,917,625.00	3,154	13.31	3,058	15.41
นครพนม	3,474,375.00	642	2.75	566	2.85
นครราชสีมา	12,993,500.00	2,582	10.89	2,258	11.38
บุรีรัมย์	6,811,187.50	598	2.52	527	2.65
มหาสารคาม	3,532,125.00	51	0.21	34	0.19
มุกดาหาร	2,618,625.00	1,553	6.55	1,342	6.76
ยโสธร	2,580,437.50	484	2.05	378	1.90
ร้อยเอ็ด	4,894,562.50	226	1.95	189	0.95
เลย	6,512,250.00	3,281	13.84	2,912	14.67
ศรีสะเกษ	5,583,625.00	795	3.35	722	3.63
สกลนคร	5,987,625.00	1,578	6.66	1,398	7.10
สุรินทร์	5,535,625.00	340	1.43	275	1.38
หนองคาย	4,562,125.00	543	2.29	470	2.36
หนองบัวลำภู	2,562,875.00	-	-	299	1.50
อำนาจเจริญ	2,045,187.50	-	-	1,065	5.36
อุดรธานี	6,943,312.50	2,398	10.12	1,873	9.44
อุบลราชธานี	9,779,875.00	3,891	16.42	1,065	5.37
รวม	104,822,250.00	23,693	100	19,840	100

ที่มา : กรมป่าไม้ (2542)

ตารางที่ 3 การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2543-2547 แบ่งตามภาคต่างๆ

ภาค	รวมพื้นที่ภาค (ไร่)	ปี พ.ศ. 2543		ปี พ.ศ. 2547	
		ตร.กม.	ร้อยละ	ตร.กม.	ร้อยละ
ภาคเหนือ	107,673,187.50	96,270.03	61.57	92,068.04	54.93
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	104,822,312.50	26,526.09	16.96	28,095.07	16.76
ภาคกลางและตะวันตก	42,012,312.50	21,461.08	13.72	21,243.02	12.67
ภาคตะวันออก	22,828,000.00	8,438.03	5.40	8,240.03	4.92
ภาคใต้	43,993,250.00	3,679.00	2.35	17,943.03	10.72
รวม	321,329,062.50	156,374.23	100	167,589.19	100

ที่มา : กรมป่าไม้ (2549)

ตารางที่ 4 การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าไม้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือในปี พ.ศ. 2543-2547 แบ่งตามจังหวัด

จังหวัด	รวมพื้นที่จังหวัด (ไร่)	ปี พ.ศ. 2543		ปี พ.ศ. 2547	
		ตร.กม.	ร้อยละ	ตร.กม.	ร้อยละ
กาฬสินธุ์	4,334,000.00	787.40	3.00	830.40	2.95
ขอนแก่น	6,653,375.00	1,253.80	4.73	1,231.10	4.50
ชัยภูมิ	7,917,625.00	3,735.20	14.08	3,744.80	13.32
นครพนม	3,474,375.00	823.50	3.10	1,321.80	4.70
นครราชสีมา	12,993,500.00	3,272.40	12.33	3,148.90	11.20
บุรีรัมย์	6,811,187.50	902.00	3.40	951.80	3.38
มหาสารคาม	3,532,125.00	194.80	0.75	221.80	0.75
มุกดาหาร	2,618,625.00	1,494.10	5.63	1,456.70	5.18
ยโสธร	2,580,437.50	385.90	1.45	456.10	1.62
ร้อยเอ็ด	4,894,562.50	398.90	1.51	532.10	1.89
เลย	6,512,250.00	4,011.80	15.12	4,280.20	15.23
ศรีสะเกษ	5,583,625.00	964.20	3.63	1,032.0	3.67
สกลนคร	5,987,625.00	1,725.00	6.50	2,048.00	7.28
สุรินทร์	5,535,625.00	780.40	2.94	844.80	3.00
หนองคาย	4,562,125.00	605.40	2.28	666.50	2.37
หนองบัวลำภู	2,562,875.00	512.70	1.93	566.50	2.01
อำนาจเจริญ	2,045,187.50	515.40	1.94	574.10	2.05
อุดรธานี	6,943,312.50	1,493.40	5.62	1,476.50	5.25
อุบลราชธานี	9,779,875.00	2,670.50	10.06	2,711.60	9.65
รวม	104,822,250.00	26,526.80	100	28,095.70	100

ที่มา : กรมป่าไม้ (2549)

จากการที่พื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทยมีจำนวนลดลง โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ตารางที่ 2) ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่นเดียวกับพื้นที่ของ อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นพื้นที่ต้นน้ำสายหลักของภาคอีสาน และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นพื้นที่ป่าต้นน้ำลำธารของแม่น้ำมูล และแม่น้ำบางปะกง ภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ราบลูกคลื่นลอนลาด (undulating terrain) มีลักษณะเป็นเนินเขาสูงต่ำสลับกัน มีความสูงจากระดับน้ำทะเล 400-700 เมตร ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรม (เรืองโร และคณะ, 2545) และอยู่ติดกับเขตอุทยานแห่งชาติทับลาน หมู่บ้านไทยสามัคคีและหมู่บ้านไทยพัฒนาเป็นหมู่บ้านที่อยู่ในพื้นที่อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา มีประชากร 364 ครัวเรือน และมีจำนวนประชากรประมาณ 1,563 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลไทยสามัคคี, 2547) เป็นหมู่บ้านที่มีการตั้งถิ่นฐานมาแล้วประมาณ 30 ปี รัฐได้จัดสรรที่ดินทำกินให้กับประชาชน และมีพื้นที่บางส่วนเป็นพื้นที่ในเขตปฏิรูปที่ดินซึ่งมีเอกสารสิทธิ์เป็น ส.ป.ก. 4-01 การขายที่ดินของเกษตรกรเริ่มแพร่หลาย ในปี พ.ศ. 2534–2536 เนื่องจากที่ดินบริเวณหมู่บ้านมีราคาสูง การประกอบอาชีพทางการเกษตรมีรายได้น้อยและขาดทุนเป็นประจำ เกษตรกรมีหนี้สินจึงทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่ขายที่ดินแล้วหันไปประกอบอาชีพรับจ้างในและนอกภาคเกษตรในหมู่บ้านและพื้นที่ใกล้เคียง บางส่วนไปรับจ้างต่างถิ่นในภาคอุตสาหกรรม ปัจจุบันพื้นที่ประมาณร้อยละ 80 ของพื้นที่ทั้งหมดของหมู่บ้านเป็นของคนต่างถิ่น เกษตรกรเจ้าของที่ดินเดิมเปลี่ยนจากการเป็นเจ้าของที่ดินมารับจ้างเฝ้าสวนหรือเฝ้าที่ดินให้เจ้าของคนใหม่ บางส่วนบุกเบิกเข้าไปทำกินในพื้นที่ป่าไม้ (องค์การบริหารส่วนตำบลไทยสามัคคี, 2545)

หมู่บ้านไทยสามัคคีและหมู่บ้านไทยพัฒนา ตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา มีการเพาะปลูกพืชไร่ ทำสวนผลไม้ ปลูกดอกเบญจมาศ ทำสวนยางพารา และเพาะเห็ดหอม พืชไร่ส่วนใหญ่ที่เกษตรกรปลูกคือข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ซึ่งปลูกปีละหนึ่งครั้ง และมีการทำสวนยางพาราซึ่งเริ่มปลูกตั้งแต่ปี พ.ศ. 2528 ส่วนใหญ่สวนยางพาราเป็นของคนต่างถิ่น การประกอบอาชีพทางการเกษตรมีรายได้น้อยและเป็นหนี้ หมู่บ้านไทยสามัคคีและหมู่บ้านไทยพัฒนามีสภาพภูมิอากาศและภูมิทัศน์ที่มีความเหมาะสมเป็นแหล่งท่องเที่ยวจึงมีคนต่างถิ่นเข้ามาซื้อที่ดินจำนวนมาก เป็นผลทำให้ที่ดินมีราคาสูง เกษตรกรจึงขายที่ดินและเกิดการเปลี่ยนแปลงการถือครองที่ดินส่งผลให้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ค่านิยมของเกษตรกรเปลี่ยนแปลงไป และอาจจะประสบปัญหาการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินหลังจากการขายที่ดิน และปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ความเป็นอยู่ คุณภาพชีวิต สภาพแวดล้อมต่างๆ และอื่นๆ รวมไปถึงปัญหาความต้องการของเกษตรกร ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการใช้ประโยชน์ที่ดินของเกษตรกร ผลการศึกษาวิจัยนี้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการการใช้ประโยชน์ที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติไปสู่ความยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพเศรษฐกิจสังคมของเกษตรกร ก่อนและหลังการขายที่ดินของหมู่บ้านไทยสามัคคี และหมู่บ้านไทยพัฒนา ตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน ก่อนและหลังการขายที่ดินของหมู่บ้านไทยสามัคคี และหมู่บ้านไทยพัฒนา ตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

นิยามศัพท์

นิยามศัพท์ เพื่อประกอบการศึกษา มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การขายที่ดิน หมายถึง การขายสิทธิ์ในการถือครองที่ดิน ด้วยการแลกเปลี่ยนเป็นเงิน โดยการโอนกรรมสิทธิ์แห่งทรัพย์สินให้แก่กัน เป็นการตกลงกันระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย

เกษตรกร หมายถึง ผู้ประกอบอาชีพหลักทางการเกษตรหรือผู้ที่ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรดินเพื่อการเพาะปลูกพืชต่างๆ เช่น การทำนา ทำสวน ทำไร่ รวมทั้งการเลี้ยงสัตว์ การประมง เป็นต้น

ก่อนการขายที่ดิน หมายถึง ช่วงเวลาดังแต่ปี พ.ศ. 2541-2547

หลังการขายที่ดิน หมายถึง ช่วงเวลาดังแต่ปี พ.ศ. 2548 เป็นต้นไป

สภาพเศรษฐกิจและสังคม หมายถึง สภาพทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรที่มีการตั้งถิ่นฐานของครัวเรือน การประกอบอาชีพของเกษตรกร รายได้และรายจ่ายของครัวเรือนในแต่ละปี

การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน หมายถึง จากลักษณะเดิมที่เป็นอยู่อาศัยหรือไม่ดี ขึ้นอยู่กับสถานะ ของพื้นที่นั้นๆ ระยะเวลาการถือครอง รูปแบบของการใช้ประโยชน์ที่ดิน และ เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินจากรูปแบบหนึ่งเป็นอีกรูปแบบหนึ่ง การใช้ที่ดินเพื่อ ประกอบกิจกรรมต่างๆ เช่น การเกษตร ที่อยู่อาศัย ป่าไม้ การพาณิชย์ สาธารณูปโภคและอื่นๆ

ลักษณะการถือครองที่ดิน หมายถึง การครอบครองที่ดิน โดยการยอมรับจากรัฐหรือ สำนักงานเขตที่ดิน จากเอกสารและลักษณะการครอบครองที่ดิน

การตรวจเอกสาร

การใช้ประโยชน์ที่ดิน (land use) หมายถึง กิจกรรมของมนุษย์บนพื้นดินและสิ่งที่เกิดขึ้น โดยทางธรรมชาติบนแผ่นดิน รวมทั้งการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ เช่น ใช้ในการเกษตร ใช้เป็นพื้นที่ป่า ใช้เป็นพื้นที่แหล่งน้ำ ใช้เป็นที่อยู่อาศัย และใช้เป็นแหล่งอุตสาหกรรม เป็นต้น (สมเจตน์, 2544) การใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นข้อมูลพื้นฐานสำคัญในการวางแผนและการจัดการทรัพยากรดิน สภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา (นิพนธ์, 2525) การใช้ที่ดินแต่ละประเภทจะมีผลต่อสมรรถนะในการให้ผลผลิตของที่ดินและการเกิดความเสื่อมโทรมของที่ดิน เพราะที่ดินในแต่ละพื้นที่มีศักยภาพในการให้ผลผลิตแตกต่างกัน เนื่องจากมีคุณสมบัติและองค์ประกอบแตกต่างกันออกไป ปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบของที่ดินเหล่านี้เป็นตัวกำหนดศักยภาพในการให้ผลผลิตและความเหมาะสมของการใช้ที่ดินนั้นๆ การใช้ที่ดินเพื่อให้ได้ผลตอบแทนที่ดีที่สุดนั้น ต้องใช้ให้เหมาะสมกับสมรรถนะของที่ดินและจำนวนของประชากรที่ความสามารถของที่ดินจะรองรับได้ เพราะการใช้ที่ดินไม่ถูกต้องนั้นเป็นการทำลายคุณภาพของดินที่จะส่งผลให้ศักยภาพของดินลดลง (สมเจตน์, 2526)

การใช้ประโยชน์ที่ดินนั้นมีหลายลักษณะแต่ละต้องใช้ให้ถูกต้อง เพราะการใช้ที่ดินอย่างถูกต้องนั้นจะเป็นพื้นฐานเบื้องต้นที่จะก้าวไปสู่ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ซึ่งหมายความว่าถ้าได้มีการวางแผนการใช้ที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพแล้ว มนุษย์ก็จะได้รับผลประโยชน์ที่ยั่งยืนจากการใช้ที่ดิน (Roose, 1988) ตามแนวความคิดของ Hoover and Vernon (1962) ได้มีการจำแนกประเภทการใช้ที่ดินในเมือง โดยแบ่งกลุ่มของผู้ใช้ที่ดินในเมือง เป็น 3 กลุ่มตามวัตถุประสงค์ของการใช้ที่ดิน คือ คริวเรือนหรือกลุ่มคนที่ใช้ที่ดินเพื่อเป็นที่อยู่อาศัย กลุ่มหน่วยธุรกิจที่ใช้ที่ดินเพื่อประกอบการค้า กลุ่มหน่วยรัฐซึ่งใช้ที่ดินเพื่อสร้างที่ทำการและสาธารณูปโภคต่างๆ การใช้ประโยชน์ที่ดินของประเทศไทย ได้มีการกำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 โดยมีนโยบายส่งเสริมให้มีการกำหนดขอบเขตการใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดโดยยึดการอนุรักษ์ทรัพยากรดินเป็นหลักสำคัญ แต่ที่ผ่านมการใช้ประโยชน์ที่ดิน ยังไม่ได้คำนึงถึงศักยภาพของทรัพยากรที่ดินในเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน แต่มุ่งเน้นการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อเป็นประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจและสังคม แต่เพียงอย่างเดียว (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2545) เลิศ (2544) ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืนของประเทศไทย ได้มีการดำเนินมาตั้งแต่ในอดีต เพียงแต่อยู่ในรูปแบบของวิธีการ และชื่อที่แตกต่างกันออกไปตามภูมิเวศของแต่ละพื้นที่ เป็นระบบการเกษตรที่เกษตรกรคิดขึ้นมาจาก ภูมิปัญญา ความรู้ และการใช้ประโยชน์

ที่ดิน ตลอดจนประเพณีและวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชนบท นำมาประยุกต์เข้ากับสภาพของ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของแต่ละพื้นที่ จนเกิดความสมดุล อาทิ เช่น เกษตรธรรมชาติ เกษตรอินทรีย์ เกษตรผสมผสาน วนเกษตร และเกษตรทฤษฎีใหม่ โดยมี รายละเอียดดังต่อไปนี้

1. เกษตรธรรมชาติ คือ รูปแบบการเกษตรที่สร้างผลผลิตของพืชและสัตว์ให้สอดคล้องกับ ระบบนิเวศของพื้นที่ โดยพยายามแทรกแซงการใช้ปัจจัยและเทคโนโลยีทางการผลิตต่างๆ ให้น้อย ที่สุด เพื่อให้ระบบเกษตรและธรรมชาติเกื้อกูลกันเป็นองค์รวม เน้นที่ความสามารถในกระบวนการ ควบคุมธรรมชาติโดยธรรมชาติ เช่น การไม่ไถพรวนดิน ไม่ใช้ปุ๋ยเคมี ไม่ใช้สารเคมีปราบศัตรูพืช และกำจัดวัชพืช

2. เกษตรอินทรีย์ คือ รูปแบบการเกษตรที่เน้นกระบวนการผลิตภาคปฏิบัติ ที่ไม่เพิ่ม มลพิษแก่สภาพแวดล้อม โดยไม่ใช้สารเคมี ใช้วัสดุธรรมชาติและไม่ใช้พืชหรือสัตว์ที่มีการตัดแต่ง พันธุกรรม เน้นสร้างความปลอดภัยของอาหารและฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรดิน

3. เกษตรผสมผสาน คือ รูปแบบการเกษตรที่มีกิจกรรมตั้งแต่สองชนิดขึ้นไปในช่วงเวลา และพื้นที่เดียวกัน ซึ่งเป็นวิธีการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยกิจกรรมการผลิต แต่ละชนิดจะต้องสามารถเกื้อกูลประโยชน์ต่อกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการใช้อย่าง ทรัพยากรที่มีอยู่ในไร่นา เช่น ดิน น้ำ แสงแดดอย่างเหมาะสม เพื่อก่อให้เกิดการใช้ประโยชน์อย่างสูงสุด และลดต้นทุนการผลิต รวมทั้งมีความสมดุลของสภาพแวดล้อม และเพิ่มพูนความอุดมสมบูรณ์ ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

4. วนเกษตร คือ รูปแบบการเกษตรที่เป็นการเลียนแบบป่าธรรมชาติ มีระบบการใช้ ประโยชน์ที่ดินเพื่อดำเนินกิจกรรมการเกษตรต่างๆ ระหว่างต้นไม้ในพื้นที่ป่า ระหว่างต้นไม้ที่ ปลูกริม ซึ่งมีการปลูกป่าควบคู่กับการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ กิจกรรมดังกล่าวนี้ต้องมีความ สอดคล้องซึ่งกันและกันและเกื้อกูลกับระบบนิเวศป่าไม้ ในท้องถิ่น เป็นการเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ของ ประเทศ และทำให้มีความหลากหลายทางชีวภาพเกิดขึ้น

5. เกษตรทฤษฎีใหม่ คือ การเกษตรที่มาจากแนวคิดหรือทฤษฎี ที่เน้นความมั่นคง ทางด้านอาหาร และความมั่นคงทางด้านรายได้ โดยมีการจัดการทรัพยากรน้ำในไร่นาเพื่อสร้าง ผลผลิต ที่เพียงพอ และ เพื่อการผลิตที่หลากหลายสำหรับเป็นแหล่งรายได้ที่มั่นคงแก่เกษตรกร

ตลอดจนเป็นการแก้ไขปัญหาคความยากจนและขาดแคลนทรัพยากรให้บรรเทาลง จนกระทั่งพัฒนาถึงขั้นที่เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยมีการแบ่งสัดส่วนพื้นที่ดำเนินการออกเป็นประมาณ 30 : 30 : 30 : 10 ประกอบด้วยพื้นที่ประมาณร้อยละ 30 ใช้ปลูกข้าว ประมาณร้อยละ 30 ใช้ปลูกพืช ประมาณ ร้อยละ 30 ใช้ชุดสระเก็บกักน้ำ และอีกประมาณร้อยละ 10 ใช้เป็นที่อยู่อาศัย ทั้งนี้ สัดส่วนของพื้นที่สามารถยืดหยุ่นได้ตามสภาพของพื้นที่นั้นๆ และขนาดของแรงงานในครัวเรือน

การใช้ประโยชน์ที่ดินแต่ละแบบส่งผลต่อสมรรถนะในการให้ผลผลิตของที่ดินและเกิดความเสื่อมโทรมของที่ดิน เพราะที่ดินแต่ละบริเวณมีศักยภาพในการให้ผลผลิตที่มีความแตกต่างกันออกไป เนื่องจากมีคุณสมบัติและองค์ประกอบที่แตกต่างกันในแต่ละชนิดหรือปัจจัย ที่เป็นองค์ประกอบของดินนั้นๆ การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อให้ได้ผลตอบแทนที่ดีที่สุด ต้องใช้ที่ดินให้เกิดความเหมาะสมกับสมรรถนะของที่ดินนั้นๆ และตามความสามารถของที่ดินที่จะรองรับได้ เพราะการใช้ประโยชน์ที่ดินไม่ถูกต้อง เป็นการทำลายคุณภาพของทรัพยากรดินที่จะทำให้ศักยภาพของที่ดินลดลง (สมเจตน์, 2524)

รูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินของประเทศไทยนั้น สถิตย์ (2521) ได้แบ่งออกเป็น 5 ประเภท คือ (1) เมืองและสิ่งก่อสร้าง (urban and built-up land) ได้แก่ ที่อยู่อาศัย ย่านการค้า ย่านอุตสาหกรรม คมนาคม สถานที่ราชการ และอื่นๆ (2) พื้นที่เกษตรกรรม (agriculture land) ได้แก่ พื้นที่ปลูกพืชล้มลุก และพืชถาวร เช่น สวนผัก สวนผลไม้ พืชไร่ นาข้าว ทุ่งปศุสัตว์และไร่เลื่อนลอย (shifting cultivation) (3) ป่าไม้ (forest land) ได้แก่ พื้นที่ป่าไม้ทั่วไป และจัดแยกตามประเภทของป่าไม้ของแต่ละชนิด เช่น ป่าเต็งรัง ป่าเต็งรังผสมสน ป่าเบญจพรรณ ป่าเบญจพรรณผสมสัก ป่าดิบแล้ง ป่าดิบชื้น ป่าดิบเขา ป่าชายเลน ป่าไผ่ ทุ่งหญ้าธรรมชาติ และสวนป่า (4) แหล่งน้ำ (water bodies) ได้แก่ พื้นที่เป็นแม่น้ำ ลำธาร หนอง คลอง บึง ทะเลสาบ และแหล่งกักเก็บน้ำที่สร้างขึ้น และ (5) พื้นที่ว่างเปล่า (idle land) ได้แก่ พื้นที่ปราศจากสิ่งปกคลุมในพื้นที่ดิน และ รวมไปถึงไร่ร้าง

กิจกรรมทางเศรษฐกิจของมนุษย์เปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินซึ่งเริ่มต้นจากการเก็บหาของป่า การล่าสัตว์ การเลี้ยงสัตว์ การเพาะปลูก การเกิดชุมชนเมือง การคมนาคมขนส่ง และอุตสาหกรรม เป็นต้น (Alexander, 1963) การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินชนบทมีหลายรูปแบบ ตามที่ สมเจตน์ (2524) กล่าวไว้ เช่นการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินอย่างเข้มข้น (intensive conversion) คือ การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินชนบทมาเป็นการใช้ที่ดินเพื่อการพัฒนาเมือง

หรือชุมชน การพัฒนาอุตสาหกรรม การสร้างสนามบินและถนน และการสร้างอ่างเก็บน้ำและการควบคุมน้ำท่วม ส่วนการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินมีอาณาเขตกว้างขวาง (extensive conversion) คือที่ดินตามชนบทเปลี่ยนเป็นพื้นที่ป่าเปิด (wilderness areas) ใช้เป็นอุทยานแห่งชาติ (national park) ใช้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ (recreation areas) และใช้เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า (wildlife sanctuary) นอกจากนี้ยังมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินชนบทที่เป็นพื้นที่การเกษตรเป็นการใช้ที่ดินเพื่อกิจกรรมอื่นๆ แม้ว่าจะมีการขยายพื้นที่การเกษตรจากการทำโครงการชลประทาน การปรับปรุงที่ดิน เช่น การปรับปรุงดินเกลือตามชายฝั่งทะเล การพัฒนาที่ดินทุ่งกุลาร้องไห้ การสร้างนิคมต่างๆ เป็นต้น แต่พื้นที่ทางการเกษตรเหล่านี้มีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นการใช้ที่ดิน เพื่อ (1) การขนส่ง เช่น ถนนและสนามบิน ตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัด คือ ถนนที่สร้างผ่านบนพื้นที่การเกษตรสายจากจังหวัดนนทบุรีไปจังหวัดสุพรรณบุรีทำให้พื้นที่นาข้าวส่วนหนึ่งเปลี่ยนเป็นพื้นที่ถนน (2) ใช้เป็นพื้นที่สำหรับพักผ่อนหรือสถานที่ออกกำลังกาย เช่น สวนสยามซึ่งเดิมเป็นนาข้าวแต่ได้ปรับปรุงเป็นพื้นที่สำหรับพักผ่อน และสนามกอล์ฟบางแห่งที่เดิมพื้นที่เหล่านี้เป็นพื้นที่เพาะปลูก ต่อมาได้ปรับปรุงเป็นสนามกอล์ฟ (3) ใช้เป็นพื้นที่อยู่อาศัยและศูนย์การค้าต่างๆ เช่น ชานเมืองกรุงเทพมหานครซึ่งเดิมเป็นพื้นที่เพาะปลูกต่างๆ เปลี่ยนแปลงเป็นพื้นที่โครงการบ้านจัดสรร นอกจากกรุงเทพมหานครแล้วจังหวัดต่างๆของประเทศก็มีการขยายพื้นที่อยู่อาศัยของประชากรเพิ่มขึ้นทุกแห่ง (4) ใช้เป็นที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมต่างๆ ซึ่งเกิดขึ้นบริเวณรอบๆกรุงเทพมหานคร และจังหวัดใกล้เคียง เช่น จังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรสาคร เป็นต้น พื้นที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมในปัจจุบันเดิมเป็นพื้นที่เพาะปลูกพืชทั้งสิ้น (5) ใช้เป็นพื้นที่สร้างอ่างเก็บน้ำ และเขื่อนกั้นน้ำต่างๆ ทำให้พื้นที่การเกษตรถูกน้ำท่วม เช่น การสร้างเขื่อนศรีนครินทร์ เขื่อนเขาแหลม เป็นต้น สำหรับประเทศไทยการสูญเสียพื้นที่เพาะปลูกเช่นนี้ มีหลายแสนไร่

การเปลี่ยนแปลงสิ่งปกคลุมดินมีผลมาจากกิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์มากกว่าการเปลี่ยนแปลงโดยทางธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลงจะเริ่มต้นจากกิจกรรมของมนุษย์ มีการเคลื่อนย้ายหรือเปลี่ยนแปลงวัตถุต่างๆบนพื้นดินจากส่วนเล็กๆในแต่ละปี จนกระทั่งก่อให้เกิดความสมดุลของระบบ จนเกินความสามารถที่ธรรมชาติจะควบคุมได้ (Palo and Salmi, 1987) และยังมี การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่ดินที่ไม่เหมาะสมกับสมรรถนะของที่ดิน อาทิเช่น ดินที่มีความอุดมสมบูรณ์และความเหมาะสมต่อการเกษตรกรรม ถูกใช้ประโยชน์เพื่อการพัฒนาเมือง เช่น การพัฒนาทางอุตสาหกรรม การพาณิชย์กรรม การก่อสร้างโรงงานอุตสาหกรรม และสร้างสนามกอล์ฟ (ดร.รชนี, 2531)

ฤทธิเดช (2526) ได้ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการขายและไม่ขายที่ดินของเจ้าของที่ดิน เอกชนในเขตปฏิรูปที่ดิน จังหวัดนครนายก รวมทั้ง การถือครองที่ดิน ทักษะคิดต่อการปฏิรูปที่ดิน ตลอดจนการคาดหวังในผลตอบแทนที่จะได้รับจากการขายที่ดิน พบว่า สาเหตุการขายที่ดินเกิดจาก ภาระหนี้สิน ที่ดินไม่อุดมสมบูรณ์ อยู่ห่างจากที่อยู่อาศัย เดือดร้อนเรื่องค่าใช้จ่าย กลัวถูกเวนคืน ขายตามเพื่อนบ้าน ตลอดจนความต้องการซื้อเสียงเกียรติยศจากการขายที่ดิน ส่วนสาเหตุที่ไม่ขายที่ดิน เนื่องจากต้องการเก็บไว้ทำการเกษตร ต้องการเก็บไว้เป็นมรดกแก่ลูกหลาน ให้ผู้อื่นเช่าทำกิน และอยากขายแต่ไม่มีผู้ซื้อ เป็นต้น สิ่งที่น่าสังเกต คือ ผู้ที่ขายที่ดินส่วนใหญ่เป็นผู้มีอาชีพทำนา และไม่มีอาชีพรองหรือรายได้จากนอกภาคการเกษตร และเป็นเกษตรกรที่อยู่ในท้องถิ่นเดิมเกือบทั้งหมดไม่ได้ย้ายมาจากที่อื่น เจ้าของที่ดินส่วนใหญ่ที่ไม่ขายที่ดินไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตมากนัก หลังการขายที่ดินเจ้าของที่ดินทุกรายมีจำนวนแปลงที่ดินและขนาดของแปลงที่มีกรรมสิทธิ์ในการถือครองที่ดินลดลง

พิมศิริ (2531) ศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมของการปฏิรูปที่ดินที่มีต่อเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ที่ประกอบอาชีพหลักในการทำนา เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ใช้วิธีการคัดเลือกตัวอย่างสองขั้นตอน ซึ่งประกอบด้วย วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกำหนดจำนวน และวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ พบว่า เกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินมีความแตกต่างกับเกษตรกรนอกเขตปฏิรูปที่ดิน ทั้งทางด้านสังคม และเศรษฐกิจ นอกจากนี้เกษตรกรนอกเขตปฏิรูปที่ดินมีความแตกต่างกับเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินในด้านการได้รับข่าวสาร ส่วนการเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร และทัศนคติที่มีต่อการปฏิรูปที่ดินนั้น เกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินมีทัศนคติต่อการปฏิรูปที่ดินในแง่ที่ดีกว่าเกษตรกรนอกเขตปฏิรูปที่ดิน กล่าวคือเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินส่วนใหญ่มีความมั่นใจในสิทธิ์การถือครองที่ดินในขณะที่ วีระชัย (2533) ซึ่งศึกษา การเปลี่ยนสิทธิ์การเข้าทำประโยชน์ในที่ดินของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินในภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รวม 8 จังหวัด จำนวน 4,004 ราย โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้นำชุมชน ซึ่งได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน กรรมการวัด และกรรมการโรงเรียน พบว่า เกษตรกรที่ได้รับการจัดสรรที่ดิน มีหลักฐานการแสดงการถือครองที่ดิน คือ หนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดินโดยผู้มีชื่อใน ส.ป.ก. 4-01 เป็นผู้มีสิทธิ์เข้าทำประโยชน์ตามกฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมและต้องปฏิบัติตามระเบียบ กฎ ข้อบังคับ และเงื่อนไข ที่คณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมกำหนด มีการเปลี่ยนสิทธิ์การเข้าทำประโยชน์ประมาณร้อยละ 16.78 ในภาคเหนือมีการเปลี่ยนสิทธิ์มากกว่าภาคอื่นๆ รองลงมาคือภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การ

เปลี่ยนสิทธิ์มากที่สุด คือ การขายที่ดิน ซึ่งมีถึง ร้อยละ 24.55 ส่วนกลุ่มบุคคลที่รับช่วงสิทธิ์การเข้าทำประโยชน์ในที่ดินส่วนมากเป็นเกษตรกรที่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเองมาก่อน หรือมีอยู่เดิมแต่ไม่มาก

ณรงค์ศักดิ์ (2535) ได้ศึกษาผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจสังคม และรูปแบบการใช้ประโยชน์ ที่ดินของราษฎรในเขต และบริเวณรอบนอกเขตพื้นที่ โครงการพัฒนาออยตุง จังหวัดเชียงราย พบว่า โครงการพัฒนาออยตุง จังหวัดเชียงราย มีผลทำให้ราษฎรทั้งในเขต และบริเวณรอบนอกเขตพื้นที่โครงการพัฒนาออยตุง มีรายได้เพิ่มมากขึ้น มีความเป็นอยู่ตลอดจนสุขภาพอนามัยที่ดีขึ้น แต่มีผลทำให้ราษฎรบางส่วนขาดพื้นที่ทำกินเป็นของตนเอง ราษฎรส่วนใหญ่มีทัศนคติในทางที่คัดค้านโครงการพัฒนาออยตุง และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ส่วนมนัส (2537) ได้ศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจของการขายที่ดินที่มีต่อเกษตรกรเจ้าของที่ดินในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย โดยการสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือน พบว่า สาเหตุของการขายที่ดิน ที่สำคัญ คือ การขายที่ดินมีรายได้ดีกว่าการเก็บไว้ประกอบอาชีพทางการเกษตร ส่วนสาเหตุรองลงมาคือต้องการนำเงินไปชำระหนี้ และซื้อสิ่งที่ต้องการตามลำดับ สำหรับรูปแบบการใช้เงินที่ได้จากการขายที่ดิน ส่วนใหญ่เก็บออมไว้ หรือซื้อที่ดินใหม่ และลงทุนนอกภาคการเกษตร หลังการขายที่ดินครัวเรือนส่วนใหญ่มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

นรินทร์ (2541) ได้ศึกษาเปรียบเทียบลักษณะทางเศรษฐกิจ-สังคม ระหว่างเกษตรกรที่มีกรรมสิทธิ์และไม่มีการมสิทธิ์ในที่ดิน ของผู้ได้รับโฉนดที่ดิน พบว่า เกษตรกรที่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินและเกษตรกรที่ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน มีลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาจากรายได้ และรายจ่ายจากอาชีพหลัก รายได้ และรายจ่ายจากการเกษตร จำนวนพื้นที่ดิน การมีทรัพย์สินในบ้าน การรับฟังข่าวสารด้านการเกษตร การปรับปรุงน้ำดื่ม การเข้าร่วมกิจกรรมทางประเพณี ความปลอดภัยในชีวิตและความรู้เกี่ยวกับกฎหมายที่ดิน และจากการศึกษาเปรียบเทียบลักษณะทางเศรษฐกิจ-สังคม ระหว่างเกษตรกรที่มีกรรมสิทธิ์และไม่มีการมสิทธิ์ที่ดิน ยุคนธร (2543) พบว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสูญเสียกรรมสิทธิ์ในที่ดินของเกษตรกรตำบลวังบาล อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ ได้แก่ภาวะหนี้สิน ขนาดสมาชิกในครัวเรือนและการใช้ประโยชน์ที่ดิน ส่วนจำนวนเนื้อที่ถือครองไม่มีความสัมพันธ์กับการสูญเสียกรรมสิทธิ์ในที่ดิน เกษตรกรที่สูญเสียกรรมสิทธิ์ในที่ดิน มีการเปลี่ยนอาชีพใหม่ การอพยพย้ายถิ่น และว่างงาน

ดารณี และคณะ (2548) ได้ศึกษาการเปลี่ยนสิทธิ์การเข้าทำประโยชน์กรณีขายที่ดินของเกษตรกร เจ้าของที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินของรัฐ ระหว่าง ปี พ.ศ. 2518-2546 โดยศึกษาเกษตรกรที่

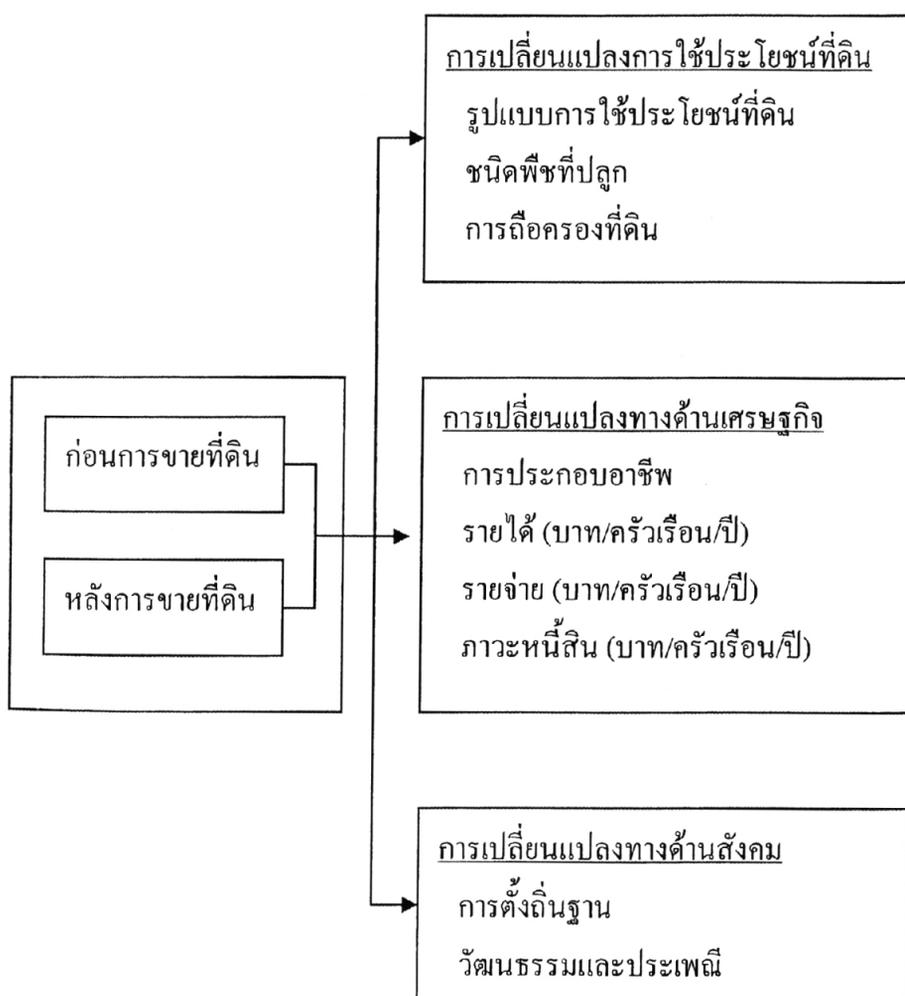
มีการขายที่ดิน 8,653 แปลง คิดเป็นร้อยละ 1.10 พบว่าเกษตรกรผู้ขายที่ดินส่วนใหญ่มีปัญหาเรื่องปริมาณน้ำไม่เพียงพอต่อความต้องการทางการเกษตร นอกจากนี้ยังมีปัญหานี้ดิน เป็นสาเหตุให้เกษตรกรขายที่ดินเพื่อใช้หนี้ และเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในครัวเรือน เช่น การศึกษาของบุตรหลาน และค่ารักษาพยาบาล ซึ่งเป็นสาเหตุให้เกษตรกรขายที่ดิน

ธีรกานต์ (2549) ศึกษาปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน:กรณีศึกษาชุมชนบางแห่งในฝันป่าตะวันตก ประเทศไทย พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตร 1-2 ครั้งร้อยละ 55.3 ไม่เปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรร้อยละ 27.9 และเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรมากกว่า 2 ครั้งร้อยละ 16.8 และมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรมากที่สุดถึง 10 ครั้ง ใน 29 ปี พื้นที่อนุรักษ์ส่วนใหญ่ของอุทยานแห่งชาติทองผาภูมิไม่มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตร ชาติพันธุ์ไทยกลางและมอญส่วนใหญ่ไม่เปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน ชาติพันธุ์อื่นๆ มีการเปลี่ยนแปลง 1-2 ครั้ง ไทยกลาง ไทยอีสาน ม้ง และขมุใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อปลูกข้าวโพดมากกว่าพืชชนิดอื่น ในขณะที่กะเหรี่ยง และมอญปลูกข้าวไร่มากกว่าพืชชนิดอื่น ส่วนม้งถึงแม้ว่าจะปลูกข้าวโพดมากกว่าพืชชนิดอื่น แต่ก็ยังนิยมปลูกข้าวไร่ ส่วนพืชอื่นๆที่มีการปลูก คือ มันสำปะหลัง ผลไม้ พริก และข้าว จากการทดสอบสมมติฐานพบว่าขนาดพื้นที่ที่ถือครอง รายได้ และชาติพันธุ์มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ

นงคราญ (2549) ได้ศึกษาด้านเศรษฐกิจ-สังคมที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน:กรณีศึกษาหมู่บ้านรอบผืนป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ พบว่า พื้นที่ป่าอนุรักษ์เกือบทุกแห่งขกเว้นอุทยานแห่งชาติปางสีดามีแนวโน้มลดลง โดยพื้นที่ป่าของอุทยานแห่งชาติทับลานลดลงมากที่สุด คือ 21,718 ไร่ แต่ตรงกันข้ามกับอุทยานแห่งชาติปางสีดาที่มีพื้นที่ป่าเพิ่มขึ้น 1,252 ไร่ รายได้จากภาคการเกษตร และอาชีพของราษฎรมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการเปลี่ยนแปลงขนาดพื้นที่ทำการเกษตร ส่วนการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจกับจำนวนครั้งของการเปลี่ยนแปลงชนิดพืช พบว่าไม่มีปัจจัยใดที่มีความสัมพันธ์กันจากการสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการพื้นฐานของราษฎร พบว่าปัญหาสำคัญที่สุด 5 ประการที่ต้องการได้รับการช่วยเหลือเร่งด่วนตามลำดับความสำคัญ ได้แก่ รายได้น้อยไม่พอเพียงพอต่อการยังชีพ การตลาดและราคาผลผลิตตกต่ำ การสื่อสาร ที่ดินทำกินไม่เพียงพอ และการคมนาคม

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ได้จัดทำกรอบแนวคิดเพื่อศึกษา เรื่อง การใช้ประโยชน์ที่ดิน และสภาพเศรษฐกิจสังคมหลังการขายที่ดินของเกษตรกรบ้านไทยสามัคคี และบ้านไทยพัฒนา อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา โดยมีรายละเอียดในการวิจัย ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

อุปกรณ์และวิธีการ

อุปกรณ์

1. แผนที่ภูมิประเทศของกรมแผนที่ทหาร มาตรฐาน 1: 50,000 บริเวณพื้นที่หมู่บ้านไทยสามัคคี และหมู่บ้านไทยพัฒนา ตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา
2. ภาพถ่ายทางอากาศของกรมแผนที่ทหาร บริเวณพื้นที่หมู่บ้านไทยสามัคคีและหมู่บ้านไทยพัฒนาในปี พ.ศ. 2542 และ ปี พ.ศ. 2548 มาตรฐาน 1: 8,000 และมาตรฐาน 1: 320,000
3. กล้องถ่ายภาพ และฟิล์มสี
4. เครื่องคอมพิวเตอร์ ใช้สำหรับบันทึกข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป
5. เอกสารและข้อมูลจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ศึกษา
6. อุปกรณ์เครื่องเขียนในการจัดอภิปรายกลุ่ม เช่น กระดาษขาว และปากกา
7. แบบสัมภาษณ์

วิธีการ

การวิจัยนี้มีการศึกษาและเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ ซึ่งประกอบไปด้วยข้อมูลต่อไปนี้

1. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) รวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ที่ดิน และสภาพเศรษฐกิจสังคมก่อนและหลังการขายที่ดิน ของหมู่บ้านไทยสามัคคี และบ้านไทยพัฒนา ตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา เอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น กชช. 2 ค ข้อมูล จปฐ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมของตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา รายงานการวิจัย และข้อมูลทางสถิติต่างๆ ข้อมูลจากหน่วยงานราชการ ประกอบด้วย กรมป่าไม้ กรมแผนที่ทหาร กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กรมพัฒนาที่ดิน สถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสะแกราช สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครราชสีมา ที่ว่าการอำเภอวังน้ำเขียว และองค์การบริหารส่วนตำบลไทยสามัคคี เพื่อให้ทราบลักษณะทั่วไปของพื้นที่ และข้อมูลพื้นฐาน

2. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ได้แก่

2.1. ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการประเมินชุมชนอย่างเร่งด่วน (Rapid Rural Appraisal: RRA) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้าน และแนวทางการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยวิธีการดังต่อไปนี้

2.2.1. การสังเกตการณ์โดยตรง (direct observation) โดยสำรวจพื้นที่และสภาพทั่วไปของชุมชนและการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม (participatory observation) เพื่อศึกษาวิถีชีวิต สังเกตพฤติกรรมการใช้ประโยชน์ที่ดิน และอื่นๆ

2.2.2. การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informant) ด้วยการกำหนดประเด็นคำถามกว้างๆ เป็นคำถามปลายเปิดเพื่อใช้ในการพูดคุย แลกเปลี่ยนกับผู้นำชุมชน และผู้ให้ข้อมูลหลักที่สำคัญได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้สูงอายุในหมู่บ้านไทยสามัคคีและหมู่บ้านไทยพัฒนา อำเภอน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา เพื่อเก็บข้อมูล ด้านวิถีชีวิต ความเชื่อ ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน และการปลูกพืชของเกษตรกรในหมู่บ้าน

2.2.3. การจัดทำปฏิทินกิจกรรมการเพาะปลูก จัดประชุมผู้นำชุมชน คือ ผู้ใหญ่บ้านไทยพัฒนา คือนายสมหมาย พัฒนาพวงสกุล และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านไทยสามัคคี นายละอ่อน จงอ่อนกลาง และกลุ่มครัวเรือนตัวอย่างที่ขายที่ดิน คือนายสมพร ชะม้อยกลาง นายละออ จรครบุรี นายพวง ขอร่วมกลาง นายประเสริฐ ท้าวคำหลง และนางสมหมาย ครัวกลาง เพื่อศึกษากิจกรรมการเพาะปลูกของเกษตรกรในรอบปี และกิจกรรมการเพาะปลูกในแต่ละปี ในรูปแบบต่างๆ กิจกรรมทางด้านการเกษตร รวมถึงกิจกรรมนอกภาคการเกษตร ที่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินก่อนและหลังขายที่ดินของเกษตรกร

2.2.4. การประชุมกลุ่ม จัดประชุมกลุ่มผู้นำชุมชน ได้แก่ผู้ใหญ่บ้านไทยพัฒนา คือนายสมหมาย พัฒนาพวงสกุล และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านไทยสามัคคี นายละอ่อน จงอ่อนกลาง และตัวแทนกลุ่มครัวเรือนตัวอย่างที่ขายที่ดิน คือนายสมพร ชะม้อยกลาง นายละออ จรครบุรี นายพวง ขอร่วมกลาง นายประเสริฐ ท้าวคำหลง และนางสมหมาย ครัวกลาง เพื่อหาข้อมูลเพิ่มเติมในบางประเด็นที่ยังไม่ชัดเจนหรือบางประเด็นที่ขาดหายไป

2.2.5. การทำภาพถ่ายทางอากาศ เพื่อศึกษาความแตกต่างของระบบนิเวศ ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน และนำข้อมูลมาประยุกต์ใช้เปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ที่ดินในอดีต โดยการทำภาพถ่ายทางอากาศในปัจจุบัน จากการประชุมกลุ่มผู้ให้ข้อมูล โดยมีผู้ร่วมทำภาพถ่ายทางอากาศ คือ ผู้ใหญ่บ้านไทยพัฒนา คือนายสมหมาย พัฒนาพวงสกุล และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านไทยสามัคคี

นายฉะอ้อน จงพ่อนกลาง และกลุ่มครัวเรือนตัวอย่างที่ขายที่ดินคือ นายสมพร ชะม้อยกลาง นายลออ จรกรบุรี นายพวง ขอร่วมกลาง นายประเสริฐ ท้าวคำหลง และนางสมหมาย ครัวกลาง

2.2.6. การทำแผนที่อย่างมีส่วนร่วม จัดทำแผนที่หมู่บ้าน หรือแผนที่ที่ตั้งชุมชน และสถานที่สำคัญต่างๆ โดยมีผู้ร่วมกิจกรรม คือ นายจงกล สระเจริญ ผู้ใหญ่บ้านไทยสามัคคี และ นายสมหมาย พัฒนาพ่วงสกุล ผู้ใหญ่บ้านไทยพัฒนา และ นายฉะอ้อน จงพ่อนกลาง ผู้ช่วย ผู้ใหญ่บ้านไทยสามัคคี นางเจือ จงพ่อนกลาง ภรรยา นายฉะอ้อน จงพ่อนกลาง และกลุ่มครัวเรือน ตัวอย่างที่ขายที่ดิน (ตารางภาคผนวกที่ ก4)

2.2. การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการจัดทำแบบสัมภาษณ์ เพื่อใช้สัมภาษณ์ หัวหน้าครัวเรือนหรือผู้แทนที่มีการขายที่ดิน โดยใช้ข้อมูลจากการเก็บข้อมูลพื้นฐานมาพัฒนาแบบ สัมภาษณ์แล้วนำไปทดสอบในกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 15 ครัวเรือน จากนั้นนำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม แล้วนำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว (ตารางภาคผนวก ข) ไปสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือนหรือผู้แทนที่มีการขายที่ดิน และเก็บข้อมูลเพิ่มเติม โดยสัมภาษณ์เจาะลึก ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อให้ได้ข้อมูลระดับครัวเรือนที่ขายที่ดินทั้ง 2 หมู่บ้าน และนำข้อมูลที่ได้ออกมาแยกครัวเรือนที่ขายที่ดินในช่วงปีต่างๆ ดังแสดงในตารางที่ 5

ในการศึกษาครั้งนี้สนใจศึกษาเฉพาะ ครัวเรือนที่ขายที่ดินใน ปี พ.ศ. 2541-2548 (7 ปี) ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่สามารถหาข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างได้ชัดเจนมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากอยู่ใน ช่วงเวลาไม่นานมากนัก และผู้ให้ข้อมูลยังจดจำได้ครบถ้วน รวมทั้งหลักฐานบางประการคงที่ สามารถนำมาประมวลเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ผลการศึกษาได้ โดยกลุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้มี จำนวน 44 ครัวเรือน

ตารางที่ 5 จำนวนครัวเรือนที่มีการขายที่ดินในช่วงเวลาต่างๆของหมู่บ้านไทยสามัคคีและหมู่บ้านไทยพัฒนา

ช่วงเวลา ที่มีการขายที่ดิน	จำนวนครัวเรือนที่ขายที่ดิน		รวมจำนวน ครัวเรือน ที่มีการขายที่ดิน
	หมู่บ้านไทยสามัคคี	หมู่บ้านไทยพัฒนา	
พ.ศ. 2520 - 2530	20	17	37
พ.ศ. 2531 - 2540	22	19	41
พ.ศ. 2541 - 2548	24	20	44
รวม	75	47	122

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพื้นที่ โดยการแปลภาพถ่ายทางอากาศมาตราส่วน 1: 8,000 และมาตราส่วน 1: 320,000 ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินของหมู่บ้านไทยสามัคคี และหมู่บ้านไทยพัฒนา ในปี พ.ศ. 2542 และปี พ.ศ. 2548 นำภาพถ่ายทางอากาศทั้ง 2 ปี มาเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงก่อนและหลังการขายที่ดิน โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ (Arc View GIS) ศึกษาการเปลี่ยนแปลง การใช้ประโยชน์ที่ดิน
2. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ ซึ่งสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือนหรือผู้แทน จำนวน 44 ครัวเรือน ที่มีการขายที่ดิน โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา เช่น ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด และต่ำสุด เป็นต้น โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ เพื่ออธิบายสภาพพื้นที่ ลักษณะโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน
3. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหาด้วยการพรรณนา เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาจากการประเมินชุมชนอย่างเร่งด่วน การทำปฏิทินกิจกรรม การทำภาพตัดขวาง การทำแผนที่หมู่บ้านหรือแผนที่ตั้งชุมชน และการสังเกตการณ์โดยตรง

ระยะเวลาที่ดำเนินการ

ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2548 ถึงเดือนมีนาคม 2551

ผลและวิจารณ์

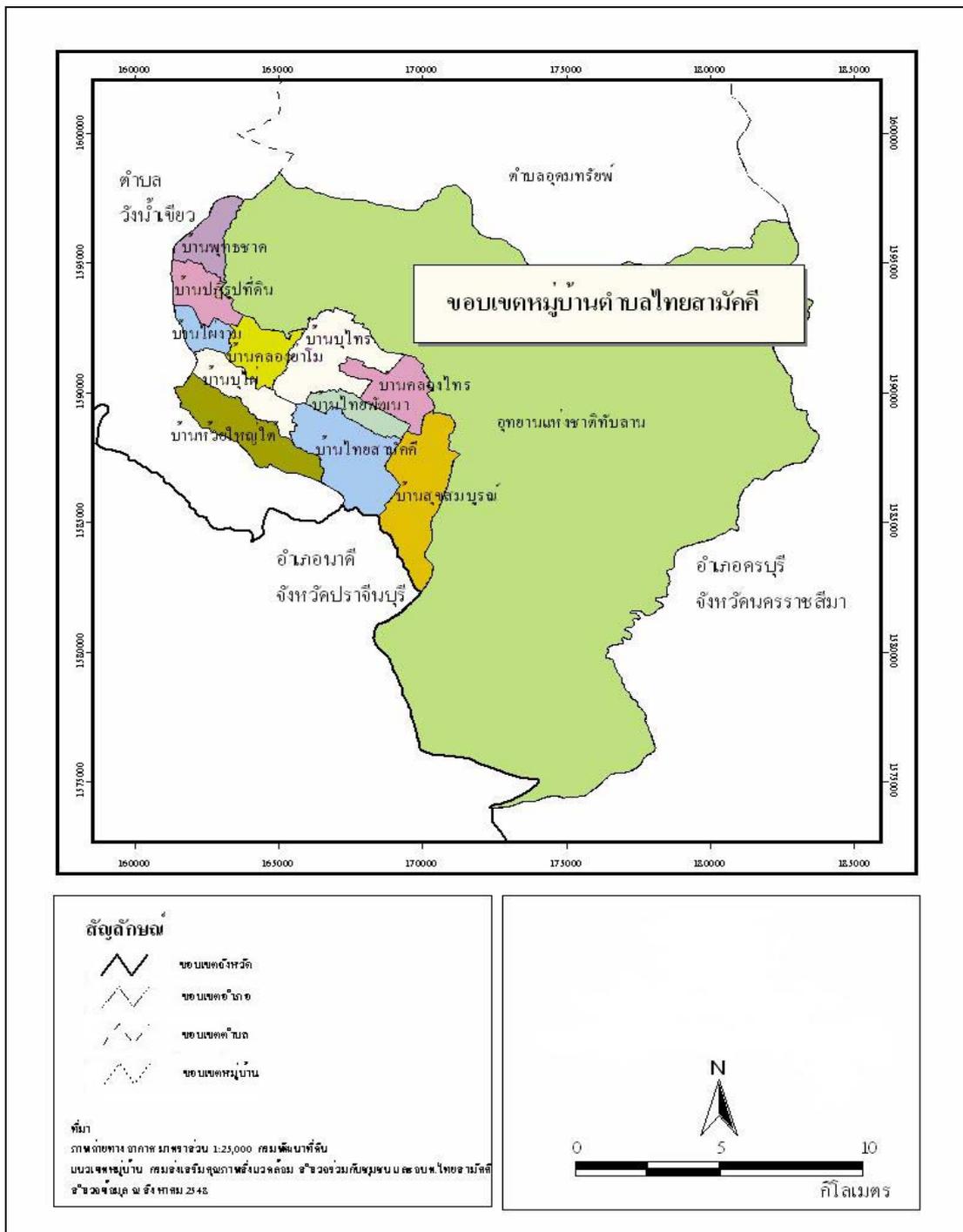
ผล

1. สภาพทั่วไปของหมู่บ้านไทยสามัคคีและหมู่บ้านไทยพัฒนา ตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

1.1. ที่ตั้งและการเข้าถึง

ตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของอำเภอวังน้ำเขียว ห่างจากที่ว่าการอำเภอวังน้ำเขียว 14 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 315 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 196,875 ไร่ มีสภาพเป็นภูเขาและเนินสูงเหมือนลอนลูกฟูกสลับทั่วพื้นที่ มีความสูงจากระดับน้ำทะเล 400-700 เมตร พื้นที่ที่มีความลาดเทจากทิศเหนือไปทิศใต้ อยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 3 และ 4 ซึ่งเป็นพื้นที่ต้นกำเนิดของลำน้ำมูลและลำน้ำบางปะกง แต่เดิมตำบลไทยสามัคคีรวมอยู่กับตำบลวังน้ำเขียว ใน ปี พ.ศ. 2536 ได้แยกตัวออกมาตั้งเป็นตำบลไทยสามัคคี ซึ่งเป็นตำบลที่ 5 ของอำเภอวังน้ำเขียว ในครั้งแรกนั้นมีฐานะเป็นสภาตำบล มีเพียง 9 หมู่บ้าน ในปี พ.ศ. 2540 ได้ยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล มีหมู่บ้านเพิ่มอีก 1 หมู่บ้าน รวมเป็น 10 หมู่บ้าน ประกอบด้วย หมู่ที่ 1 บ้านไทยสามัคคี หมู่ที่ 2 บ้านสุขสมบูรณ์ หมู่ที่ 3 บ้านปฏิรูปที่ดิน หมู่ที่ 4 บ้านบุไทร หมู่ที่ 5 บ้านบุไผ่ หมู่ที่ 6 บ้านห้วยใหญ่ใต้ หมู่ที่ 7 บ้านไผ่งาม หมู่ที่ 8 บ้านพุทธชาติ หมู่ที่ 9 บ้านคลองไทร และหมู่ที่ 10 บ้านคลองข่าโม มีจำนวนประชากร ชาย 2,997 คน ประชากรหญิง 3,018 คน และมี 2,152 ครัวเรือน (กรมการปกครอง, 2549) ในปี พ.ศ. 2545 คณะกรรมการและประชาคมหมู่บ้านไทยสามัคคีได้เสนอไปทางอำเภอวังน้ำเขียว ให้พิจารณาแยกหมู่บ้านไทยสามัคคีออกเป็นสองหมู่บ้าน และได้อนุมัติการจัดตั้งหมู่บ้านไทยพัฒนาเป็นหมู่บ้านที่ 11 ของตำบลไทยสามัคคี (องค์การบริหารส่วนตำบลไทยสามัคคี, 2547) โดยมีที่ตั้ง และขอบเขตหมู่บ้านต่างๆ ในตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมาดังแสดงในภาพที่ 2

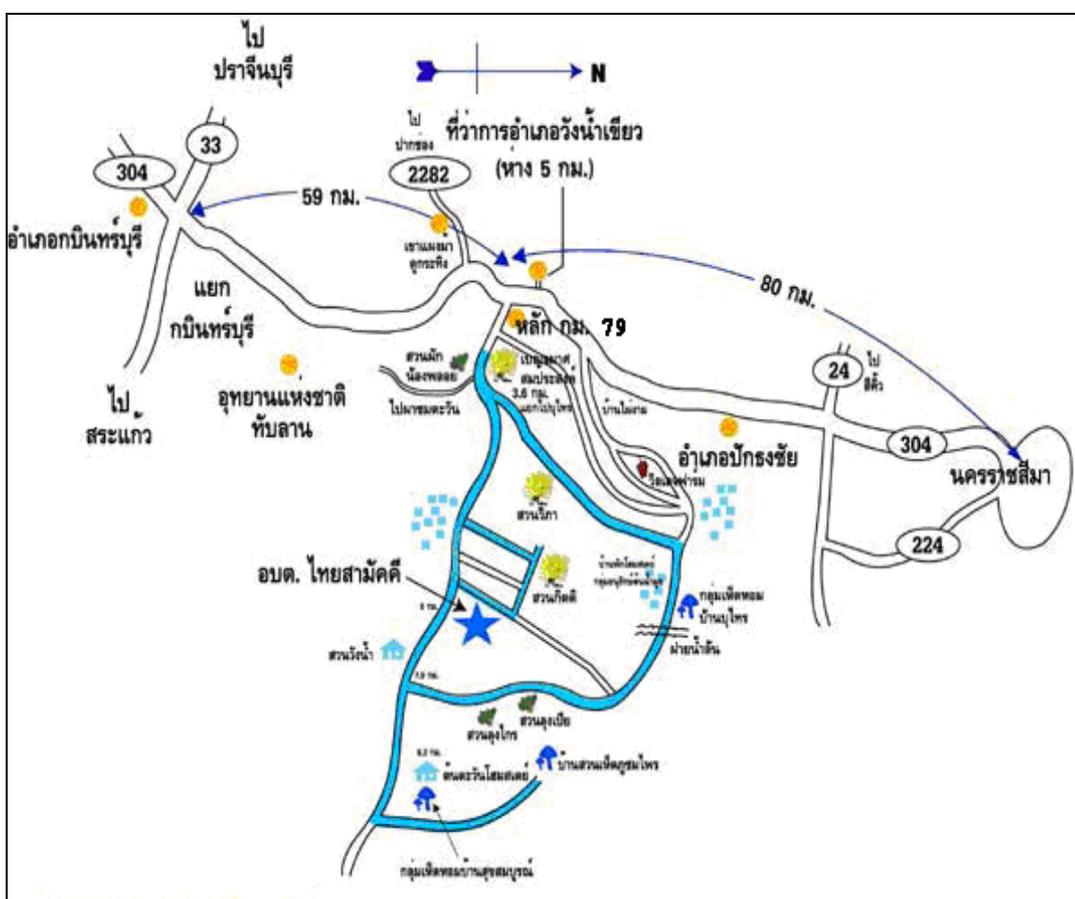
การเดินทางเข้าสู่ตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา มีเส้นทางรถยนต์ สามารถเดินทางได้ 2 เส้นทางคือ จากกรุงเทพฯ ใช้ทางหลวงหมายเลข 1 (พหลโยธิน) และแยกเข้าทางหลวงหมายเลข 2 (มิตรภาพ) ที่จังหวัดสระบุรี เรื่อยไปจนถึง จังหวัดนครราชสีมา

ภาพที่ 2 แผนที่แสดงขอบเขตหมู่บ้านในตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

ที่มา : กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม (2548)

รวมระยะทาง 259 กิโลเมตร อีกเส้นทางคือ จากกรุงเทพมหานคร ใช้ทางหลวงหมายเลข 304 ผ่านจังหวัดฉะเชิงเทรา ที่อำเภอพนมสารคาม จังหวัดปราจีนบุรี ที่อำเภอกบินทร์บุรี และอำเภอปักธงชัย ถึงจังหวัดนครราชสีมา รวมระยะทาง 273 กิโลเมตร แล้วเดินทางเข้าสู่ตำบลไทยสามัคคีโดยใช้เส้นทางหลวงหมายเลข 304 (ถนนราชสีมา - ถนนกบินทร์บุรี) ระยะทางจากตัวเมืองประมาณ 150 กิโลเมตร หรือจากปากช่องมี 2 เส้นทางคือ เส้นทางจากหมู่บ้านนุดะโก ถึงหมู่บ้านหนองไม้สัก ระยะทางประมาณ 70 กิโลเมตร และหมู่บ้านนุเจ้าคุณถึงหมู่บ้านหนองคุ้ม ระยะทางประมาณ 40 กิโลเมตร และเดินทางเข้าสู่หมู่บ้านไทยสามัคคี และหมู่บ้านไทยพัฒนา ที่หลักกิโลเมตร 79 โดยใช้เส้นทางเข้าสู่องค์การบริหารส่วนตำบลไทยสามัคคี

ภาพที่ 3 แผนที่แสดงการเดินทางสู่ตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

ที่มา : องค์การบริหารส่วนตำบลไทยสามัคคี (2547)

1.2. ลักษณะทั่วไปของหมู่บ้าน

หมู่บ้านไทยสามัคคี และหมู่บ้านไทยพัฒนา ตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา ตั้งอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอวังน้ำเขียว ประมาณ 10 กิโลเมตร อยู่ในเขตการปกครองของตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา มีเนื้อที่ประมาณ 9.60 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 5,999 ไร่ สภาพพื้นที่โดยทั่วไป เป็นภูเขาและเนินสูง เหมือนลอนลูกฟูกสลับทั่วพื้นที่ ความสูงจากระดับน้ำทะเล 400 - 700 เมตร ลักษณะภูมิอากาศเย็นสบายตลอดทั้งปี อุณหภูมิต่ำสุด 9 องศาเซลเซียส สูงสุด 30 องศาเซลเซียส เดิมหมู่บ้านไทยสามัคคี และหมู่บ้านไทยพัฒนาเป็นหมู่บ้านเดียวกัน แต่ได้มีการจัดตั้งหมู่บ้านใหม่ขึ้นเป็นหมู่บ้านไทยพัฒนาโดยการแบ่งจากหมู่บ้านไทยสามัคคี เมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม 2548 ผู้ใหญ่บ้านไทยพัฒนา คือ นายสมหมาย พัฒนาพ่วงสกุล ส่วนหมู่บ้านไทยสามัคคีคือ นายจงกล สระเจริญ ซึ่งดำรงตำแหน่งเป็นผู้ใหญ่บ้านไทยสามัคคี และเป็นกำนันตำบลไทยสามัคคีด้วย หมู่บ้านไทยสามัคคี มีประชากรชาย 317 คน ประชากรหญิง 341 คน และ 295 ครัวเรือน หมู่บ้านไทยพัฒนา มีประชากรชาย 282 ราย ประชากรหญิง 138 คน และ 138 ครัวเรือน (ตารางที่ 6)

ตารางที่ 6 จำนวนประชากรและครัวเรือนของหมู่บ้านไทยสามัคคี และหมู่บ้านไทยพัฒนา ตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

หมู่บ้าน	หมู่ที่	จำนวนประชากร (คน)			จำนวน ครัวเรือน
		ชาย	หญิง	รวม	
หมู่บ้านไทยสามัคคี	1	317	341	658	295
หมู่บ้านไทยพัฒนา	11	282	138	420	138
รวม		599	479	1,078	433

ที่มา : องค์การบริหารส่วนตำบลไทยสามัคคี (2547)

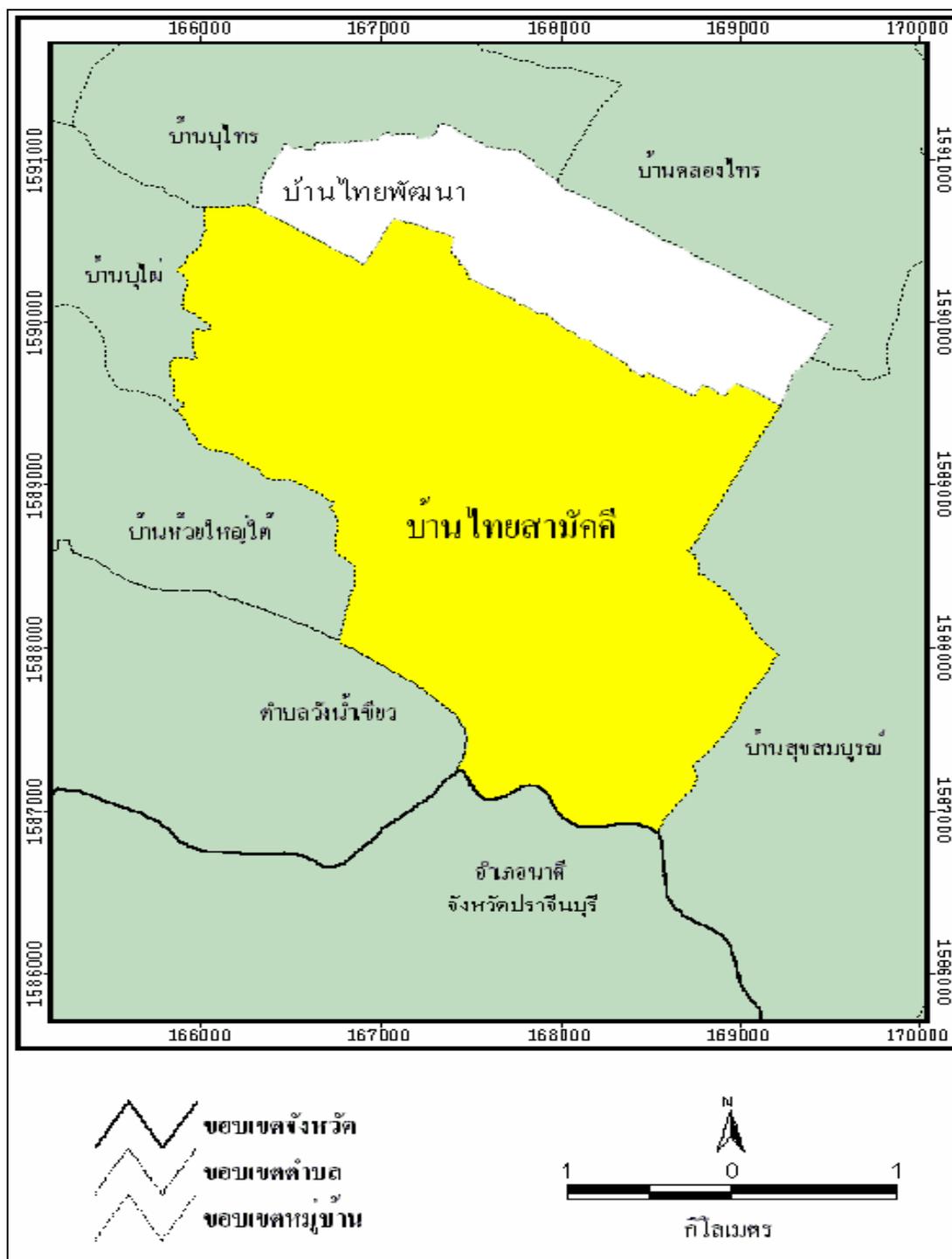
หมู่บ้านไทยสามัคคี และหมู่บ้านไทยพัฒนา เดิมเป็นหมู่บ้านเดียวกันจึงมีลักษณะการตั้งถิ่นฐานที่ผสมกลมกลืนเป็นเสมือนชุมชนเดียวกัน แต่เมื่อชุมชนมีขนาดใหญ่ขึ้น เพื่อความสะดวกในการปกครองจึงได้แยกเป็นสองหมู่บ้านโดยใช้ถนนกลางหมู่บ้านเป็นเส้นแบ่งเขตการปกครอง แต่วิถีชีวิตของคนในหมู่บ้านทั้งสองยังคงเหมือนเดิม อย่างไรก็ตามทั้งสองหมู่บ้าน มีอาณาเขตการปกครองติดกับชุมชนอื่นๆ ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 หมู่ที่ 1 บ้านไทยสามัคคี (ภาพที่ 4)

ทิศเหนือ	ติดกับบ้านบุไทร หมู่ที่ 4 และบ้านไทยพัฒนา หมู่ที่ 11
ทิศใต้	ติดกับอำเภอชาติ จังหวัดปราจีนบุรี
ทิศตะวันออก	ติดกับบ้านสุขสมบูรณ์ หมู่ที่ 2
ทิศตะวันตก	ติดกับบ้านบุไผ่ หมู่ที่ 5 และบ้านห้วยใหญ่ใต้ หมู่ที่ 6 และบางส่วนของตำบลวังน้ำเขียว

ส่วนที่ 2 หมู่ที่ 11 บ้านไทยพัฒนา (ภาพที่ 4)

ทิศเหนือ	ติดกับบ้านบุไทร หมู่ที่ 4 และบ้านคลองไทร หมู่ที่ 9
ทิศใต้	ติดกับบ้านไทยสามัคคี หมู่ที่ 1
ทิศตะวันออก	ติดกับบ้านสุขสมบูรณ์ หมู่ที่ 2
ทิศตะวันตก	ติดกับบ้านบุไทร หมู่ที่ 4

ภาพที่ 4 แผนที่แสดงขอบเขตหมู่บ้านไทยสามัคคี และหมู่บ้านไทยพัฒนา ตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

ที่มา : กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม (2548)

1.3. ลักษณะภูมิอากาศ

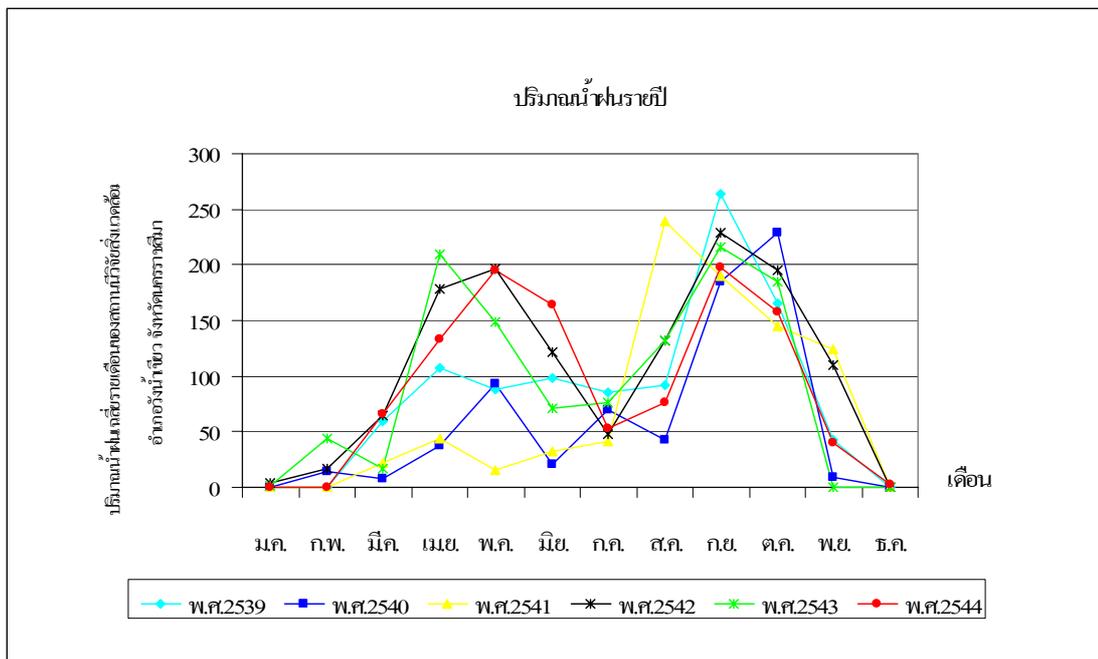
1.3.1. อุณหภูมิ

หมู่บ้านไทยสามัคคี และหมู่บ้านไทยพัฒนา ตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา มีสภาพเป็นเนินเขา และพื้นที่บางส่วนเป็นพื้นที่อุทยานแห่งชาติทับลาน ทำให้อากาศเย็นสบายตลอดทั้งปี ฤดูหนาวเริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมกราคม อุณหภูมิต่ำสุด 9 องศาเซลเซียส ฤดูร้อนเริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนพฤษภาคม อุณหภูมิสูงสุด 25 องศาเซลเซียส ฤดูฝนเริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายนถึงเดือนตุลาคม

จากข้อมูลของสถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสะแกราช (2548) อุณหภูมิเฉลี่ยในรอบ 10 ปี ของอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา อยู่ในช่วง 21.2 - 31.5 องศาเซลเซียส มีอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ยในรอบปี ช่วงเดือนตุลาคม 26.6 องศาเซลเซียส และอุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ยในรอบปี ในช่วงเดือนเมษายน 35.5 องศาเซลเซียส

1.3.2. ปริมาณน้ำฝน

จากข้อมูลสถิติปริมาณน้ำฝนในรอบ 15 ปี (พ.ศ. 2530 - 2544) ของสถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสะแกราช (2548) ตำบลอุดมทรัพย์ อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยรายปี 1,005.34 มิลลิเมตร โดยมีลักษณะการกระจายตัวของปริมาณน้ำฝนเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงที่ 1 มีฝนตกระหว่างเดือนเมษายนถึงมิถุนายนของแต่ละปี โดยมีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 87.37 มิลลิเมตรต่อเดือน และช่วงที่ 2 มีฝนตกมากระหว่างเดือนสิงหาคมถึงตุลาคมของแต่ละปี โดยมีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 166.28 มิลลิเมตรต่อเดือน ในช่วงเดือนพฤศจิกายน เดือนธันวาคม เดือนมกราคม และเดือนกุมภาพันธ์มีปริมาณน้ำฝนลดน้อยลง (ภาพที่ 5)

ภาพที่ 5 กราฟแสดงปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยรวมรายปีของแต่ละเดือนของ ตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

ที่มา : สถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสะแกราช (2548)

1.4. สภาพดิน

หมู่บ้านไทยสามัคคี และหมู่บ้านไทยพัฒนา มีพื้นที่ที่มีชุดดินตามที่กรมพัฒนาที่ดิน (2548) รายงานไว้ดังนี้

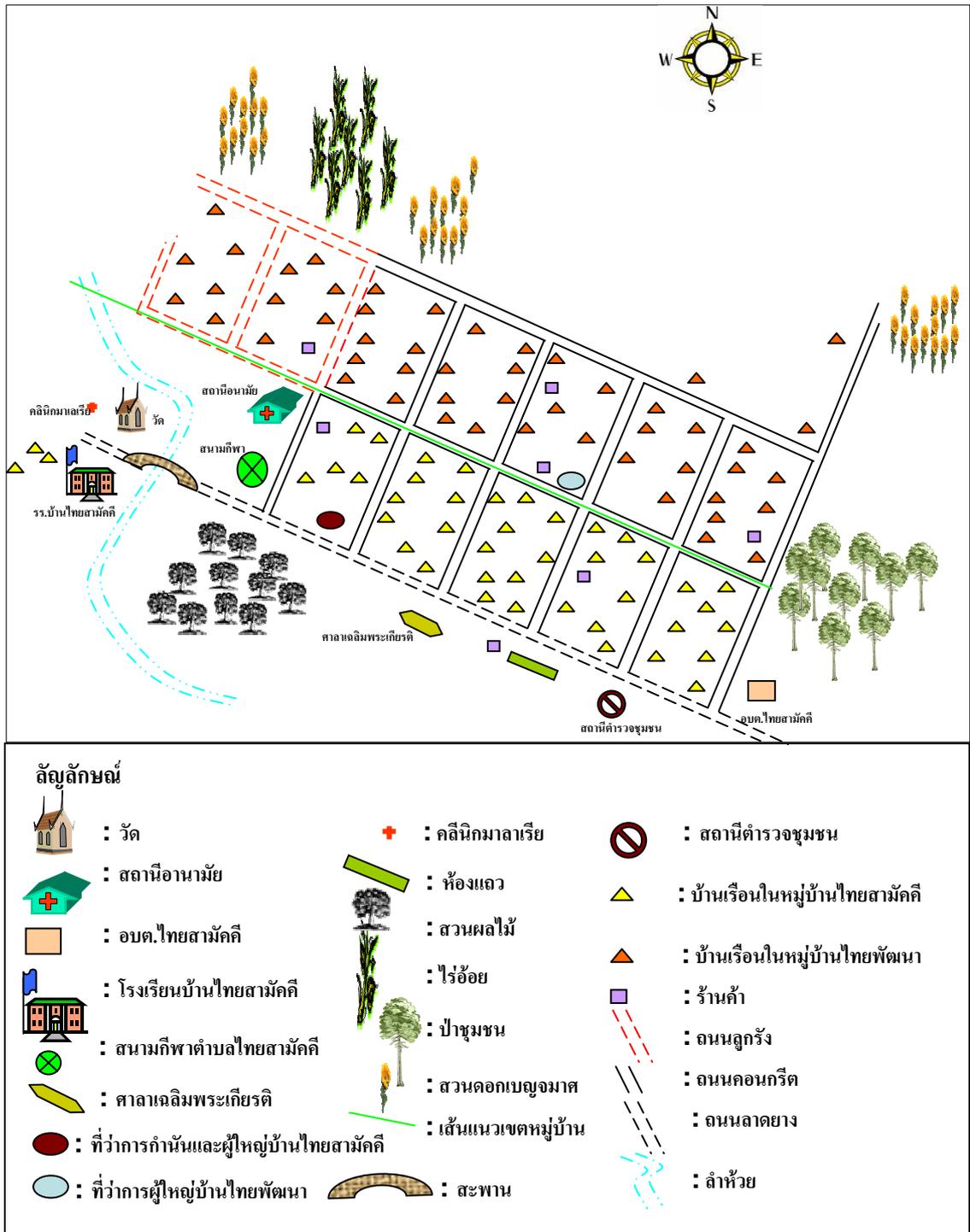
1.4.1. ชุดดินเลข (Loei series; LO) จำแนกอยู่ในกลุ่มดิน Very fine, kaolinitic, isohyperthermic Typic Eutrastox เกิดจากการสลายตัวผุพังอยู่กับที่ และหรือเศษหินแกรนิต พื้นผิวที่เหลือน้อยกว่าจากการกัดกร่อน โดยทั่วไปพบสภาพพื้นที่ที่มีลักษณะลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อยถึงลูกคลื่นลอนชัน มีความลาดชัน 4-12 เปอร์เซ็นต์ ชุดดินนี้เป็นดินลึก มีการระบายน้ำดี ความสามารถให้น้ำซึมผ่านเร็ว การไหลบ่าของน้ำบนผิวดินปานกลางถึงเร็ว ดินบนหนาประมาณ 10-25 เซนติเมตร มีเนื้อดินเป็นดินร่วนปนดินเหนียว สีพื้นเป็นน้ำตาลเข้ม หรือน้ำตาลเข้มปนแดง ดินล่างมีเนื้อดินเป็นดินร่วนปนดินเหนียว หรือดินเหนียว สีเหลืองปนแดง

หรือสีแดงปนเหลือง ส่วนตอนล่างของหน้าตัดดินมีลักษณะเนื้อดินเป็นดินเหนียวหรือดินเหนียวปนทรายแป้ง จะมีเม็ดทรายละเอียดปะปนอยู่ประปรายสังเกตเห็นได้ง่าย และมีสีแดงถึงสีแดงเข้ม ชุดดินเลยไม่มีความเหมาะสมในการปลูกข้าวแบบนาหว่าน เนื่องจากดินมีการระบายน้ำดี สภาพพื้นที่ที่มีความลาดชันมาก มีความเหมาะสมดียิ่งในการปลูกพืชไร่ ไม้ผล และการทำเป็นทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์

1.4.2. ชุดดินลาดหญ้า (Lat Ya series; Ly) จำแนกอยู่ในกลุ่มดินหลัก Red Yellow Podzolic soils หรือกลุ่มดิน Kanhaplic Haplustults; fine loamy, siliceous เกิดจากการสลายตัวผุพังอยู่กับที่ของหินทราย หินควอร์ตไซต์ และหินดินดาน และหรือเคลื่อนย้ายมาเป็นระยะทางไกลๆ โดยแรงโน้มถ่วงของโลก สภาพพื้นที่ลูกคลื่นลอนลาดถึงลูกคลื่นลอนลึก มีความลาดชัน 4-16 เปอร์เซ็นต์ หน้าตัดดินลึกปานกลาง มีการระบายน้ำดี ความสามารถในการน้ำซึมผ่านได้ปานกลาง การไหลบ่าของน้ำบนผิวดินเร็ว ดินบนมีระดับลึกไม่เกิน 15 เซนติเมตร มีเนื้อดินเป็นดินร่วนหรือดินร่วนปนทราย สีน้ำตาล สีน้ำตาลปนเทาหรือสีน้ำตาลปนเหลืองเข้ม ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ไม่ค่อยเหมาะสมสำหรับปลูกพืชไร่ เนื่องจากสภาพพื้นที่ลาดชัน มีเนื้อดินร่วนปนทรายและมีก้อนกรวดและเศษหินจำนวนมากปะปนอยู่ในชั้นดิน มีความเหมาะสมปานกลางสำหรับปลูกไม้ผลยืนต้น แต่มีความเหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับทำทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์

1.5. ระบบสาธารณูปโภคของหมู่บ้านไทยสามัคคี และหมู่บ้านไทยพัฒนา
อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

หมู่บ้านไทยสามัคคีและหมู่บ้านไทยพัฒนามีระบบสาธารณูปโภคที่ดี มีสถานที่บริการสาธารณะ และสาธารณูปการต่างๆ ร่วมกัน เช่น ที่ตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลไทยสามัคคี สถานีตำรวจชุมชน สถานีนอนามัยบ้านไทยสามัคคี วัดไทยสามัคคีคองคาล้อมวารามณ์ ถนนสายบุญไผ่ - ไทยสามัคคี โรงเรียนบ้านไทยสามัคคี คลองส่งน้ำภายในหมู่บ้าน คลินิกมาเลเรีย โทรศัพท์สาธารณะ สนามเด็กเล่น ลานกีฬา สถานที่สาธารณะ หอกระจายข่าว และศาลาเฉลิมพระเกียรติ นอกจากนี้ยังมีร้านขายของชำ และร้านซ่อมรถยนต์ภายในหมู่บ้าน รายละเอียดดังแสดงในภาพที่ 6

ภาพที่ 6 แผนที่แสดงการตั้งถิ่นฐานและสถานที่สำคัญต่างๆ ภายในหมู่บ้านไทยสามัคคีและหมู่บ้านไทยพัฒนา อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

ที่มา: จากการทำแผนที่อย่างมีส่วนร่วมกับผู้นำชุมชนหมู่บ้านไทยสามัคคี และหมู่บ้านไทยพัฒนา

2. การตั้งถิ่นฐาน

2.1. ประวัติการตั้งถิ่นฐานของหมู่บ้านไทยสามัคคี และบ้านไทยพัฒนา อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

จากการสัมภาษณ์ นายละอ่อน จงพ่อนกลาง นางเจือ จงพ่อนกลาง นายพวง ขอร่วมกลาง นายสมหมาย พัฒนพ่วงสกุล และนายสมพร ชะม้อยกลาง ถึงประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านไทยสามัคคี และหมู่บ้านไทยพัฒนา ตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา พบว่า แต่เดิมนั้นชาวบ้านส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเขตต้นน้ำของแม่น้ำมูล ทางราชการเห็นว่าชาวบ้านตั้งบ้านเรือนอยู่ในเขตอิทธิพลของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ จึงให้ประชาชนอพยพออกจากเขตพื้นที่ป่าต้นน้ำดังกล่าว โดยให้สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมเข้ามาจัดสรรที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยให้กับประชาชน ประชาชนส่วนใหญ่ย้ายมาจากจังหวัดเดียวกัน และต่างจังหวัดก็มีบ้างเป็นส่วนน้อย จากคำบอกเล่าส่วนใหญ่จะย้ายมาจาก อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา หมู่บ้านไทยสามัคคี และหมู่บ้านไทยพัฒนาได้ก่อตั้งอย่างเป็นทางการ ใน ปี พ.ศ. 2520 โดยตั้งชื่อว่าหมู่บ้านไทยสามัคคี เนื่องจากประชาชนย้ายมาจากที่ต่างๆกัน เมื่อเข้ามาอยู่รวมตัวกัน จึงเกิดความคิดว่าน่าจะตั้งชื่อหมู่บ้านว่าหมู่บ้านไทยสามัคคี เพื่อให้ทุกคนมีความสามัคคีกันและชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำนา ทำไร่ เป็นต้น ต่อมาเมื่อมีคนต่างถิ่นเข้ามาซื้อที่ดินทำกินของชาวบ้าน ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน ที่ดินทำกินมีอย่างจำกัด ชาวบ้านบางส่วนได้อพยพกลับสู่ถิ่นฐานเดิม หรือหาที่อยู่ใหม่

จากการศึกษาวิเคราะห์และประมวลผล สามารถเรียบเรียงประวัติการตั้งถิ่นฐานของหมู่บ้านไทยสามัคคี และหมู่บ้านไทยพัฒนา และลำดับเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านทั้งสองแห่งนี้ ตลอดจนถึงการใช้ประโยชน์ที่ดินและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมมีรายละเอียดใน ตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ประวัติการตั้งถิ่นฐานและเหตุการณ์สำคัญของหมู่บ้านไทยสามัคคี และหมู่บ้านไทยพัฒนา

ปี พ.ศ.	เหตุการณ์สำคัญ
2520	มีการอพยพชาวบ้านจากหมู่บ้านมูลหลง ซึ่งตั้งอยู่ในเขตป่าต้นน้ำของแม่น้ำมูล ซึ่งเป็นเขตอิทธิพลของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ โดยทางราชการจัดสรรที่ดินทำกินให้กับประชาชนครัวเรือนละ 10 ไร่ และเป็นที่อยู่อาศัยครัวเรือนละ 1 งาน และตั้งเป็นหมู่บ้านไทยสามัคคีมีผู้ใหญ่บ้านคือ นายจงกล สระเจริญ ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางด้านเกษตรโดยปลูกข้าวโพด เป็นอาชีพหลัก และใช้แรงงานคนในการทำการเกษตร ยกเว้นการไถจะใช้รถไถ โดยไถแบบขึ้นลงตามความลาดชันของพื้นที่ ทางด้านเงินทุนการประกอบอาชีพทางการเกษตร เกษตรกรกู้เงินนอกระบบโดยผ่านพ่อค้าคนกลาง
2522	มีการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำห้วยกระบอกโดยใช้งบประมาณการก่อสร้างจากกรมชลประทาน มีปริมาณการกักเก็บน้ำ 442,429 ลูกบาศก์เมตร
2524	รัฐได้เริ่มเข้ามาส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกมันสำปะหลัง ราคาผลผลิตที่ขายได้ราคากิโลกรัมละ 25 - 50 สตางค์ และข้าวโพด กิโลกรัมละ 25 - 50 สตางค์ เกษตรกรเริ่มใส่ปุ๋ยเคมีในพื้นที่การเกษตรเพราะผลผลิตที่ได้ลดน้อยลง
2525	หมู่บ้านไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมาได้รับรางวัลยอดเยี่ยม หมู่บ้านดีเด่น เรื่องหมู่บ้านน่าอยู่ และชุมชนมีสุขภาพดี
2527	หมู่บ้านไทยสามัคคี ได้รับรางวัลยอดเยี่ยม เรื่องผู้ใหญ่บ้านดีเด่น เกษตรกรเริ่มมีการปลูกมันสำปะหลังแทนข้าวโพดมากขึ้น และเกษตรกรเริ่มใส่ปุ๋ยเคมีในพื้นที่การเกษตรมากขึ้น เนื่องจากผลผลิตลดลง
2530	ชาวบ้านเริ่มหันมาประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์ คือ โคเนื้อ และโคนม โดยใช้เงินรางวัลจากการประกวด “หมู่บ้านสะอาด” เป็นทุนในการจัดหาซื้อโคเนื้อมาเลี้ยง นอกจากนี้ชาวบ้านเริ่มมีการปลูกต้นไม้ในพื้นที่ป่าชุมชน
2531-2537	กรมส่งเสริมการเกษตรได้เริ่มเข้ามาส่งเสริมให้เกษตรกรปลูก มันสำปะหลัง โดยใช้พันธุ์เกษตรศาสตร์ 50 ซึ่งธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เข้ามาให้เกษตรกรในหมู่บ้านกู้เงินเพื่อการประกอบอาชีพทางการเกษตร เกษตรกรเริ่มมีการปลูกพริก และแตงกวากันมากขึ้นในช่วงนี้

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ปี พ.ศ.	เหตุการณ์สำคัญ
2538-2539	นายจกกล สระเจริญ ได้รับเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่งกำนัน ตำบลไทยสามัคคี และเริ่มมีการปลูกยางพารา ในพื้นที่หมู่บ้านไทยสามัคคี โดยมีคนต่างถิ่นเข้ามาเพาะปลูก
2540	มีการปลูกยางพารา และไม้ผล เช่น มะขามหวาน มะม่วง กระท้อน ขนุน ลำไย เป็นต้น ส่วนไม้ดอก เช่น ดอกเบญจมาศ และดอกหน้าวัว มีการส่งเสริมให้เกษตรกรเลี้ยงไก่ และหมู ผลผลิตทางการเกษตรลดลง เกษตรกรเริ่มมีการขายที่ดินเพื่อใช้หนี้ ที่ดินเริ่มมีการเปลี่ยนมือ
2542	เกษตรกรเริ่มประสบกับปัญหาหนี้สินจากการลงทุนทางการเกษตร จึงมีการขายที่ดินเพื่อชำระหนี้มากขึ้น และเปลี่ยนไปประกอบอาชีพรับจ้างทั้งในและนอกภาคการเกษตรมากขึ้นเช่นกัน เกษตร อำเภอวังน้ำเขียวส่งเสริมให้ปลูกไม้ดอกไม้ประดับ
2543	หมู่บ้านไทยสามัคคี ได้รับรางวัลยอดเยี่ยม เรื่องกำนันดีเด่น เริ่มมีการปลูกเห็ดหอม และเริ่มปลูกดอกเบญจมาศในพื้นที่หมู่บ้านไทยสามัคคี
2544	มีโครงการขุดลอกคลองลำเชียงไกร ซึ่งเป็นคลองส่งน้ำของพื้นที่ หมู่บ้านไทยสามัคคี ดำเนินการแล้วเสร็จเมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน 2544 โดยองค์การบริหารส่วนตำบลไทยสามัคคี
2545	มีการขออนุมัติจัดตั้งหมู่บ้านไทยพัฒนาขึ้นเนื่องจากบ้านไทยสามัคคีเป็นหมู่บ้านใหญ่ และยากแก่การปกครองและพัฒนาอย่างทั่วถึง จึงได้ประชุมคณะกรรมการและประชาคมหมู่บ้านขึ้น เสนอไปทางอำเภอวังน้ำเขียว พิจารณาแยกหมู่บ้าน และได้อนุมัติการจัดตั้งหมู่บ้านไทยพัฒนา เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2545 ในช่วงนี้เริ่มมีคนต่างถิ่นเข้ามาทำรีสอร์ท บ้านพัก และโฮมสเตย์ ส่งผลให้ที่ดินมีราคาแพง ปัจจุบันที่ดินในเขตบ้านไทยสามัคคี และหมู่บ้านไทยพัฒนา มีราคาประมาณไร่ละ 70,000 – 100,000 บาท ทำให้ชาวบ้านขายที่ดินทำกิน และเปลี่ยนไปประกอบอาชีพรับจ้างทั้งในและนอกภาคการเกษตรแทน

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ปี พ.ศ.	เหตุการณ์สำคัญ
2546	อำเภอวังน้ำเขียวมีโครงการจัดงานเทศกาล “ดอกเบญจมาศบานในม่านหมอก” ณ บริเวณริมอ่างเก็บน้ำห้วยกระบอก ในช่วงเดือนมกราคมของทุกปี ในงานมีการจัดกิจกรรมที่น่าสนใจต่างๆมากมาย เช่น มีการออกร้านแสดงสินค้า OTOP การประกวดธิดาเบญจมาศ การประกวดช่อดอกไม้มีการประกวดกระถางดอกเบญจมาศ และการแข่งขันฟุตบอล ทำให้ชาวบ้านไทยสามัคคี และไทยพัฒนา มีรายได้เพิ่มขึ้นในช่วงเทศกาล ฯ
2548-2550	มีการจัดทำสวนสาธารณะของหมู่บ้านขึ้นภายในหมู่บ้านไทยสามัคคี และหมู่บ้านไทยพัฒนา โดยให้องค์การบริหารส่วนตำบลไทยสามัคคีเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบ เกษตรกรส่วนใหญ่หันไปประกอบอาชีพรับจ้างนอกพื้นที่มากขึ้น บางส่วนย้ายถิ่นฐานไปอยู่ที่อื่น บางส่วนประกอบอาชีพรับจ้างในและนอกภาคการเกษตร บางส่วนรับจ้างดูแลที่ดินหรือดูแลรีสอร์ท บ้านพัก และโฮมสเตย์ให้กับคนต่างถิ่น และบางส่วนประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์โดยใช้พื้นที่ในหมู่บ้าน บางส่วนรับจ้างทำหลังคาหูกำคา มีการรับจ้างปลูกดอกเบญจมาศ และรับจ้างเก็บแตงกวา และประกอบอาชีพเสริมหลังจากการว่างงาน โดยรับจ้างมัดหูกำคา และไม้กวาด

2.2. การตั้งถิ่นฐานในปัจจุบันของหมู่บ้านไทยสามัคคี และหมู่บ้านไทยพัฒนา

อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

หมู่บ้านไทยสามัคคี และหมู่บ้านไทยพัฒนา อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา มีการตั้งบ้านเรือนเป็นกลุ่มใหญ่ ชาวบ้านในชุมชนมี พ่อ แม่ ญาติ พี่ น้องอาศัยอยู่ร่วมกัน ทำให้ครอบครัวในหมู่บ้านเป็นครอบครัวขยายที่ประกอบด้วย พ่อ แม่ ลูก ปู่ ย่า ตา ยาย อาศัยอยู่ในบ้านหลังเดียวกันหรือบางครอบครัวอยู่บ้านคนละหลังแต่อยู่ในบริเวณเดียวกัน มีบ้านญาติพี่น้อง ลุง ป้า น้า อา อาศัยอยู่ในละแวกใกล้เคียงกัน แต่บางครอบครัวกระจายออกไปจากหมู่บ้านเพื่อประกอบอาชีพนอกพื้นที่ การปลูกสร้างบ้านเรือนส่วนมากมีลักษณะเป็นบ้านไม้ชั้นเดียว มีลานบ้านที่ใช้ทำกิจกรรมต่างๆ เช่น คอกสัตว์ ปลูกพืชผักสวนครัว หรือใช้เป็นที่นั่งเล่นพักผ่อน นอกจากลักษณะ

ของบ้านไม้ชั้นเดียวยกพื้นสูงแล้วยังมีลักษณะอื่นๆ อีก เช่น บ้านไม้กิ่งปูน บ้านที่สร้างด้วยปูนทั้งหลัง เป็นต้น

จากการที่หมู่บ้านไทยสามัคคี และหมู่บ้านไทยพัฒนา มีการตั้งถิ่นฐานมาประมาณ 30 ปี แต่เดิมชาวบ้านตั้งถิ่นฐานอยู่ในเขตต้นน้ำของแม่น้ำมูล ในปี พ.ศ. 2520 ทางราชการให้ประชาชนอพยพออกจากเขตพื้นที่ป่าต้นน้ำ จึงมีการตั้งหมู่บ้านใหม่คือหมู่บ้านไทยสามัคคี ในปัจจุบัน โดยทางราชการจัดสรรที่ดินทำกินให้ครอบครัวละ 10 ไร่ และที่อยู่อาศัยครอบครัวละ 1 งาน เอกสารสิทธิที่ดินคือ ภบท. 5 มีพื้นที่บางส่วนเป็น หนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดิน โดยผู้มีชื่อใน ส.ป.ก. 4-01 เป็นผู้มีสิทธิเข้าทำประโยชน์ตามกฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม และต้องปฏิบัติตามระเบียบ กฎ ข้อบังคับ และเงื่อนไข ที่คณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมกำหนด นอกจากนี้ยังมีพื้นที่บางส่วนอยู่ในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติทับลาน ในการสร้างบ้านเรือนของชาวบ้านนั้นกำหนดให้เขตบ้านติดกันเป็นชุมชน ที่ว่าการองค์การบริหารส่วนตำบลไทยสามัคคี (อบต.) สถานีตำรวจชุมชนตำบลไทยสามัคคี และสถานีอนามัยอยู่ติดกับบริเวณชุมชน ส่วนวัด และ โรงเรียนอยู่ใกล้กัน ส่วนการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตร เช่น ทำไร่ และสวนไม้ผลอยู่ห่างจากหมู่บ้านเล็กน้อย รอบๆ หมู่บ้าน ที่นาอยู่ใกล้อ่างเก็บน้ำห้วยกระบอกเพื่อให้สอดคล้องกับประโยชน์ใช้สอยของชาวบ้าน หมู่บ้านไทยสามัคคีและหมู่บ้านไทยพัฒนา มีการตั้งบ้านเรือนอยู่ติดกันเป็นชุมชนใหญ่โดยจัดเป็นบล็อกๆ (ภาพที่ 6) เป็นบริเวณที่บุกเบิกตั้งหมู่บ้านในช่วงแรกๆ ซึ่งอยู่ติดถนนสายบุรีรัมย์-ไทยสามัคคี การคมนาคมในหมู่บ้านไทยสามัคคีและหมู่บ้านไทยพัฒนามีเป็นถนนคอนกรีต และถนนลาดยางเป็นส่วนใหญ่ มีบางส่วนที่เป็นถนนลูกรัง

ลักษณะการตั้งบ้านเรือนจะตั้งติดกันเป็นกลุ่ม ทำให้เกิดความสัมพันธ์ของชาวบ้านในอีกลักษณะหนึ่งที่นอกเหนือจากความสัมพันธ์ทางเครือญาติ นั่นคือความสัมพันธ์ของกลุ่มบ้านใกล้เคียงที่อยู่ในชุมชนเดียวกัน โดยชาวบ้านรู้จักสนิทสนมในหมู่บ้านเดียวกัน หรือหมู่บ้านใกล้เคียงกัน เนื่องจากสองหมู่บ้านอยู่ติดกัน (ภาพที่ 6)

3. สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของหมู่บ้านไทยสามัคคีและหมู่บ้านไทยพัฒนา ตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

จากการประมวลและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือนหรือผู้แทน จำนวน 44 ครัวเรือน ที่ขายที่ดินระหว่าง ปี พ.ศ. 2541-2548 หมู่บ้านไทยสามัคคี และหมู่บ้านไทยพัฒนา อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา มีสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ดังนี้

3.1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ครัวเรือนในหมู่บ้านไทยสามัคคี และหมู่บ้านไทยพัฒนาที่มีการขายที่ดินในช่วง ปี พ.ศ. 2541-2548 จำนวน 44 ครัวเรือน นั้นผู้ให้สัมภาษณ์ คือหัวหน้าครัวเรือนหรือผู้แทนครัวเรือน เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง ส่วนใหญ่อายุ ระหว่าง 41 - 65 ปี ที่มีอายุมากกว่า 65 ปี มี 10 ครัวเรือน หัวหน้าครัวเรือนหรือผู้แทน ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 รองลงมาคือไม่ได้รับการศึกษา มีผู้จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 2 ราย ประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 1 ราย และจบการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 1 ราย ครัวเรือนที่มีการขายที่ดินมีสมาชิก 4 - 6 คน มากที่สุด รองลงมาอยู่ระหว่าง 1-3 คน และ 7-9 คน (ตารางที่ 8)

ภูมิลาเนาดั้งเดิมของหัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่ก่อนที่จะย้ายถิ่นฐานเข้ามาอยู่ในหมู่บ้านไทยสามัคคี และหมู่บ้านไทยพัฒนาคือหมู่บ้านมูลหลง อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งมี 37 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 84.1 รองลงมาคือ ย้ายมาจากจังหวัดอื่นๆ จำนวน 6 ครัวเรือน และมีหัวหน้าครัวเรือนที่เกิดในหมู่บ้านไทยสามัคคี 1 ครัวเรือน จะเห็นว่าหัวหน้าครัวเรือนหรือผู้แทนส่วนใหญ่อพยพย้ายถิ่นมาจากหมู่บ้านมูลหลง อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่ป่าต้นน้ำของแม่น้ำมูล อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติทับลาน และอยู่ในเขตอิทธิพลของผู้ออกการร้ายคอมมิวนิสต์ ในปี พ.ศ. 2520 ภาครัฐได้จัดที่ดินทำกินให้ประชาชน และให้ประชาชนอพยพออกมาจากเขตพื้นที่หมู่บ้านมูลหลง ครัวเรือนส่วนใหญ่ซึ่งมีถึง 27 ราย จาก 44 ราย คิดเป็นร้อยละ 61.4 ย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐานในหมู่บ้านไทยสามัคคี และหมู่บ้านไทยพัฒนาในปี พ.ศ. 2520 รองลงมาคือ ปี พ.ศ. 2521 มีจำนวน 7 ราย และปี พ.ศ. 2515 , 2517, 2519 , 2525, 2526 , 2529 และ 2533 ปีละ 1 ราย (ตารางที่ 9)

ตารางที่ 8 ลักษณะทั่วไปของครัวเรือนหมู่บ้านไทยสามัคคี และหมู่บ้านไทยพัฒนาที่มีการขายที่ดิน

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
<u>เพศของหัวหน้าครัวเรือนหรือผู้แทน</u>		
เพศชาย	25	56.8
เพศหญิง	19	43.2
รวม	44	100
<u>อายุของหัวหน้าครัวเรือน</u>		
25-40 ปี	6	13.6
41-65 ปี	28	63.6
มากกว่า 65 ปี	10	22.8
รวม	44	100
เฉลี่ยอายุของหัวหน้าครัวเรือน 55.88 ปี		
<u>ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน</u>		
ไม่ได้รับการศึกษา	12	27.3
ประถมศึกษาปีที่ 4	28	63.6
ประถมศึกษาปีที่ 6	1	2.3
มัธยมศึกษาปีที่ 3	2	4.5
มัธยมศึกษาปีที่ 6	1	2.3
รวม	44	100
<u>จำนวนสมาชิกในครัวเรือน</u>		
1 - 3 คน	8	18.2
4 - 6 คน	29	65.9
7 - 9 คน	7	15.9
รวม	44	100

ตารางที่ 9 ภูมิถิ่นเนาเดิม และระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานของหัวหน้าครัวเรือนที่มีการขายที่ดิน

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
<u>ภูมิถิ่นเนาเดิม</u>		
ย้ายมาจากหมู่บ้านมูลหลง	37	84.1
เกิดในหมู่บ้านไทยสามัคคี	1	2.3
ย้ายมาจากจังหวัดอื่นๆ	6	13.6
รวม	44	100
<u>ระยะเวลาที่ย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐาน</u>		
ปี พ.ศ. 2515	1	2.3
ปี พ.ศ. 2517	1	2.3
ปี พ.ศ. 2519	1	2.3
ปี พ.ศ. 2520	27	61.4
ปี พ.ศ. 2521	7	15.9
ปี พ.ศ. 2522	3	6.8
ปี พ.ศ. 2525	1	2.3
ปี พ.ศ. 2526	1	2.3
ปี พ.ศ. 2529	1	2.3
ปี พ.ศ. 2533	1	2.3
รวม	44	100

3.2. อาชีพหลัก และอาชีพรองก่อนและหลังการขายที่ดิน

ก่อนการขายที่ดินทุกครัวเรือนมีอาชีพทางการเกษตรมากที่สุดคือทำไร่เป็นอาชีพหลัก 41 ครัวเรือน รองลงมาคืออาชีพทำสวนผัก จำนวน 2 ราย และทำนา 1 ราย ส่วนหลังการขายที่ดิน ครัวเรือนที่ประกอบอาชีพหลักทางการเกษตรลดลงเหลือ เพียง 12 ราย คือเลี้ยงสัตว์ 7 ราย สวนผัก 4 ราย และทำไร่ 1 ราย อาชีพหลักที่พบมากที่สุดคือรับจ้างในภาคการเกษตรและนอกภาคการเกษตรซึ่ง มีถึง 27 ครัวเรือน ส่วนการเลี้ยงสัตว์ มี 7 ราย และมีอาชีพค้าขาย ทำสวนผัก และทำไร่ อย่างละ 5 ราย 4 ราย และ 1 ราย ตามลำดับ การประกอบอาชีพรองก่อนการขายที่ดิน มีมากที่สุดคือ การรับจ้างในภาคการเกษตร และนอกภาคการเกษตร มี จำนวน 19 ราย รองลงมาไม่ได้ประกอบ

อาชีพรอง หลังการขายที่ดิน ส่วนใหญ่ไม่มีอาชีพรอง รองลงมาประกอบอาชีพรับจ้างในและนอก
 ภูมิภาคการเกษตร และมีบ้างทำสวนผัก เลี้ยงสัตว์ และค้าขาย จะเห็นได้ว่าก่อนการขายที่ดินเกษตรกร
 ส่วนใหญ่ทำการเกษตรเป็นอาชีพหลัก หลังการขายที่ดินเกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง
 ทั้งในและนอกภูมิภาคการเกษตร เนื่องจากเกษตรกรขายที่ดินทำให้ไม่มีที่ดินทำกิน เกษตรกรเปลี่ยน
 อาชีพจากเดิมที่เป็นเจ้าของที่ดินมาประกอบอาชีพรับจ้างในและนอกพื้นที่ (ตารางที่ 10)

ตารางที่ 10 อาชีพหลักและอาชีพรองก่อนและหลังการขายที่ดิน

รายการ	ก่อนการขายที่ดิน		หลังการขายที่ดิน	
	จำนวน(ครัวเรือน)	ร้อยละ	จำนวน(ครัวเรือน)	ร้อยละ
อาชีพหลัก				
ทำไร่	41	93.2	1	2.3
ทำนา	1	2.3	0	0
ทำสวนผลไม้	0	0	0	0
เลี้ยงสัตว์	0	0	7	15.9
ค้าขาย	0	0	5	11.4
รับจ้างในและนอกภาคเกษตร	0	0	27	61.1
สวนผัก	2	4.5	4	9.1
รวม	44	100	44	100
อาชีพรอง				
ไม่ได้ประกอบอาชีพรอง	17	38.6	24	54.5
ค้าขาย	3	6.8	1	2.3
รับจ้างในและนอกภาคการเกษตร	19	43.2	13	6.8
เลี้ยงสัตว์	1	2.3	1	2.3
สวนผัก	4	9.1	5	11.4
รวม	44	100	44	100

3.3. รายได้ และรายจ่าย

3.3.1. รายได้และรายจ่ายในภาคการเกษตร

(1) รายได้

ก่อนการขายที่ดินครัวเรือนมีรายได้จากการปลูกพืชไม่เกิน 50,000 บาทต่อปี ซึ่งมีจำนวน 40 ราย จาก 44 ราย รองลงมามีรายได้ ระหว่าง 50,001–75,000 บาทต่อปี มีจำนวน 3 ราย และมีรายได้มากกว่า 100,000 บาทต่อปี มีเพียง 1 ราย ทั้งนี้ส่วนใหญ่มีรายได้จากการปลูกพืชก่อนการขายที่ดินสูงสุดคือ 300,000 บาท/ครัวเรือน/ปี และมีรายได้ต่ำสุดก่อนการขายที่ดินคือ 10,000 บาท/ครัวเรือน/ปี โดยมีรายได้เฉลี่ย 31,728.40 บาท/ครัวเรือน/ปี

หลังการขายที่ดิน ครัวเรือนส่วนใหญ่ไม่มีรายได้จากการปลูกพืช ซึ่งมีถึง 41 ครัวเรือน และมีครัวเรือนที่มีรายได้ปีละไม่เกิน 50,000 บาท/ครัวเรือน/ปี เพียง 3 ครัวเรือน ทั้งนี้เนื่องจากเกษตรกรได้ขายที่ทำกินไปแล้ว ส่วนรายได้จากการปลูกพืชหลังการขายที่ดินสูงสุดคือ 46,600 บาท/ครัวเรือน/ปี และรายได้ต่ำสุดคือ 8,400 บาท/ครัวเรือน/ปี โดยมีรายได้เฉลี่ย 24,666.70 บาท/ครัวเรือน/ปี (ตารางที่ 11)

นอกจากรายได้จากการปลูกพืชแล้วยังมีรายได้จากการเลี้ยงสัตว์ก่อนและหลังการขายที่ดิน ซึ่งพบว่าก่อนการขายที่ดินครัวเรือนส่วนใหญ่ไม่มีรายได้จากการเลี้ยงสัตว์ซึ่งมีจำนวน 40 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 90.9 และมีครัวเรือนที่มีการเลี้ยงสัตว์เพียง 4 ครัวเรือน ซึ่งมีรายได้ไม่เกิน 50,000 บาทต่อปี 2 ครัวเรือน ส่วนครัวเรือนที่มีรายได้จากการเลี้ยงสัตว์ระหว่าง 75,001–100,000 บาทต่อปี มีจำนวน 1 ครัวเรือน และมีรายได้มากกว่า 100,001 บาทต่อปี มี 1 ครัวเรือน แต่หลังการขายที่ดินมีครัวเรือนที่มีรายได้จากการเลี้ยงสัตว์ เพิ่มขึ้นเป็น 13 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 29.5 และมีครัวเรือนที่ไม่มีรายได้จากการเลี้ยงสัตว์ 31 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 70.5 สำหรับครัวเรือนที่มีรายได้จากการเลี้ยงสัตว์นั้น ครัวเรือนที่มีรายได้ไม่เกิน 50,000 บาทต่อปี มี 12 ครัวเรือน ทั้งนี้รายได้จากการเลี้ยงสัตว์ก่อนการขายที่ดินสูงสุดคือ 120,000 บาท/ครัวเรือน/ปี และต่ำสุดคือ 4,500 บาท/ครัวเรือน/ปี โดยมีรายได้เฉลี่ย 55,625.00 บาท/ครัวเรือน/ปี ส่วนรายได้จากการเลี้ยงสัตว์หลังการขายที่ดินสูงสุดคือ 80,000 บาท/ครัวเรือน/ปี รายได้ต่ำสุดคือ 600 บาท/ครัวเรือน/ปี และมีรายได้เฉลี่ย 31,507.69 บาท/ครัวเรือน/ปี (ตารางที่ 11)

ตารางที่ 11 รายได้ในภาคการเกษตรก่อนและหลังการขายที่ดินของครัวเรือนที่มีการขายที่ดิน

รายการ	ก่อนการขายที่ดิน		หลังการขายที่ดิน	
	จำนวน(ครัวเรือน)	ร้อยละ	จำนวน(ครัวเรือน)	ร้อยละ
รายได้จากการปลูกพืช				
ไม่มีรายได้จากการปลูกพืช	0	0	41	93.2
ไม่เกิน 50,000 บาทต่อปี	40	90.9	3	6.8
50,001–75,000 บาทต่อปี	3	6.8	0	0
75,001–100,000 บาทต่อปี	0	0	0	0
มากกว่า 100,000 บาทต่อปี	1	2.3	0	0
รวม	44	100	44	100
รายได้จากการเลี้ยงสัตว์				
ไม่มีรายได้จากการเลี้ยงสัตว์	40	90.9	31	70.5
ไม่เกิน 50,000 บาทต่อปี	2	2.3	12	27.2
50,001–75,000 บาทต่อปี	0	0	1	2.3
75,001–100,000 บาทต่อปี	1	2.3	0	0
มากกว่า 100,000 บาทต่อปี	1	2.3	0	0
รวม	44	100	44	100
รายการ	ก่อนการขายที่ดิน (บาท/ครัวเรือน/ปี)		หลังการขายที่ดิน (บาท/ครัวเรือน/ปี)	
รายได้จากการปลูกพืชสูงสุด	300,000.00		46,600.00	
รายได้จากการปลูกพืชต่ำสุด	10,000.00		8,400.00	
รายได้จากการปลูกพืชเฉลี่ย	31,728.40		24,666.07	
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	43,507.33		19,720.37	
รายได้จากการเลี้ยงสัตว์สูงสุด	120,000.00		80,000.00	
รายได้จากการเลี้ยงสัตว์ต่ำสุด	4,500.00		600.00	
รายได้จากการเลี้ยงสัตว์เฉลี่ย	55,625.00		31,507.69	
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	58,331.48		22,254.79	

(2) รายจ่าย

ในด้านรายจ่ายในภาคการเกษตรนั้น ก่อนการขายที่ดินครัวเรือนมีรายจ่ายในภาคการเกษตรไม่เกิน 50,000 บาทต่อปี ซึ่งมีจำนวน 40 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 90.9 รองลงมามีรายจ่ายในภาคการเกษตรมากกว่า 100,000 บาทต่อปี 3 ครัวเรือน และมีรายจ่ายในภาคการเกษตรระหว่าง 50,001–75,000 บาทต่อปี 1 ครัวเรือน ส่วนหลังการขายที่ดินครัวเรือนที่ไม่มีรายจ่ายในภาคการเกษตรมีจำนวน 37 ครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 90.9 เนื่องจากเกษตรกรได้ขายที่ดินไปแล้วจึงไม่มีที่ทำกิน แต่มีครัวเรือนที่มีรายจ่ายในภาคการเกษตรหลังการขายที่ดินเพียง 7 ครัวเรือน ซึ่งมีรายจ่ายในภาคการเกษตรก่อนการขายที่ดินสูงสุดคือ 300,000 บาท/ครัวเรือน/ปี และต่ำสุดคือ 1,500 บาท/ครัวเรือน/ปี มีรายจ่ายเฉลี่ย 25,156.68 บาท/ครัวเรือน/ปี ส่วนรายจ่ายในภาคการเกษตรหลังการขายที่ดินสูงสุดคือ 600,000 บาท/ครัวเรือน/ปี และรายจ่ายต่ำสุดคือ 3,000 บาท/ครัวเรือน/ปี โดยมีรายจ่ายเฉลี่ย 163,600.00 บาท/ครัวเรือน/ปี (ตารางที่ 12)

ตารางที่ 12 รายจ่ายในภาคการเกษตรก่อนและหลังการขายที่ดินของครัวเรือนที่มีการขายที่ดิน

รายการ	ก่อนการขายที่ดิน		หลังการขายที่ดิน	
	จำนวน(ครัวเรือน)	ร้อยละ	จำนวน(ครัวเรือน)	ร้อยละ
ไม่มีรายจ่ายในภาคการเกษตร	0	0	37	90.9
ไม่เกิน 50,000 บาทต่อปี	40	90.9	6	6.8
50,001–75,000 บาทต่อปี	1	2.3	0	0
75,001–100,000 บาทต่อปี	0	0	0	0
มากกว่า 100,000 บาทต่อปี	3	6.8	1	2.3
รวม	44	100	44	100
รายการ	ก่อนการขายที่ดิน		หลังการขายที่ดิน	
	(บาท/ครัวเรือน/ปี)		(บาท/ครัวเรือน/ปี)	
รายจ่ายในภาคการเกษตรสูงสุด	300,000.00		600,000.00	
รายจ่ายในภาคการเกษตรต่ำสุด	1,500.00		3,000.00	
รายจ่ายในภาคการเกษตรเฉลี่ย	25,156.68		163,600.00	
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	4 50,231.48		291,191.07	

3.3.2. รายได้และรายจ่ายนอกภาคการเกษตร

(1) รายได้

ก่อนการขายที่ดินมีครัวเรือนที่ไม่มีรายได้นอกภาคการเกษตร 23 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 52.2 ของครัวเรือนทั้งหมด และมีครัวเรือนที่มีรายได้นอกภาคการเกษตร จำนวน 21 ครัวเรือน ซึ่งมีรายได้ไม่เกิน 50,000 บาท/ปี จำนวน 19 ครัวเรือน รองลงมาคือครัวเรือนที่มีรายได้นอกภาคการเกษตรปีละ 75,001–100,000 บาท/ปี จำนวน 1 ครัวเรือน และมีรายได้มากกว่า 100,000 บาท/ปี จำนวน 1 ครัวเรือน โดยมีรายได้สูงสุด 192,000 บาท/ครัวเรือน/ปี รายได้ต่ำสุดคือ 8,400 บาท/ครัวเรือน/ปี และรายได้เฉลี่ย 15,073.40 บาท/ครัวเรือน/ปี หลังการขายที่ดินครัวเรือนส่วนใหญ่มีรายได้นอกภาคการเกษตร เนื่องจากไม่ได้ทำการเกษตรแต่หันไปประกอบอาชีพอื่น มีครัวเรือนที่มีรายได้นอกภาคการเกษตร 42 ครัวเรือน และมีครัวเรือนที่ไม่มีรายได้นอกภาคการเกษตรหลังการขายที่ดิน เพียง 2 ราย ส่วนใหญ่มีรายได้นอกภาคการเกษตรปีละไม่เกิน 50,000 บาท จำนวน 32 ครัวเรือน รองลงมาคือ มีรายได้นอกภาคการเกษตรปีละ 50,001–75,000 บาท จำนวน 5 ครัวเรือน และมากกว่า 100,000 บาท จำนวน 4 ครัวเรือน และมีรายได้ระหว่าง 75,001-100,000 บาท 1 ครัวเรือน รายได้นอกภาคการเกษตรสูงสุด 600,000 บาท/ครัวเรือน/ปี และรายได้นอกภาคการเกษตรต่ำสุด 5,000 บาท/ครัวเรือน/ปี มีรายได้เฉลี่ย 61,536.13 บาท/ครัวเรือน/ปี (ตารางที่ 13)

สำหรับรายจ่ายนอกภาคการเกษตรก่อนการขายที่ดินนั้น ทุกครัวเรือนมีรายจ่ายนอกภาคการเกษตร ส่วนใหญ่มีรายจ่ายนอกภาคการเกษตรไม่เกินปีละ 50,000 บาท ซึ่งมีจำนวน 25 ครัวเรือน รองลงมามีรายจ่ายระหว่าง 50,001–75,000 บาท 11 ครัวเรือน มากกว่า 100,000 บาท ซึ่งมีจำนวน 5 ครัวเรือน และมีรายจ่ายระหว่าง 75,001-100,000 บาท 3 ครัวเรือน โดยมีรายจ่ายนอกภาคการเกษตรก่อนการขายที่ดินสูงสุด คือ 251,420 บาท/ครัวเรือน/ปี รายจ่ายต่ำสุด 3,720 บาท/ครัวเรือน/ปี และรายจ่ายเฉลี่ย 53,763.68 บาท/ครัวเรือน/ปี ส่วนหลังการขายที่ดินทุกครัวเรือนมีรายจ่ายนอกภาคการเกษตร ซึ่งมีครัวเรือนที่มีรายจ่ายนอกภาคการเกษตรมากกว่า 100,000 บาท 14 ราย ระหว่าง 75,001–100,000 บาท จำนวน 11 ราย รายจ่ายระหว่าง 50,001-75,000 บาท จำนวน 11 ราย และระหว่าง 50,001-75,000 บาท จำนวน 10 ราย ตามลำดับ และมีรายจ่ายไม่เกิน 50,000 บาท 9 ราย โดยมีรายจ่ายสูงสุด 279,550 บาท/ครัวเรือน/ปี รายจ่ายต่ำสุด 12,500 บาท/ครัวเรือน/ปี และรายจ่ายเฉลี่ย 85,546.13 บาท/ครัวเรือน/ปี (ตารางที่ 13)

ก่อนการขายที่ดินครัวเรือนมีรายได้สุทธิ 15,361.00 บาทและหลังการขายที่ดินมีรายได้สุทธิ 31,173.00 บาท จะเห็นได้ว่าก่อนการขายที่ดินครัวเรือนมีรายได้สุทธิน้อย แต่หลังจากการขายที่ดินครัวเรือนมีรายได้สุทธิเพิ่มขึ้น เนื่องจากการประกอบอาชีพรับจ้างในและนอกภาคการเกษตรซึ่งไม่ต้องใช้เงินลงทุน แต่มีรายรับจากการรับจ้าง จึงมีรายได้สุทธิหลังการขายที่ดินมากขึ้น (ตารางที่ 13)

ตารางที่ 13 รายได้และรายจ่ายนอกภาคการเกษตรก่อนและหลังการขายที่ดินของครัวเรือนที่มีการขายที่ดิน

รายการ	ก่อนการขายที่ดิน		หลังการขายที่ดิน	
	จำนวน(ครัวเรือน)	ร้อยละ	จำนวน(ครัวเรือน)	ร้อยละ
รายได้				
<u>รายได้นอกภาคการเกษตร</u>				
ไม่มีรายได้นอกภาคการเกษตร	23	52.2	2	4.5
มีรายได้ไม่เกิน 50,000	19	43.2	32	72.7
มีรายได้ 50,001-75,000	0	0	5	11.4
มีรายได้ 75,001-100,000	1	2.3	1	2.3
มีรายได้มากกว่า 100,000	1	2.3	4	9.1
รวม	44	100	44	100
<u>รายจ่ายนอกภาคการเกษตร</u>				
ไม่มีรายจ่ายนอกภาคการเกษตร	0	0	0	0
มีรายจ่ายไม่เกิน 50,000	25	56.8	9	20.5
มีรายจ่าย 50,001-75,000	11	25.0	10	22.7
มีรายจ่าย 75,001-100,000	3	6.8	11	25.0
มีรายจ่ายมากกว่า 100,000	5	11.4	14	31.8
รวม	44	100	44	100
รายการ	ก่อนการขายที่ดิน		หลังการขายที่ดิน	
	(บาท/ครัวเรือน/ปี)		(บาท/ครัวเรือน/ปี)	
รายได้นอกภาคการเกษตรสูงสุด	192,000.00		600,000.00	
รายได้นอกภาคการเกษตรต่ำสุด	8,400.00		5,000.00	
รายได้นอกภาคการเกษตรเฉลี่ย	31,582.40		64,466.42	
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	40,793.88		114,601.61	
รายจ่ายนอกภาคการเกษตรสูงสุด	251,420.00		279,550.00	
รายจ่ายนอกภาคการเกษตรต่ำสุด	3,720.00		12,500.00	
รายจ่ายนอกภาคการเกษตรเฉลี่ย	53,763.68		85,546.13	
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	48,466.42		54,175.47	
รายได้สุทธิ	15,361.00		31,173.00	

3.4. ปีที่มีการขายที่ดิน และราคาที่ดิน

จากกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา พบว่า การขายที่ดินทำกินมีมากที่สุดในปี พ.ศ. 2544 คือมี 10 ราย จาก 44 ราย คิดเป็นร้อยละ 22.7 ส่วนในปี พ.ศ. 2541 มี 8 ราย คิดเป็นร้อยละ 18.2 ปี พ.ศ. 2542 , 2543 และ 2545 มีปีละ 6 ราย และปี พ.ศ. 2547 มี 4 ราย ส่วน ปี พ.ศ. 2546 มี 3 ราย และปี พ.ศ. 2548 มี 1 ราย ตามลำดับ ราคาที่ดินที่ขายได้มากที่สุดคือ 10,000–50,000 บาท ต่อไร่ รองลงมาอยู่ระหว่าง 50,001–75,000 บาท ต่อไร่ และราคา 75,001–100,000 บาท ต่อไร่ และมีราคาที่ดินที่ขายได้สูงสุดคือ 200,000 บาท/ไร่/คร้วเรือน และราคาต่ำสุด 10,000 บาท/ไร่/คร้วเรือน ราคาที่ดินที่ขายได้เฉลี่ย 36,647.72 บาทต่อคร้วเรือน (ตารางที่ 14)

ตารางที่ 14 ปีที่มีการขายที่ดิน และราคาที่ดินที่ขายของคร้วเรือนที่มีการขายที่ดิน

รายการ	จำนวน(คร้วเรือน)	ร้อยละ
ปีที่มีการขายที่ดิน		
ปี พ.ศ. 2541	8	18.2
ปี พ.ศ. 2542	6	13.6
ปี พ.ศ. 2543	6	13.6
ปี พ.ศ. 2544	10	22.7
ปี พ.ศ. 2545	6	13.6
ปี พ.ศ. 2546	3	6.8
ปี พ.ศ. 2547	4	9.1
ปี พ.ศ. 2548	1	2.3
รวม	44	100
ราคาที่ดิน (ต่อไร่)		
ระหว่าง 10,000-50,000 บาท	37	84.1
ระหว่าง 50,001-75,000 บาท	5	11.4
ระหว่าง 75,001-100,000 บาท	2	4.5
รวม	44	100
ราคาที่ดินที่ขายได้สูงสุด		200,000.00
ราคาที่ดินที่ขายได้ต่ำสุด		10,000.00
ราคาที่ดินที่ขายได้เฉลี่ย		36,647.72

3.5. ภาวะหนี้สิน

ก่อนการขายที่ดินทุกครัวเรือนมีหนี้สิน แต่หลังการขายที่ดินมีครัวเรือนที่มีหนี้สินเพียง 29 ครัวเรือน และมีครัวเรือนที่ไม่มีหนี้สินถึง 15 ครัวเรือน สำหรับหนี้สินก่อนการขายที่ดินส่วนใหญ่ครัวเรือนมีหนี้สินไม่เกิน 50,000 บาท/ปี ซึ่งมี 28 ราย รองลงมามีหนี้ระหว่าง 50,001-75,000 บาท/ปี มี 8 ราย ระหว่าง 75,001-100,000 บาท/ปี มี 5 ราย และมีหนี้มากกว่า 100,000 บาท/ปี 3 ราย โดยมีหนี้สินคงเหลือก่อนการขายที่ดินสูงสุด คือ 850,000 บาท/ครัวเรือน/ปี มีหนี้สินคงเหลือก่อนการขายที่ดินต่ำสุด คือ 2,500 บาท/ครัวเรือน/ปี และมีหนี้สินคงเหลือก่อนการขายที่ดินเฉลี่ย 64,139.77 บาท/ครัวเรือน/ปี ส่วนหลังการขายที่ดินครัวเรือนที่มีหนี้สินไม่เกิน 50,000 บาทต่อปี มี 21 ราย รองลงมามีหนี้สินมากกว่า 100,000 บาทต่อปี มี 4 ราย มีหนี้สินระหว่าง 50,001-75,000 บาทต่อปี มี 2 ราย และมีหนี้สินระหว่าง 75,001-100,000 บาทต่อปี 2 ราย โดยมีหนี้สินคงเหลือหลังการขายที่ดินสูงสุด คือ 150,000 บาท/ครัวเรือน/ปี มีหนี้สินคงเหลือหลังการขายที่ดินต่ำสุด คือ 5,000 บาท/ครัวเรือน/ปี และมีหนี้สินคงเหลือหลังการขายที่ดินเฉลี่ย 29,200.45 บาท/ครัวเรือน/ปี (ตารางที่ 17) ซึ่งจะเห็นได้ว่าหลังการขายที่ดินครัวเรือนตัวอย่างมีหนี้สินลดลง เนื่องจากเกษตรกรขายที่ดินเพื่อใช้หนี้ แต่อย่างไรก็ตามเกษตรกรบางส่วนยังคงมีหนี้สินเนื่องจากหลังการขายที่ดินไม่มีที่ดินทำกินจึงกู้หนี้ยืมสินเพื่อใช้จ่ายในครัวเรือน

ในด้านแหล่งสินเชื่อ นั้น ก่อนการขายที่ดินครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นลูกหนี้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ซึ่งมีจำนวน 22 ราย คิดเป็นร้อยละ 50.0 รองลงคือ สหกรณ์การเกษตร (ของหมู่บ้าน) ซึ่งมี 20 ราย และกองทุนหมู่บ้านมีจำนวน 5 ราย และกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ 3 ราย นอกจากนี้ยังเป็นหนี้นอกระบบ คือ พ่อค้าคนกลาง มีจำนวน 4 ราย หลังการขายที่ดินธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ยังเป็นแหล่งสินเชื่อสูงสุดของเกษตรกรทั้งสองหมู่บ้านซึ่งมีถึง 22 ราย รองลงมาคือกองทุนหมู่บ้านมี 18 ราย สหกรณ์การเกษตร 10 ราย ส่วนสัจจะออมทรัพย์ 8 ราย และเพื่อนบ้านซึ่งเป็นแหล่งสินเชื่อนอกระบบ 8 ราย ทั้งนี้เกษตรกรให้ความเชื่อถือธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) มากจึงเป็นแหล่งสินเชื่อที่มีครัวเรือนเป็นสมาชิกทั้งก่อนและหลังการขายที่ดินมากที่สุด เพราะมีความมั่นคงและไม่ต้องใช้หลักค้ำประกัน เนื่องจากครัวเรือนเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตร ประกอบกับอัตราดอกเบี้ยต่ำจึงเป็นที่นิยมของเกษตรกร (ตารางที่ 15)

ตารางที่ 15 ภาวะหนี้สิน แหล่งสินเชื่อ และหลักค้ำประกันก่อนและหลังการขายที่ดินของครัวเรือน
ที่มีการขายที่ดิน

รายการ	ก่อนการขายที่ดิน		หลังการขายที่ดิน	
	จำนวน(ครัวเรือน)	ร้อยละ	จำนวน(ครัวเรือน)	ร้อยละ
ไม่มีหนี้สิน	0	0	15	34.1
มีหนี้ไม่เกิน 50,000 บาทต่อปี	28	63.6	21	47.8
มีหนี้ 50,001-75,000 บาทต่อปี	8	18.2	2	4.5
มีหนี้ 75,001 –100,000 บาทต่อปี	5	11.4	2	4.5
มีหนี้มากกว่า 100,001 บาท ขึ้นไป	3	6.8	4	9.1
รวม	44	100	44	100
<u>แหล่งสินเชื่อ*</u>				
ในระบบ				
กองทุนหมู่บ้าน	5	11.4	18	40.9
สัจจะออมทรัพย์	3	6.8	8	18.2
ธนาคารเพื่อการเกษตร(ธ.ก.ส.)	22	50.0	22	50.0
สหกรณ์การเกษตร	20	45.5	10	22.7
นอกระบบ				
พ่อค้าคนกลาง	4	9.1	0	0
เพื่อนบ้าน	0	0	8	18.2
รายการ	ก่อนการขายที่ดิน		หลังการขายที่ดิน	
	(บาท/ครัวเรือน/ปี)		(บาท/ครัวเรือน/ปี)	
หนี้สินคงเหลือสูงสุด	850,000.00		150,000.00	
หนี้สินคงเหลือต่ำสุด	2,500.00		5,000.00	
หนี้สินคงเหลือเฉลี่ย	64,139.77		29,200.45	

* ครัวเรือนตัวอย่าง 1 ราย มีแหล่งสินเชื่อมากกว่า 1 แหล่ง

3.6. วัฒนธรรมและประเพณีของเกษตรกรบ้านไทยสามัคคี และบ้านไทยพัฒนา

จากการประชุมกลุ่มผู้นำชุมชนและการสังเกตการณ์โดยตรงพบว่า ประชากรส่วนใหญ่มีวัฒนธรรมและประเพณีความเป็นอยู่เปลี่ยนแปลงไปหลังจากการขายที่ดิน จากการที่เคยอยู่ร่วมกัน พ่อ แม่ พี่ น้อง เปลี่ยนเป็นต้องออกไปหางานทำนอกหมู่บ้าน วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของหมู่บ้านไทยสามัคคีและหมู่บ้านไทยพัฒนา เปลี่ยนไปจากเดิมที่ตอนเช้าสมาชิกในครัวเรือนจะออกไปช่วยกันทำงานในไร่ในสวน ตอนเย็นกลับบ้านพร้อมกัน มีความสัมพันธ์และความอบอุ่นในครอบครัว แต่ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอาชีพไปเป็นการรับจ้าง ต้องหาเช่ากินค่า ต่างคนต่างไป คนในครอบครัวส่วนใหญ่มีเวลาพบปะพูดคุยกันเฉพาะช่วงเวลาเลิกงาน หรือก่อนไปทำงานตอนเช้า และบางครอบครัวต้องแยกย้ายกันออกไปทำงานนอกพื้นที่ นานๆ จึงกลับมาเยี่ยมบ้าน ทำให้ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวลดน้อยลง รวมทั้งความสัมพันธ์ของเพื่อนบ้าน หรือการให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนก็ลดลง ในชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงไปจากการที่เดิมเพื่อนบ้านมีการพบปะพูดคุยใกล้ชิดกลายเป็นเห็นห่างกัน และการที่มีคนต่างถิ่นเข้ามาอาศัยเพิ่มมากขึ้น ก่อให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคม เช่น สถานะการเงินและความเป็นอยู่ของครัวเรือน

สำหรับการนับถือศาสนา ชาวบ้านไทยสามัคคีและชาวบ้านไทยพัฒนาส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ ในอดีตในช่วงเทศกาลงานบุญประเพณีต่างๆ มีการร่วมกันทำกิจกรรม เช่น ร่วมกันทำบุญทุกวันพระ และในเทศกาลเข้าพรรษา เทศกาลออกพรรษา วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา และวันอาสาฬหบูชา แต่ปัจจุบันมีกิจกรรมเหล่านี้ลดลง นอกจากนี้ในอดีตมีความเชื่อเรื่องผี มีการแห่ขบวนเพื่อขอฝน ซึ่งมีการทำกันอย่างต่อเนื่อง แต่ในปัจจุบันมีกิจกรรมนี้น้อยลงจะมีบ้างถ้าฝนแล้งมาก ส่วนเรื่องความเชื่อเรื่องการไหว้ผีบ้านผีเรือนนั้น ยังคงมีอยู่บ้างบางครัวเรือน โดยชาวบ้านจะนำดอกไม้ธูปเทียนมาบูชาผีบ้านผีเรือนทุกวัน ชาวบ้านส่วนใหญ่ยังคงให้ความสนใจเรื่องการทำบุญที่วัดในวันพระ

4. การถือครอง และการใช้ประโยชน์ที่ดินก่อนและหลังการขายที่ดิน

4.1. การถือครองที่ดินก่อนและหลังการขายที่ดิน

ก่อนการขายที่ดินเกือบทุกครัวเรือนมีใบ ภบท.5 ขนาดของที่ดินที่ถือครองนั้น ส่วนใหญ่มีที่ดิน 1-10 ไร่ ซึ่งมีจำนวน 41 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 93.25 ส่วนครัวเรือนที่มีที่ดิน 10-20 ไร่ มี 2 ครัวเรือนและสูงกว่า 20 ไร่ มี 1 ครัวเรือน หลังการขายที่ดินขนาดของที่ดินที่ถือครอง

ของแต่ละครัวเรือนลดลง ครัวเรือนส่วนใหญ่ที่มีที่ดิน ต่ำกว่า 1 ไร่ ซึ่งมีถึง 42 ครัวเรือน จาก 44 ครัวเรือน มีเพียง 1 ครัวเรือนที่ถือครองที่ดิน 1–10 ไร่ และมีครัวเรือนที่ไม่มีที่ดินถือครอง 1 ครัวเรือน ทั้งนี้ ก่อนการขายที่ดินครัวเรือนมีที่ดินถือครองสูงสุด 30 ไร่ และต่ำสุด 10 ไร่ 1 งาน (10.25 ไร่) โดยมีที่ดินเฉลี่ยครัวเรือนละ 10.98 ไร่ ส่วนหลังการขายที่ดินเกษตรกรมีที่ดินถือครองสูงสุดเพียง 3 ไร่ ต่ำสุด 1 งาน (0.25 ไร่) โดยมีที่ดินเฉลี่ยครัวเรือนละ 2.02 ไร่ (ตารางที่ 16)

ตารางที่ 16 การถือครองที่ดินก่อนและหลังการขายที่ดินของครัวเรือนที่มีการขายที่ดิน

รายการ	ก่อนการขายที่ดิน		หลังการขายที่ดิน	
	จำนวน(ครัวเรือน)	ร้อยละ	จำนวน(ครัวเรือน)	ร้อยละ
ขนาดของที่ดินที่ถือครอง				
ไม่มีที่ดินถือครอง	0	0	1	2.3
ต่ำกว่า 1 ไร่	0	0	42	95.4
ระหว่าง 1–10 ไร่	41	93.25	1	2.3
ระหว่าง 10-20 ไร่	2	4.5	0	0
สูงกว่า 20 ไร่	1	2.25	0	0
รวม	44	100	44	100
รายการ	ก่อนการขายที่ดิน		หลังการขายที่ดิน	
	(ไร่/ครัวเรือน)		(ไร่/ครัวเรือน)	
มีที่ดินถือครองสูงสุด	30		3	
มีที่ดินถือครองต่ำสุด	10.25		0.25	
มีที่ดินเฉลี่ย	10.98		2.02	
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	3.44		0.15	

4.2. รูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินก่อนและหลังการขายที่ดิน

ก่อนการขายที่ดินเกษตรกรส่วนใหญ่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินในการทำไร่ จำนวน 41 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 93.2 ทำสวนผัก 2 ครัวเรือน และทำนา 1 ครัวเรือน ตามลำดับ แต่หลังการขายที่ดินครัวเรือนส่วนใหญ่ไม่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินถึง 32 ครัวเรือน เนื่องจากส่วนใหญ่ คือ 42 ครัวเรือนจาก 44 ครัวเรือน มีพื้นที่ถือครองต่ำกว่า 1 ไร่ ต่อครัวเรือน(ตารางที่ 17) ซึ่งใช้

เพียงปลูกบ้านเป็นที่อยู่อาศัย เพราะได้ขายที่ดินไปแล้ว รองลงมามีการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อ เลี้ยงสัตว์ 7 ราย และทำสวนผัก 4 ราย ซึ่งใช้พื้นที่บริเวณบ้านที่อยู่อาศัย และมีเพียง 1 ราย ที่ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อทำไร่ (ตารางที่ 17) ซึ่งเป็นรายที่มีที่ดินถือครองระหว่าง 1-10 ไร่ และปลูกพืชเชิงเดี่ยวซ้ำติดต่อกัน โดยอาศัยน้ำฝน เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ปลูกพืชได้เพียงปีละครั้ง ถึงแม้ว่าหมู่บ้านไทยสามัคคี และหมู่บ้านไทยพัฒนาอยู่ใกล้อ่างเก็บน้ำห้วยกระบอก แต่ไม่มีคลองส่งน้ำมายังพื้นที่เพาะปลูก ทำให้การปลูกพืชต้องพึ่งพาน้ำฝนเป็นหลัก ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการใช้ประโยชน์ที่ดินของครัวเรือนที่มีการขายที่ดินนั้น ก่อนการขายที่ดินทุกครัวเรือนใช้เป็นที่อยู่อาศัยและทำการเกษตร ส่วนใหญ่ทำไร่และทำนา แต่หลังจากขายที่ดินส่วนใหญ่ใช้เป็นที่อยู่อาศัยแต่เพียงอย่างเดียวซึ่งมีถึง 43 ครัวเรือน (ตารางที่ 17) เนื่องจากได้ขายที่ดินไปหมดแล้ว

ตารางที่ 17 รูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินก่อนและหลังการขายที่ดินของครัวเรือนที่มีการขายที่ดินในหมู่บ้านไทยสามัคคี และหมู่บ้านไทยพัฒนา

รายการ	ก่อนการขายที่ดิน		หลังการขายที่ดิน	
	จำนวน(ครัวเรือน)	ร้อยละ	จำนวน(ครัวเรือน)	ร้อยละ
ใช้เป็นที่อยู่อาศัยอย่างเดียว	0	0	43	97.7
ใช้เป็นที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกิน	44	100	1	2.3
รวม	44	100	44	100
รูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดิน				
ไม่มีการใช้ประโยชน์ที่ดิน	0	0	32	72.7
ทำไร่	41	93.2	1	2.3
ทำนา	1	2.3	0	0
ทำสวนผลไม้	0	0	0	0
เลี้ยงสัตว์	0	0	7	15.9
สวนผัก	2	4.5	4	9.1
รวม	44	100	44	100

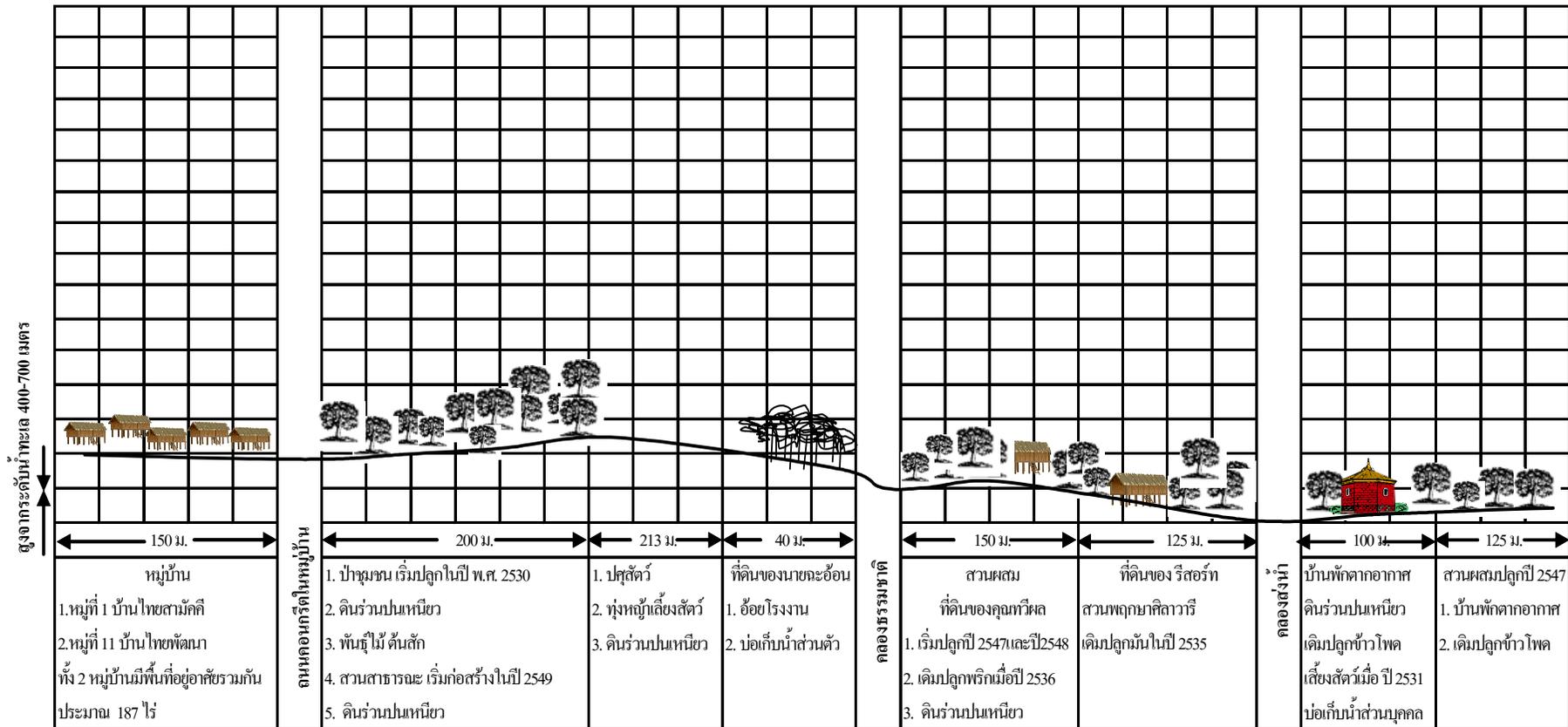

4.2.3. รูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินในปัจจุบันจากการทำภาพตัดขวางพื้นที่ หมู่บ้านไทยสามัคคี และหมู่บ้านไทยพัฒนา ตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัด นครราชสีมา

จากภาพที่ 7 ซึ่งเป็นภาพตัดขวางแสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินของ หมู่บ้านไทยสามัคคี และหมู่บ้านไทยพัฒนาในปัจจุบัน หมู่บ้านไทยสามัคคี และหมู่บ้าน ไทยพัฒนามีการใช้ประโยชน์ที่ดินร่วมกัน เนื่องจากเคยเป็นหมู่บ้านเดียวกัน เช่น มีการเลี้ยง สัตว์ในพื้นที่สาธารณะร่วมกัน หมู่บ้านไทยสามัคคี และหมู่บ้านไทยพัฒนามีพื้นที่ป่าชุมชน 20 ไร่ มีการปลูกสัก มีทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ ดินเป็นดินร่วนปนเหนียว ลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นลูกคลื่นลอนลาด และมีลักษณะเป็นเนินเขาสูงต่ำสลับกัน นอกจากนี้ยังมีการใช้ ประโยชน์ที่ดินเพื่อทำไร่ เช่น ปลูกอ้อยได้รับทุนในการปลูกอ้อยจากโรงงานน้ำตาล ปลูก มันสำปะหลัง และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์โดยอาศัยน้ำฝน ซึ่งเป็นการปลูกพืชเชิงเดี่ยว เกษตรกร บางส่วนทำสวนผลไม้ซึ่งเป็นสวนผสม มีการปลูก มะม่วง กระท้อน ขนุน และพริก ร่วมกัน นอกจากนี้ยังมีการทำรีสอร์ทและบ้านพักตากอากาศ เนื่องจากพื้นที่ของหมู่บ้านทั้งสองนี้มี สภาพภูมิอากาศที่เย็นสบายตลอดทั้งปี และมีสภาพเป็นภูเขาและเนินสูงเหมือนลอนลูกฟูก สลับทั่วพื้นที่ มีความสูงจากระดับน้ำทะเล 400 - 700 เมตร และอยู่ใกล้อุทยานแห่งชาติ ทับลาน และภูมิทัศน์มีความเหมาะสมเป็นแหล่งท่องเที่ยว (ภาพที่ 7)

4.3. การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินของครัวเรือนที่มีการขายที่ดิน

ก่อนการขายที่ดินเกษตรกรมีการทำไร่ พืชที่ปลูกส่วนใหญ่ คือ มันสำปะหลัง ข้าวโพด เลี้ยงสัตว์ และอ้อย ส่วนหลังการขายที่ดินเกษตรกรมีการทำไร่น้อยลง มีแต่เพียงการปลูกข้าวโพด หวานในพื้นที่สาธารณะของหมู่บ้าน แต่หลังการขายที่ดินเกษตรกรหันไปปลูกผักสด แดงกวาง พักทอง แดงไทย พริก ในพื้นที่บริเวณรอบๆที่อยู่อาศัย ส่วนเกษตรกรที่ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อเลี้ยง สัตว์ก่อนการขายที่ดินนั้นเป็นการเลี้ยงเพื่อบริโภคในครัวเรือน แต่หลังการขายที่ดินเกษตรกรเลี้ยง สัตว์เพื่อการค้าในพื้นที่สาธารณะ เช่น สนามกีฬาหมู่บ้าน และบริเวณริมถนนในหมู่บ้าน สัตว์ที่เลี้ยง คือ วัวเนื้อ วัวนม หมูป่า และไก่ และมีการทำนาซึ่งทั้งก่อนและหลังการขายที่ดิน เกษตรกรทำนาปี คือ ปลูกข้าวเพื่อใช้บริโภคภายในครัวเรือนเท่านั้น (ตารางที่ 20)

ภาพที่ 7 ภาพตัดขวางแสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินของหมู่บ้านไทยสามัคคีและของหมู่บ้านไทยพัฒนาในปี พ.ศ. 2548 - 2549

ตารางที่ 20 การใช้ประโยชน์ที่ดินก่อนและหลังการขายที่ดินของครัวเรือนที่มีการขายที่ดิน

ลำดับ ที่	ก่อนการขายที่ดิน		หลังการขายที่ดิน	
	รูปแบบการเกษตร	ชนิดพืชที่ปลูก	รูปแบบการเกษตร	ชนิดพืชที่ปลูก
1	ทำไร่	มันสำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ อ้อย	ทำไร่	ข้าวโพดหวาน
2			ทำสวน บริเวณบ้าน	ผักสลัด แตงกวา, ฟักทอง แตงไทย, พริก
3	เลี้ยงสัตว์	วัวเนื้อ ไก่*	เลี้ยงสัตว์	วัวเนื้อ วัวนม หมูป่า และไก่
4	ทำนา	ข้าว	ทำนา**	ข้าว

หมายเหตุ

* เลี้ยงเพื่อบริโภคในครัวเรือนเท่านั้น

** ทำนาเพื่อบริโภคในครัวเรือนเท่านั้น โดยใช้พื้นที่สาธารณะของหมู่บ้าน

5. การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน ในเขตพื้นที่บ้านไทยสามัคคี และบ้านไทยพัฒนา ตำบลไทยสามัคคี อำเภอลำปาง จังหวัดนครราชสีมา

จากภาพถ่ายทางอากาศในปี พ.ศ. 2548 (ภาพที่ 8) แสดงลักษณะโดยรวมของหมู่บ้านไทยสามัคคี และหมู่บ้านไทยพัฒนา ซึ่งมีความเป็นอยู่ที่รวมกันเป็นชุมชนใหญ่ จึงได้แปลภาพถ่ายทางอากาศ มาตราส่วน 1:8,000 และมาตราส่วน 1:320,000 แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินก่อนการขายที่ดินของหมู่บ้านไทยสามัคคีและหมู่บ้านไทยพัฒนา ในปี พ.ศ. 2542 (ภาพที่ 9) และการใช้ประโยชน์ที่ดินหลังการขายที่ดินของหมู่บ้านไทยสามัคคี และหมู่บ้านไทยพัฒนา อำเภอลำปาง จังหวัดนครราชสีมา ปี พ.ศ. 2548 (ภาพที่ 10) เมื่อนำมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลในตารางที่ 21 พบว่า ในปี พ.ศ. 2542 หมู่บ้านไทยสามัคคี และหมู่บ้านไทยพัฒนา มีพื้นที่ชุมชน 192.39 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 2.46 ของพื้นที่ทั้งหมด มีพื้นที่

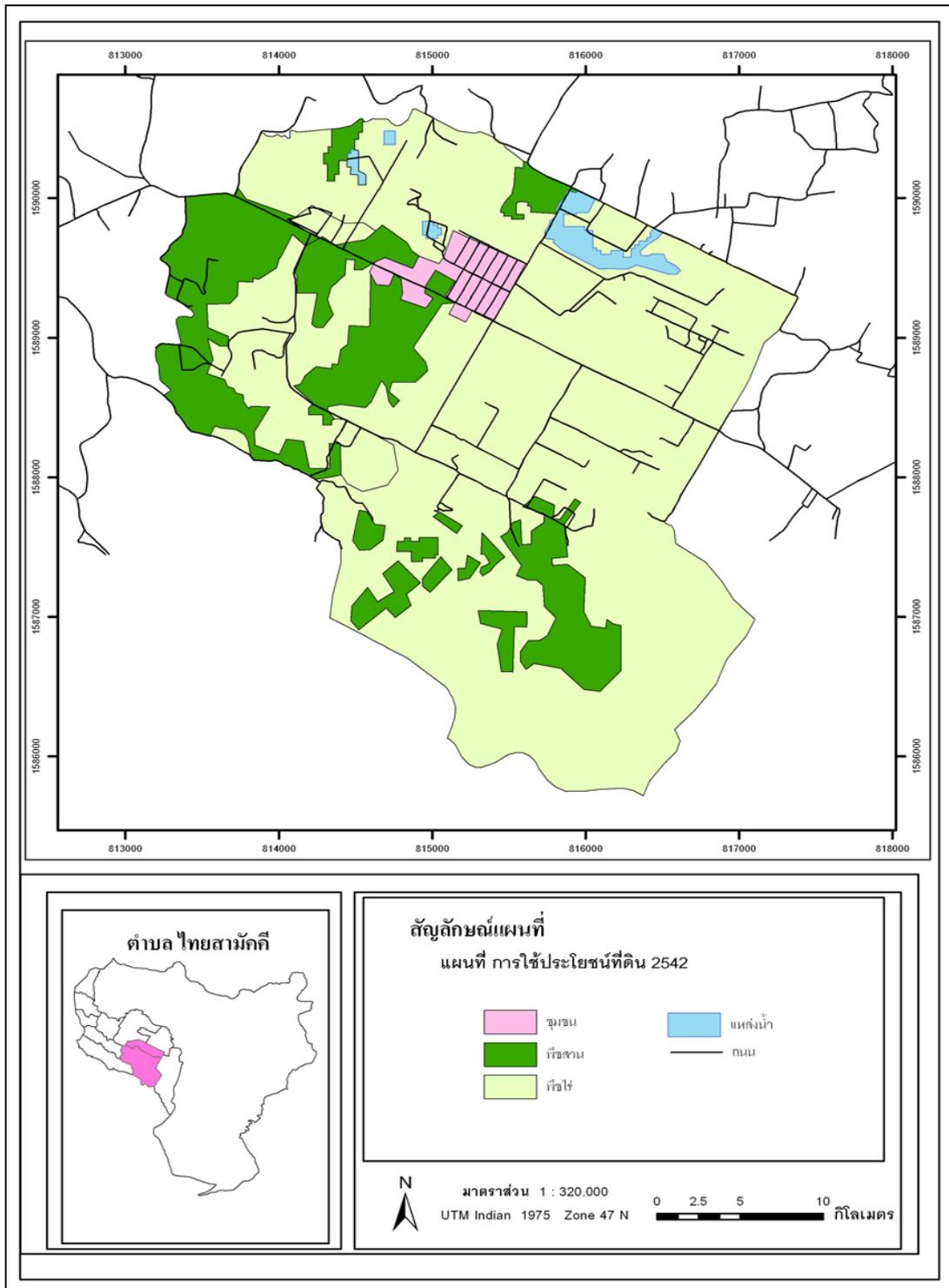
เกษตรกรรม คือ พื้นที่ทำไร่ 5,936.28 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 76.01 และมีการปลูกไม้ผล 1,558.23 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 19.95 และมีแหล่งน้ำ 122.81 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 1.58 ส่วนในปี พ.ศ. 2548 ซึ่งเป็นช่วงหลังการขายที่ดินมีพื้นที่ชุมชน 206.25 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 2.64 มีการใช้พื้นที่ทำไร่ 6,362.50 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 81.46 และพบพื้นที่ปลูกยางพารา 181.25 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 2.32 มีพื้นที่ที่ปลูกไม้ผล 772.21 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 9.90 และมีแหล่งน้ำ 287.50 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 3.68 (ตารางที่ 21) จะเห็นได้ว่าหลังการขายที่ดิน คือ ในปี พ.ศ. 2548 มีพื้นที่ชุมชนเพิ่มขึ้น 13.86 ไร่ มีการปลูกพืชไร่เพิ่มขึ้น 426.22 ไร่ และมีการทำสวนยางพารา ซึ่งก่อนการขายที่ดินไม่มีการปลูกยางพารา และมีแหล่งน้ำเพิ่มขึ้นเป็น 164.69 ไร่ รวมเป็น 287.50 ไร่ ในขณะที่เดียวกันพื้นที่ที่ปลูกไม้ผลลดลง 786.02 ไร่ พื้นที่แหล่งน้ำที่เพิ่มขึ้นนี้เกิดจากการสร้างอ่างเก็บน้ำห้วยขมิ้นทางตอนใต้ของหมู่บ้านไทยสามัคคี และมีการขุดลอกและขยายพื้นที่อ่างเก็บน้ำห้วยกระบอกเพิ่มขึ้น (ภาพที่ 10)

ตารางที่ 21 การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน ในเขตพื้นที่หมู่บ้านไทยสามัคคีและหมู่บ้านไทยพัฒนา อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

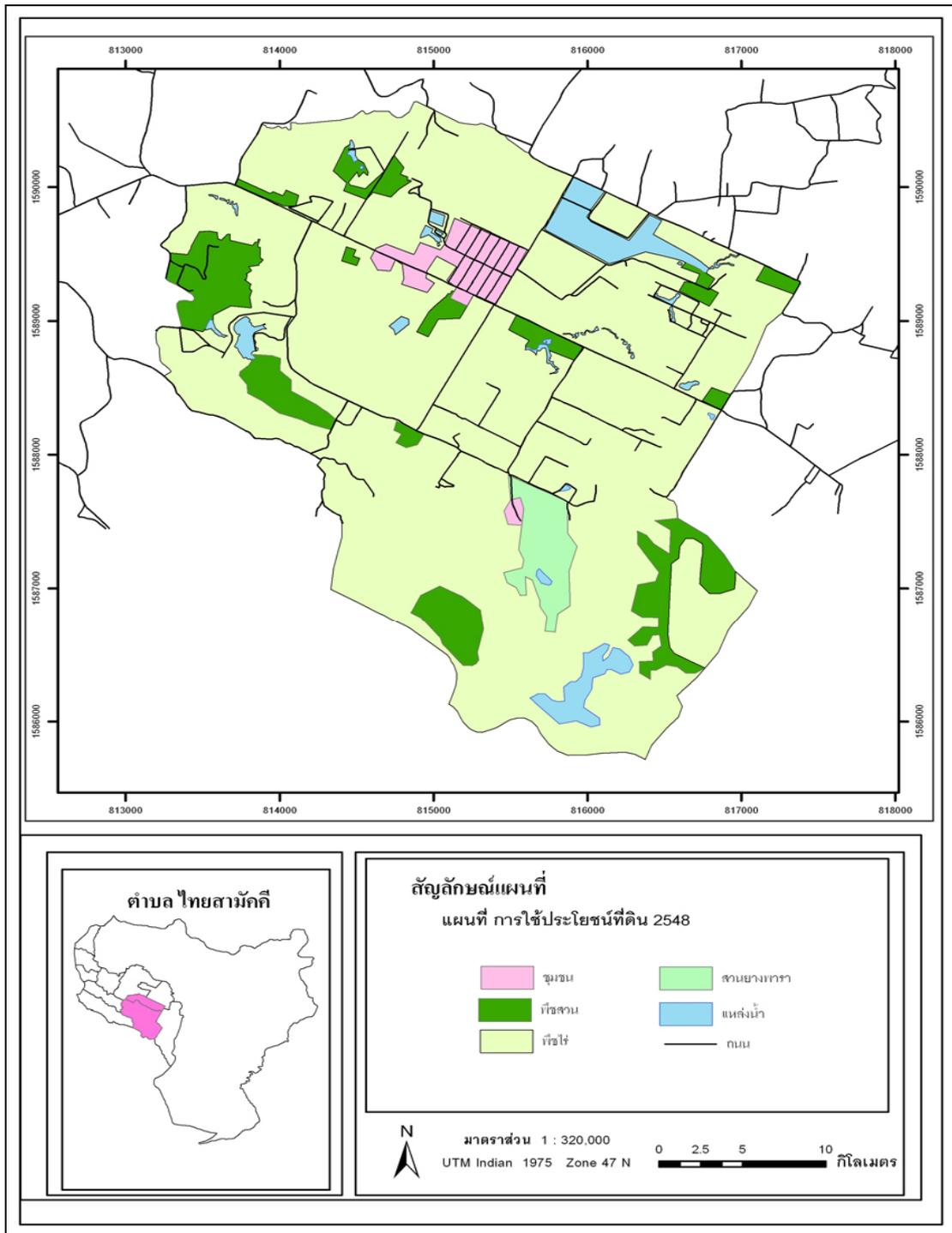
การใช้ประโยชน์ที่ดินแต่ละประเภท	ปี พ.ศ. 2542		ปี พ.ศ. 2548		การเปลี่ยนแปลง	
	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ
1.พื้นที่ชุมชน	192.39	2.46	206.25	2.64	+13.86	+0.18
2.พื้นที่เกษตรกรรม						
- พืชไร่	5,936.28	76.01	6,362.50	81.46	+426.22	+426.22
- ยางพารา	0	0	181.25	2.32	181.25	2.32
- ไม้ผล	1,558.23	19.95	772.21	9.90	-786.02	-10.05
3.แหล่งน้ำ	122.81	1.58	287.50	3.68	+164.69	+2.05
รวม	7,809.71	100	7,809.71	100		

ที่มา : จากการวิเคราะห์ภาพถ่ายทางอากาศปี พ.ศ. 2542 และปี พ.ศ. 2548

ภาพที่ 9 การใช้ประโยชน์ที่ดินก่อนการขายที่ดินของบ้านไทยสามัคคีและบ้านไทยพัฒนา ตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา ปี พ.ศ. 2542 จากภาพถ่ายทางอากาศมาตราส่วน 1: 320,000

ภาพที่ 10 การใช้ประโยชน์ที่ดินหลังการขายที่ดินของบ้านไทยสามัคคีและบ้านไทยพัฒนา ตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา ปี พ.ศ.2548 จากการแปลภาพถ่ายทางอากาศมาตราส่วน 1: 320,000

จะเห็นได้ว่าสาเหตุสำคัญของการขายที่ดินของเกษตรกรในหมู่บ้านไทยสามัคคีและหมู่บ้านไทยพัฒนา อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา คือ การประกอบอาชีพทางการเกษตร โดยเฉพาะการปลูกพืชไร่มิมีรายได้ลดลง ผลผลิตที่ได้ตกต่ำ จึงมีการขายที่ดินเพื่อใช้หนี้ เช่นเดียวกับการศึกษาในเขตปฏิรูปที่ดินในจังหวัดนครนายก (ฤทธิเดช, 2546) ในตำบลวังบาล อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ (ยุคนธร, 2543) และในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย (มนัส, 2537) นอกจากนี้ยังพบว่าขนาดของที่ดินที่ถือครองของเกษตรกรที่มีการขายที่ดินลดลง สอดคล้องกับการศึกษาของ ฤทธิเดช (2546) และ คารณี และคณะ (2548) ที่พบว่าเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินที่มีการขายที่ดิน หลังจากขายที่ดินไปแล้ว ขนาดของที่ดินที่ถือครองลดลง อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าเกษตรกรที่มีการขายที่ดินมีหนี้สินลดลง แต่ต้องพึ่งพิงรายได้นอกภาคการเกษตร ซึ่งเป็นการรับจ้างในหมู่บ้านและนอกหมู่บ้านอาจมีผลต่อความยั่งยืนในการประกอบอาชีพต่อไป

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

การวิจัยด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินและสภาพเศรษฐกิจสังคมหลังการขายที่ดินของเกษตรกรบ้านไทยสามัคคี และบ้านไทยพัฒนา อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน เปรียบเทียบสภาพเศรษฐกิจสังคม การถือครองที่ดิน หลังการขายที่ดิน รวมทั้งศึกษาเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการประเมินชุมชนอย่างเร่งด่วน การสังเกตการณ์โดยตรง การจัดประชุมกลุ่มย่อย การจัดทำปฏิทินกิจกรรมการเพาะปลูก การทำภาพตัดขวาง การทำแผนที่อย่างมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ผู้ที่ขายที่ดิน จำนวน 44 ครัวเรือน และศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบจากภาพถ่ายทางอากาศ ก่อนและหลังการขายที่ดิน สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. สภาพเศรษฐกิจสังคมก่อนและหลังขายที่ดินของเกษตรกร ในหมู่บ้านไทยสามัคคี และหมู่บ้านไทยพัฒนา อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

ในหมู่บ้านไทยสามัคคีและหมู่บ้านไทยพัฒนา มีการขายที่ดินมากที่สุดในปี พ.ศ. 2544 ราคาที่ดินเฉลี่ย 36,647.72 บาท /ไร่ ราคาสูงสุด 200,000 บาท/ไร่ และราคาต่ำสุด 10,000 บาท/ไร่ ก่อนการขายที่ดิน เกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำไร่ ไม่มีการเลี้ยงสัตว์ มีรายได้จากการปลูกพืชไม่เกิน 50,000 บาทต่อปี ส่วนใหญ่มีรายจ่ายในภาคการเกษตรมากที่สุดไม่เกิน 50,000 บาทต่อปี หลังการขายที่ดินเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีรายได้จากการปลูกพืชแต่มีรายได้จากการเลี้ยงสัตว์ ส่วนใหญ่ไม่ได้ทำการเกษตรจึงไม่มีรายจ่ายในภาคการเกษตรเพราะได้ขายที่ดินทำกิน และมีรายได้นอกภาคการเกษตรหลังการขายที่ดินไม่เกิน 50,000 บาทต่อปี ซึ่งทำให้เกษตรกรมีรายได้ลดลง (ตารางที่ 22) ทั้งก่อนและหลังจากการขายที่ดิน เกษตรกรเป็นหนี้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และมีหนี้ลดลง (ตารางที่ 22) เนื่องจากเกษตรกรขายที่ดินเพื่อใช้หนี้ แต่เกษตรกรบางส่วนยังคงมีหนี้สิน เนื่องจากหลังการขายที่ดินไม่มีที่ดินทำกินจึงกู้หนี้ยืมสินเพื่อใช้จ่ายในครัวเรือน นอกจากนี้หลังการขายที่ดินขนาดของที่ดินที่ถือครองของแต่ละครัวเรือนลดลง ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน ก่อนการขายที่ดินทุกครัวเรือนใช้เป็นที่อยู่อาศัยและทำการเกษตร แต่หลังการขายที่ดินส่วนใหญ่ใช้เป็นที่อยู่อาศัยแต่เพียงอย่างเดียว เกษตรกรบางส่วนไม่มีที่ดินทำกินเป็นของ

ตัวเอง คริวเรือนที่ประกอบอาชีพหลักทางการเกษตรลดลง อาชีพที่พบมากที่สุดคือรับจ้างใน และนอกภาคเกษตร และไม่มีอาชีพรองทำให้รายได้ลดลง

ตารางที่ 22 สรุปรายได้และรายจ่ายของครัวเรือนในหมู่บ้านไทยสามัคคี และบ้านไทยพัฒนา ที่มีการขายที่ดิน

รายการ	ก่อนการขายที่ดิน	หลังการขายที่ดิน
1. รายได้จาก การปลูกพืช	สูง	ต่ำ
2. รายได้จาก การเลี้ยงสัตว์	ต่ำ	สูง
3. รายได้นอกภาคการเกษตร	ต่ำ	สูง
4. รายจ่ายในภาคการเกษตร	สูง	ต่ำ
5. รายจ่ายนอกภาคการเกษตร	ต่ำ	สูง
6. หนี้สิน	สูง	ต่ำ
7. ที่ดินที่ถือครอง	สูง	ต่ำ

2. การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน ก่อนและหลังการขายที่ดินในหมู่บ้านไทยสามัคคีและหมู่บ้านไทยพัฒนา ตำบลไทยสามัคคี อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา

หมู่บ้านไทยสามัคคี และหมู่บ้านไทยพัฒนา เป็นพื้นที่ต้นน้ำสายหลักของภาคอีสาน และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นพื้นที่ป่าต้นน้ำลำธารของแม่น้ำมูล และแม่น้ำบางปะกง ภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ราบลูกคลื่นลอนลาด มีลักษณะเป็นเนินเขาสูงต่ำสลับกัน อยู่ติดกับอุทยานแห่งชาติทับลาน หลังการขายที่ดินมีพื้นที่แหล่งน้ำเพิ่มขึ้นจากการขุดลอกและขยายอ่างเก็บน้ำ ห้วยกระบอก และสร้างอ่างเก็บน้ำห้วยขมิ้นทางตอนใต้ของหมู่บ้านไทยสามัคคี ก่อนการขายที่ดินเกษตรกรส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์ที่ดินในการทำไร่ และปลูกไม้ผล หลังการขายที่ดินมีการปลูกยางพารา และเลี้ยงสัตว์ ที่ดินส่วนใหญ่เป็นของคนต่างถิ่น หรือนายทุน ที่ดินบางส่วนจึงถูกทิ้งร้าง มีพื้นที่แหล่งชุมชนเพิ่มขึ้น บางพื้นที่มีการทำรีสอร์ท และบ้านพักตากอากาศ

หลังการขายที่ดินเกษตรกรไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตัวเอง จึงหันไปประกอบอาชีพรับจ้างในและนอกภาคการเกษตร และเริ่มมีคนต่างถิ่นเข้ามาทำรีสอร์ท บ้านพักตากอากาศ และโฮมสเตย์ ส่งผลให้ที่ดินมีราคาสูงขึ้น เกษตรกรจึงขายที่ดินทำกินมากขึ้น และประกอบ

อาชีพรับจ้างนอกพื้นที่ บางส่วนย้ายถิ่นฐานไปอยู่ที่อื่น หรือรับจ้างดูแลที่ดินหรือดูแลรีสอร์ทที่บ้านพักตากอากาศ และโฮมสเตย์ให้กับคนต่างถิ่น บางส่วนประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์โดยใช้พื้นที่สาธารณะในหมู่บ้าน บางส่วนรับจ้างทำหลังคาหูกำคา บางส่วนมีการรับจ้างปลูกดอกเบญจมาศ และรับจ้างเก็บแตงกวา

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาการใช้ประโยชน์ที่ดินในหมู่บ้านไทยสามัคคี และหมู่บ้านไทยพัฒนาต่อไปในช่วงเวลาหลังปี พ.ศ. 2550 เพื่อติดตามการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน
2. ควรมีการศึกษาการใช้ประโยชน์ที่ดินและสภาพเศรษฐกิจสังคมหลังการขายที่ดินของเกษตรกรในหมู่บ้านอื่นในอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา เพื่อใช้เปรียบเทียบกับกรณีของหมู่บ้านไทยสามัคคีและหมู่บ้านไทยพัฒนา
3. เนื่องจากการศึกษานี้ได้เน้นเฉพาะเกษตรกรที่มีการขายที่ดิน จึงควรมีการศึกษาการใช้ประโยชน์ที่ดินและสภาพเศรษฐกิจสังคมของเกษตรกรที่ไม่ได้ขายที่ดินในหมู่บ้านไทยสามัคคีและหมู่บ้านไทยพัฒนา อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมาด้วย เพื่อเป็นประโยชน์ในการวางแผน และจัดการ การใช้ประโยชน์ที่ดิน ในหมู่บ้านไทยสามัคคี และหมู่บ้านไทยพัฒนา อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

- กรมการปกครอง. 2549. รายงานจำนวนราษฎรทั้งราชอาณาจักร 2549. สำนักทะเบียนกลาง กรมการปกครอง, กรุงเทพฯ.
- กรมป่าไม้. 2542. สถิติการป่าไม้ของประเทศไทย 2542. บริษัทเฟื่องฟ้า พรินติ้ง จำกัด, กรุงเทพฯ.
- _____. 2546. สถิติการป่าไม้ของประเทศไทย 2546. บริษัทเฟื่องฟ้า พรินติ้ง จำกัด, กรุงเทพฯ.
- _____. 2549. สถิติการป่าไม้ของประเทศไทย 2549. ห้างหุ้นส่วน จำกัด สามลดา, กรุงเทพฯ.
- กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2548. รายงานการจัดการทรัพยากรดินเพื่อการปลูกพืชเศรษฐกิจหลักตามกลุ่มชุดดิน เล่มที่ 2 ดินบนพื้นที่ดอน. กรุงเทพฯ.
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. 2548. โครงการจัดทำสารสนเทศทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเชิงพื้นที่ระดับชุมชน ตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา. พิมพ์ครั้งที่ 1. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, กรุงเทพฯ.
- ณรงค์ศักดิ์ นามตาปี. 2535. ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจสังคมและรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินของราษฎรในเขตและบริเวณรอบนอกพื้นที่ จากการดำเนินงานโครงการพัฒนาโดยดูงจังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพฯ.
- ดร.ชนิ เอมพันธ์. 2531. หลักการใช้ที่ดินเบื้องต้น. คณะวนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพฯ.

- คารณี ชนะชนม์ วรรณพร ดอกจำปา และอิทธิชัย อ่อนบัณฑิตป. 2548. การเปลี่ยนสิทธิ์การ
เข้าทำประโยชน์ที่ดินของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินของรัฐ พ.ศ. 2518 - 2546.
 สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.4-01) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
 กรุงเทพฯ.
- ทองโรจน์ อ่อนจันทร์. 2530. **เศรษฐศาสตร์ที่ดิน.** ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตร
 คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพฯ.
- นงคราญ วงศ์ตะวัน. 2549. **ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ-สังคมที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้
 ประโยชน์ที่ดิน:กรณีศึกษาหมู่บ้านรอบผืนป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพฯ.
- นรินทร์ อุทธะภาส. 2541. **การศึกษาเปรียบเทียบลักษณะทางเศรษฐกิจ-สังคมระหว่างเกษตรกรที่มี
 กรรมสิทธิ์และไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
 กรุงเทพฯ.
- นิพนธ์ ตั้งธรรม. 2525. **รายงานผลกระทบของวิวัฒนาการการใช้ประโยชน์ที่ดินต่อลักษณะและ
 คุณภาพน้ำท่า ในลุ่มน้ำแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่.** คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,
 กรุงเทพฯ.
- พิมศิริ มุกดีพร้อม. 2531. **ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมของการปฏิรูปที่ดินที่มีต่อเกษตรกร
 ในเขตปฏิรูปที่ดิน อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพฯ.
- มนัส ใจพันธ์. 2537. **ผลกระทบทางเศรษฐกิจของการขายที่ดินต่อเกษตรกรเจ้าของที่ดิน :**
กรณีศึกษา อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพฯ.

ยุคนธร ทวีทรัพย์ 2543. การสูญเสียกรรมสิทธิ์ในที่ดินของเกษตรกรและผลกระทบ :

กรณีศึกษาตำบลวังบาล อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพฯ.

เรืองไร โตกฤษณะ, โสภณ ทองปาน, ปิยะ ดวงพัตรา, จวงจันทร์ ดวงพัตรา, พรรณภา ศักดิ์สูง,
วิพัทธ์ จินตนา, พงษ์สันต์ สีจันทร์, พยัคติพล ฌรงคะชวนะ และ นุชนาถ มั่งคั่ง. 2545.
สถานะการใช้ที่ดินและเศรษฐกิจสังคมในเขตป่าภูหลวง-วังน้ำเขียว กรณีศึกษา บ้านคลอง
สะท้อนฉบับบูรณาการ. โครงการการใช้ดินและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และสถาบันวิจัยและพัฒนาแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,
กรุงเทพฯ.

เลิศ จันทนภาพ. 2544. ยุทธศาสตร์การพัฒนากษตร. เอกสารประกอบการบรรยาย

เรื่องการบริการทรัพยากรป่าไม้. คณะวนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

วีระชัย นาควินูลย์. 2533. การเปลี่ยนสิทธิ์การเข้าทำประโยชน์ในที่ดินของเกษตรกรในเขตปฏิรูป
ที่ดินป่าสัก-ทำชัย. สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกร, กรุงเทพฯ.

สถิตย์ วัชรกิตติ. 2521. ระบบการแบ่งแยกการใช้ประโยชน์ที่ดิน. ภาควิชาการจัดการป่าไม้
คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

สมเจตน์ จันทวัฒน์. 2524. หลักการใช้ที่ดิน. ภาควิชาปฐพีวิทยา คณะเกษตร,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพฯ.

_____. 2526. การอนุรักษ์ดินและน้ำ. ภาควิชาปฐพีวิทยา คณะเกษตร
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

_____. 2544. หลักการใช้ที่ดิน. ภาควิชาปฐพีวิทยา คณะเกษตร,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพฯ.

สถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสะแกราช. 2548. **ค่าเฉลี่ยการตรวจวัดข้อมูลอุณหภูมิตามนิยามวิทยารอบระยะเวลา 15 ปี (พ.ศ. 2530-2544).** จังหวัดนครราชสีมา.

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 2541. **รายงานสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2541.** กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, กรุงเทพฯ.

_____. 2545. **รายงานสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2545.** กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, กรุงเทพฯ.

องค์การบริหารส่วนตำบลไทยสามัคคี. 2545. **แผนพัฒนาตำบล 5 ปี (พ.ศ. 2545 - 2549).**

องค์การบริหารส่วนตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา.

_____. 2547. **แผนพัฒนาตำบล 1 ปี ประจำปี พ.ศ. 2547.** องค์การบริหารส่วนตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา.

ฤทธิเดช กุ่มพงษ์. 2526. **ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการขายและไม่ขายที่ดิน เจ้าของที่ดินเอกชนในเขตปฏิรูปที่ดินจังหวัดนครนายก.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพฯ.

Alexander, J.W. 1963. **Economic Geography.** Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs, New Jersey.

Hoover, E.M. and R. Vernon. 1962. **Anatomy of A Metropolis: The Changing Distribution of People and Jobs Within the New York Metropolitan Region.** Anchor Books Doubleday&Campany, Inc., Garden City, New York.

Palo, M. and J. Salmi. 1987. **Deforestation or Development in The Third World?.** Division of Social Economics of Forestry. The Finnish Forest Research Institute, Helsinki, Finland.

Roose, E. 1988. Soil and water conservation lessons from steep-slop farming in French-speaking countries of Africa, pp.129-139. In W.C. Moldenhauer and N.W. Hudson, eds. **Conservation Farming on Steep Lands**. Soil and Water Conservation Soc, Ankeny, Iowa.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยรวมรายปีในแต่ละเดือนของ
ตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

ตารางผนวกที่ ก1 ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยรวมรายปีในแต่ละเดือนของตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

ปี	มกราคม	กุมภาพันธ์	มีนาคม	เมษายน	พฤษภาคม	มิถุนายน	กรกฎาคม	สิงหาคม	กันยายน	ตุลาคม	พฤศจิกายน	ธันวาคม	รวม
2530	0.00	2.80	45.00	99.10	86.20	74.70	53.50	90.50	278.70	158.80	171.20	0.00	1060.6
2531	3.30	15.10	9.10	87.90	166.70	85.80	96.30	109.80	310.30	179.30	15.90	0.00	1079.5
2532	18.70	0.70	19.10	40.50	47.10	175.00	50.80	168.00	100.00	198.00	0.00	19.90	837.8
2533	24.20	0.00	184.40	49.50	128.20	84.10	55.60	27.10	241.40	157.00	66.30	0.00	1017.8
2534	0.00	12.20	38.70	31.25	227.20	60.90	145.60	27.10	254.80	141.30	0.00	14.20	1082.6
2535	22.10	0.50	19.10	46.90	47.50	180.10	161.20	204.20	105.70	268.70	0.00	44.90	1100.9
2536	0.00	15.20	46.40	190.00	41.30	122.10	25.00	118.50	138.36	3.00	214.10	40.40	954.3
2537	0.00	40.60	68.50	60.90	70.80	54.40	37.70	87.70	182.00	209.70	1.30	3.30	816.9
2538	0.00	24.70	89.90	27.90	141.10	106.40	148.20	167.70	220.90	131.40	23.10	0.00	1081.3
2539	0.00	0.00	59.40	106.70	87.70	98.50	85.90	91.90	263.70	165.60	42.30	0.00	1001.7
2540	0.00	13.70	8.20	37.60	93.00	20.10	70.20	43.30	185.20	228.80	9.60	0.00	709.7
2541	0.50	0.60	21.60	43.70	15.20	31.90	40.80	239.50	190.10	144.40	124.70	0.00	853
2542	3.90	16.50	64.40	179.00	196.00	121.70	48.10	131.70	228.60	195.20	110.40	0.00	1295.5
2543	1.60	44.50	16.50	208.90	148.30	71.30	76.90	132.20	215.50	185.50	0.00	0.00	1101.2
2544	0.00	0.00	66.30	133.00	194.80	164.50	53.40	76.30	198.20	157.70	40.60	2.50	1087.3
เฉลี่ย	4.95	12.47	50.44	89.52	112.74	96.77	76.61	114.37	207.56	168.29	54.63	8.35	1005.34

ที่มา : สถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสะแกราช จังหวัดนครราชสีมา (2548)

ตารางผนวกที่ ก2 รายชื่อผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ของหมู่บ้านไทยสามัคคี ตำบลไทยสามัคคี
อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	บ้านเลขที่	ปีที่ขาย		จำนวน ที่ดินที่มีอยู่	หมายเหตุ
			ที่ดิน	ดินที่ขาย		
1	นายทอง ลอยประโคน	8	2544	10ไร่	1 งาน	
2	นายสุวรรณ วาโยพัค	9/1	2545	10 ไร่	1 งาน	
3	นายสง่า วิเศษชาติ	16	2542	10ไร่	1 งาน	
4	นางวาสนา ลือโสภา	19	2541	12 ไร่	10ไร่1 งาน	มีที่ดิน 22 ไร่
5	นางเจน ดวงแก้ว	21	2543	10ไร่	1 งาน	
6	นายจันทร์ น้อยทะเล	24	2542	10 ไร่	1 งาน	
7	นายสมเฒ่า ดวงตา	25	2544	10 ไร่	1 งาน	
8	นายสำราญ ดวงตา	26	2543	10ไร่	1 งาน	
9	นายอรุณ ยี่งนอก	27	2544	10 ไร่	1 งาน	
10	นายศรี วิชาเกวียน	47	2542	10ไร่	1 งาน	
11	นายวิโรจน์ ต้นโนนยาง	45	2544	10 ไร่	1 งาน	
12	นายเนือง ของกระโทก	50	2544	10ไร่	1 งาน	
13	นางเพียร เหงือก	53	2547	10 ไร่	1 งาน	
14	นายหวาง กร้วกลาง	57	2542	10 ไร่	1 งาน	
15	นายใจ จงอาจกลาง	58	2542	10ไร่	1 งาน	
16	นางสาวสมศรี ยี่งนอก	59	2541	10 ไร่	1 งาน	
17	นายโพธิ์ เปรมท่าช้าง	69	2541	10ไร่	1 งาน	
18	นายประยูร โทครบุรี	74	2541	10 ไร่	1 งาน	

ตารางผนวกที่ ก3 รายชื่อผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ของหมู่บ้านไทยพัฒนา ตำบลไทยสามัคคี
อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	บ้านเลขที่	ปีที่ ขายที่ดิน	จำนวน ที่ดินที่ขาย	จำนวนที่ ดินที่มีอยู่	หมายเหตุ
1	นายถนอม ผ่องกลาง	2	2546	10 ไร่	1 งาน	
2	นายสมพร ชม้อยกลาง	3	2547	10 ไร่	1 งาน	
3	นายละออ จรครบุรี	7	2543	10 ไร่	1 งาน	
4	นายสังวาลย์ กิ่งสันเทียะ	8	2545	10 ไร่	1 งาน	
5	นายพวง ขอร่วมกลาง	9	2543	10 ไร่	3 งาน	
7	นายบุญถึง วงษ์คำ	14	2544	10 ไร่	1 งาน	
8	นางอุ้น วิชารัก	21	2546	10 ไร่	1 งาน	
9	นายสมพร วิเศษชาติ	22	2547	10 ไร่	1 งาน	
10	นางนระรอน วิเศษชาติ	27	2541	10 ไร่	1 งาน	
11	นางนวล บุญประกอบ	29	2543	10 ไร่	1 งาน	
12	นางชั้น ครวักลาง	80	2541	10 ไร่	1 งาน	
13	นายเพชร โมกไทยสงค์	43	2542	10 ไร่	1 งาน	
14	นายกัญหา โมกไทยสงค์	45	2541	10 ไร่	1 งาน	
15	นางประจวบ เพ็ชรรักษา	46	2544	10 ไร่	1 งาน	
16	นางอุดม สุระชาติ	58	2548	10 ไร่	1 งาน	
17	นางสมบุญ ธรรมนาม	60	2544	10 ไร่	1 งาน	
18	นางทุเรียน พาณิช	61	2546	10 ไร่	1 งาน	
19	นางสำราญ ใต้ศรี	62	2544	10 ไร่	1 งาน	
20	นางล้อม ขอเพิ่มกลาง	63	2544	10 ไร่	1 งาน	
21	นางหนูทอง อยู่อุ้นพะเนาวิ	64	2545	10 ไร่	1 งาน	

ตารางผนวกที่ ก3 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	บ้านเลขที่	ปีที่ขายที่ดิน	จำนวนที่ดินที่ขาย	จำนวนที่ดินที่มีอยู่	หมายเหตุ
22	นายประกอบ แตะจอหอ	86	2541	10 ไร่	1 งาน	
23	นายมานพ นัทรพลกรัง	85	2545	10 ไร่	1 งาน	
24	นายเล็ก จันทรสอน	96	2543	10 ไร่	1 งาน	
25	นายประเสริฐ จวนกลาง	82	2545	10 ไร่	1 งาน	
26	นายวัย รักษาสร้อย	83	2545	10 ไร่	1 งาน	

ตารางผนวกที่ ก4 รายชื่อผู้ให้ข้อมูลหลักของหมู่บ้านไทยสามัคคี และหมู่บ้านไทยสามัคคี
อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

ลำดับที่	ชื่อ-นามสกุล	หมายเหตุ
1	นายจกกล สระเจริญ	ผู้ใหญ่บ้านไทยสามัคคี
2	นายสมหมาย พัฒนพวงสกุล	ผู้ใหญ่บ้านไทยพัฒนา
3	นายละอ้อน จงอ่อนกลาง	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านไทยสามัคคี
4	นายสมหมาย พัฒนาพวงสกุล	เกษตรกรหมู่บ้านไทยพัฒนา
5	นางเจือ จงอ่อนกลาง	เกษตรกรหมู่บ้านไทยสามัคคี
6	นายสมพร ชะม้อยกลาง	เกษตรกรหมู่บ้านไทยพัฒนา
7	นายละออ จรครบุรี	เกษตรกรหมู่บ้านไทยสามัคคี
8	นายพวง ขอร่วมกลาง	เกษตรกรหมู่บ้านไทยพัฒนา
9	นายประเสริฐ ท้าวคำหลง	เกษตรกรหมู่บ้านไทยพัฒนา
10	นางสมหมาย ครวักลาง	เกษตรกรหมู่บ้านไทยสามัคคี

ภาคผนวก ข
แบบสัมภาษณ์

วัน/เดือน/ปีที่กรอกแบบสัมภาษณ์ เลขที่แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง

การศึกษาการใช้ประโยชน์ที่ดินและสภาพเศรษฐกิจสังคมหลังการขายที่ดิน
ของเกษตรกรบ้านไทยสามัคคีและบ้านไทยพัฒนา อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

ผู้ให้สัมภาษณ์ (นาย/นาง/นางสาว).....นามสกุล.....
บ้านเลขที่ .....หมู่บ้าน..... ตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว
จังหวัดนครราชสีมา ชื่อผู้สัมภาษณ์ .....

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทางสังคม

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ลงใน หน้าข้อความที่ต้องการ และ/หรือกรอกข้อความ
ลงในช่องว่าง

1. เพศ ชาย หญิง

2. อายุ ..... ปี

3. ระดับการศึกษา

- ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4   ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6   ชั้นประถมศึกษาปีที่ 7
 มัธยมศึกษาปีที่ 3   มัธยมศึกษาปีที่ 6   อนุปริญญา
 ปริญญาตรี   อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

4. จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่อยู่ประจำ (6 เดือนขึ้นไป).....คน ชาย.....คน หญิง.....คน
ทำงานนอกพื้นที่.....คน
ทำงานในพื้นที่.....คน

ส่วนที่ 2 ข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจ

1. ท่านขายที่ดินในปี พ.ศ. .... ราคาต่อไร่โปรละระบุ..... (บาท/ไร่)

2. รายได้ของครอบครัว / ปี

2.1. รายได้ของภาคการเกษตร

การเพาะปลูก	ก่อนขายที่ดิน (บาท / ปี)	หลังขายที่ดิน (บาท / ปี)
☐ มันสำปะหลัง		
☐ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์		
☐ ทำนา		
☐ สวนผลไม้ โปรละระบุ.....		
☐ สวนยางพารา		
☐ ไม้ดอก/ไม้ประดับ		
☐ อื่นๆ โปรละระบุ.....		
รวมรายได้		

2.2. รายได้ของการเลี้ยงสัตว์

เลี้ยงสัตว์	ก่อนขายที่ดิน (บาท/ปี)	หลังขายที่ดิน (บาท/ปี)
☐ วัว (จำนวนตัวโปรละระบุ).....		
☐ ไก่ (จำนวนตัวโปรละระบุ).....		
☐ เป็ด (จำนวนตัวโปรละระบุ).....		
☐ ปลา		
☐ อื่นๆ โปรละระบุ.....		
รวมรายได้		

2.3. รายได้นอกภาคการเกษตร

นอกภาคการเกษตร	ก่อนขายที่ดิน (บาท/ปี)	หลังขายที่ดิน (บาท/ปี)
☐ เก็บหาของป่า		
☐ รับจ้างโปรยกระบุง.....		
☐ ค้าขาย		
☐ ให้เช่าที่ดิน		
☐ เงินเดือน		
☐ อื่นๆ โปรยกระบุง.....		
รวมรายได้		

3. รายจ่ายนอกภาคการเกษตรก่อนและหลังการขายที่ดินของครัวเรือน/ปี

รายจ่าย	รายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือน (บาท)		รายจ่ายเฉลี่ยต่อปี (บาท/ปี)	
	ก่อนขายที่ดิน	หลังขายที่ดิน	ก่อนขายที่ดิน	หลังขายที่ดิน
ค่าอาหาร				
ค่าเรียนบุตร				
ค่ารักษาพยาบาล				
ค่าเสื้อผ้า				
ค่าเดินทาง				
ค่างานบุญประเพณีต่างๆ				
ค่าโทรศัพท์				
ค่าสินค้าฟุ่มเฟือย โปรยกระบุง.....				
ค่าใช้จ่ายอื่นๆ โปรยกระบุง.....				
รวมรายจ่าย				

4. รายจ่ายในภาคการเกษตรก่อนและหลังการขายที่ดินของครัวเรือน/ปี

ที่มาของรายจ่าย	รายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือน (บาท/ปี)		รายจ่ายเฉลี่ยต่อปี (บาท/ปี)	
	ก่อนขายที่ดิน	หลังขายที่ดิน	ก่อนขายที่ดิน	หลังขายที่ดิน
☐ ค่าเช่าที่ดิน				
☐ ค่าเตรียมดิน				
☐ ค่าเมล็ดพันธุ์				
☐ ค่าปุ๋ยและสารเคมีกำจัดศัตรูพืช				
☐ ค่าจ้างแรงงาน				
☐ ค่าเก็บเกี่ยวผลผลิตและค่าขนส่ง				
☐ รายจ่ายอื่นๆ โปรดระบุ.....				
รวมรายจ่าย				

5. ภาวะหนี้สินและมีเงินออมในครัวเรือนของท่าน

5.1. ท่านมีหนี้สินหรือไม่

- ไม่มี   มี (โปรดระบุแหล่งเงินกู้ประเภทของเงินกู้และหลักค้ำประกันในการกู้ยืม)

แหล่งเงินกู้	จำนวนเงินกู้ (บาท/ปี)		อัตราดอกเบี้ย (ร้อยละ/ปี)	หลักค้ำประกัน	หนี้คงเหลือ (บาท/ปี)	
	ก่อนขาย	หลังขาย			ก่อนขาย	หลังขาย
ประเภทในระบบ						
☐ สหกรณ์การเกษตร						
☐ กองทุนหมู่บ้าน(เงินล้าน)						
☐ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์						
☐ ธ.ก.ส.						
☐ อื่นๆ โปรดระบุ.....						
ประเภทนอกระบบ						
☐ พ่อค้าคนกลาง						
☐ อื่นๆ โปรดระบุ.....						

5.2. ท่านมีเงินออมหรือไม่อย่างไร

ไม่มี   มี (โปรดระบุ).....

6. ก่อนการขายที่ดินท่านเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตรหรือไม่ (ถ้าเป็นโปรดระบุ)

ไม่ได้เป็น   เป็น (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

กลุ่มสหกรณ์การเกษตร   กองทุนหมู่บ้าน (เงินล้าน)

กลุ่มสัจจะออมทรัพย์   ช.ก.ส.   อื่นๆ (โปรดระบุ).....

7. หลังการขายที่ดินท่านเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตรหรือไม่ (ถ้าเป็นโปรดระบุ)

ไม่ได้เป็น   เป็น (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

กลุ่มสหกรณ์การเกษตร   กองทุนหมู่บ้าน(เงินล้าน)

กลุ่มสัจจะออมทรัพย์   ช.ก.ส.

อื่นๆ (โปรดระบุ).....

ส่วนที่ 3 ลักษณะการครอบครองและใช้ประโยชน์ที่ดินก่อนและหลังการขายที่ดิน

1. ท่านมีที่ดินในครอบครองก่อนการขายที่ดินทั้งหมด ..... แปลง
(โปรดระบุละเอียดในตารางทุกแปลง)

แปลง ที่	ขนาด (ไร่)	ลักษณะการถือครอง		การใช้ประโยชน์ที่ดิน			
		ส.ป.ก. 4-01	ภทบ.5	ที่อยู่อาศัย (ไร่)	ทำกิน (ไร่)	ให้เช่า (ไร่)	ทิ้งร้าง (ไร่)
1.							
2.							
3.							
4.							
5.							

ประวัติการศึกษา และการทำงาน

ชื่อ – นามสกุล	นางสาวณิชภา เถยพันธ์
วัน เดือน ปี ที่เกิด	12 กันยายน 2519
สถานที่เกิด	ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ
ประวัติการศึกษา	วิทยาศาสตรบัณฑิต (วท.บ.) วิชาเอก วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม(การจัดการทรัพยากร) สถาบันราชภัฏจันทรเกษม (2543)
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	นักวิชาการสิ่งแวดล้อม
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม